

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**PARÇALANMIŞ AİLEYE SAHİP ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ANNE
BABA TUTUMLARINI ALGILAMA BİÇİMLERİ VE İLİŞKİLERLE İLGİLİ
BİLİŞSEL ÇARPITMALARI**

Kıymet ÖZSOY

İZMİR
2014

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**PARÇALANMIŞ AİLEYE SAHİP ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ANNE
BABA TUTUMLARINI ALGILAMA BİÇİMLERİ VE İLİŞKİLERLE İLGİLİ
BİLİŞSEL ÇARPITMALARI**

Kıymet ÖZSOY

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Hadiye KÜÇÜKKARAGÖZ

İZMİR

2014

YEMİN METNİ

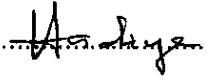
Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri Ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmaları”adlı çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

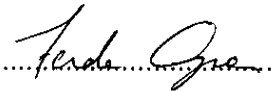
25/06/2014

Kıymet ÖZSOY

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

İşbu çalışma, jürimiz tarafından Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Programında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Hadiye Küçükkaragöz.....

Üye : Prof. Dr. Ferda Aysan.....

Üye : Pro. Dr. Asuman Seda Saracaloğlu.....

Onay

Yukarıda imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

11/06/2014

Doç. Dr. Ali Günay BALIM
Enstitü Müdürü

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	10041586
Yazar Adı / Soyadı	KIYMET ÖZSOY
Uyruğu / T.C.Kimlik No	TÜRKİYE / 25996222120
Telefon	5054632963
E-Posta	kiymet_ozsoy@mynet.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	PARÇALANMIŞ AİLEYE SAHİP ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ANNE BABA TUTUMLARINI ALGILAMA BİÇİMLERİ VE İLİŞKİLERLE İLGİLİ BİLİŞSEL ÇARPITMALARI
Tezin Tercümesi	PARENTAL ATTITUDES OF UNIVERSITY STUDENTS WITH SINGLE PARENTS AND THEIR RELATIONAL COGNITIVE DISTORTIONS
Konu	Psikoloji = Psychology
Üniversite	Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Bölüm	
Anabilim Dalı	Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı
Bilim Dalı	Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2014
Sayfa	109
Tez Danışmanları	YRD. DOÇ. DR. HADİYE KÜÇÜKKARAGÖZ 54373117742
Dizin Terimleri	Parçalanmış aileler=Broken families ; Bilişsel çarpıtma=Cognitive distortion ; Ana-baba tutumu=Parents attitude
Önerilen Dizin Terimleri	
Kısıtlama	36 ay süre ile kısıtlı

Tezimin, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında arşivlenmesine izin veriyorum. Ancak internet üzerinden tam metin açık erişime sunulmasının 25.06.2017 tarihine kadar ertelenmesini talep ediyorum. Bu tarihten sonra tezimin, bilimsel araştırma hizmetine sunulması amacı ile Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi tarafından internet üzerinden tam metin erişime açılmasına izin veriyorum. NOT: Erteleme süresi formun imzalandığı tarihten itibaren en fazla 3 (üç) yıldır.

25.06.2014

İmza:.....

TEŞEKKÜR

Çalışma sürecinde bana her zaman rehberlik eden, bilgisini, desteğini ve samimiyetini benden hiçbir zaman esirgemeyen değerli tez danışmanım Hadiye Küçükkaragöz'e

Tez yazım sürecinde ve analiz kısmında benimle birlikte çalışan ve uykusuz kalan canım ablam Özlem Özsoy'a ve her anımda yanımda olan canım sevgilim Abdullah Tekin'e

Hayatımın her aşamasında beni yüreklendiren ve her zaman desteklerini hissettiren canım annem ve babam Halime ve Ali Özsoy'a

Tez tamamlama sürecimde benden sosyal desteğini ve yardımlarını esirgemeyen sevgili dostlarım, Demet Tarhan, Eda Zeytinoğlu, Orhan Aksoy, Yeşim Yalçın, Okan Lülecı, Ceren Fidan ve sevgili Hale Ahmet'e

Veri toplama sürecinde işlerimi kolaylaştıran Kütahya'daki iş arkadaşlarıma

Uygulamalarıma katılan, sabırla soruları yanıtlayan bütün öğrencilere sonsuz teşekkürler.

Kıymet ÖZSOY

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	i
TEŞEKKÜR.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ÖZET.....	xii
ABSTRACT.....	xiii

I. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1.Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Problem Cümlesi.....	2
1.3. Araştırmanın Alt Problemleri.....	2
1.4. Araştırmanın Amacı	3
1.5. Araştırmanın Önemi.....	3
1.6. Sayıtlar	4
1.7. Sınırlılıkları	4
1.8.Tanımlar	5
1.9. Kısaltmalar	5

II. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. Ailede Parçalanma Ve Parçalanma Şekilleri.....	6
2.1.1.Ayrılma.....	6
2.1.2. Ölüm.....	6
2.1.3. Boşanma	7
2.2. Parçalanmış Aile Ve Boşanma.....	8
2.3. Parçalanmış Ailede Çocuk	9
2.3.1. Genç Yetişkinlik.....	10
2.4. Tutum Kavramı	12
2.4.1. Bilişsel Öge	13
2.4.2. Duygusal Öge	13
2.4.3. Davranışsal Öge	13
2.5. Tutumların Özellikleri.....	14

2.5.1. Güç Derecesi	14
2.5.2. Tutumun Yönü	14
2.5.3. Karmaşıklık Derecesi	14
2.5.4. Öğeler (Bileşenler) Arası Tutarlılık	15
2.5.5. Diğer Tutumlarla İlişki ve Merkezilik.....	15
2.6. Anne Baba Tutumları.....	16
2.6.1. Anne Baba Tutumlarını Etkileyen Faktörler	17
2.6.2. Anne Baba Tutumları İle İlgili Modeller	18
2.6.2.1. Psikodinamik Model.....	18
2.6.2.2. Davranışçı Model.....	18
2.6.2.3. Baumrind'in Sınıflaması	19
2.6.2.4. Maccoby ve Martin'in İki Boyutlu Açıklaması	20
2.7. Anne Baba Tutumları Ve Çocuğun Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri	22
2.8. İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar	22
2.8.1. Bilişsel Davranışçı Yaklaşımlar	23
2.8.2. Albert Ellis'in Akılcı-Duygusal-Davranışçı Terapi Modeli.....	24
2.8.3.Beck'in Bilişsel Terapi Modeli	25
2.8.4. Bilişsel Çarpıtmalar	27
2.9. İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar ve Evlilik Doyumu.....	29
2.10. Konuya İlişkin Araştırmalar.....	31
2.10.1. Parçalanmış Aileye İlişkin Araştırmalar	31
2.10.2. Anne Baba Tutumları İle İlgili Araştırmalar	33
2.10.3. İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Araştırma Örnekleri.....	34

III. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.1. Araştırmanın Modeli	36
3.2. Evren ve Örneklem	36
3.3. Veri Toplama Araçları	37
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	37
3.3.2. Anne Baba Tutumları Ölçeği (Abtö).....	37
3.3.3. İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği	38

3.4. Verilerin Toplanması	39
3.5. Veri Çözümleme Teknikleri.....	39

IV. BÖLÜM **BULGULAR**

4.1. Bireylerin Sosyo-Demografik Özellikleri	40
4.2. Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumlarının Özellikleri Ve Bunları Etkileyen Faktörler	44
4.3. Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının Özellikleri Ve Bunları Etkileyen Faktörler.....	60
4.4. Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği İle İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği Arasındaki İlişkinin Özellikleri.....	76

BÖLÜM V **SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER**

5.1. Sonuç Ve Tartışma	79
5.1.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerinin İncelenmesi.....	79
5.1.2. Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının Sosyo demografik Özelliklere Göre Değişimlerinin İncelenmesi	81
5.1.2.1. Yaş Değişkeni ile Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	81
5.1.2.2. Cinsiyet Değişkeni ile Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	82
5.1.2.3. Sosyoekonomik Düzey Değişkeni ile Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	83
5.1.2.4. Kardeş Sayısı ve Doğum Sırası Değişkenleri İle Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri Ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	85
5.1.2.5. Anne Ve Babanın Hayatta Olma Değişkeni ile Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	87
5.1.2.6. Anne Ve Babanın Eğitim Düzeyi İle Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri Ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	87

5.1.2.7. Gelecekte İyi Eş Ve İyi Anne Baba Olma Değişkeni İle Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri Ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	89
5.1.2.8. Kendisini Başarılı Görme Değişkeni İle Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri Ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	91
5.1.2.9. Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri İle İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	92
5.2.Öneriler	92
KAYNAKÇA.....	94
EKLER.....	101
EK-1: Anne Baba Tutum Ölçeği Kullanım İzni	101
EK-2: İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Ölçeği Kullanım İzni	102
EK-3:Kişisel Bilgi Formu	103
EK-4: Anne Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)	105
EK-5: İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Ölçeği (İBÇÖ)	108

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1 : Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Özellikleri.....	41
Tablo 2 : Yaş Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumlarının t Testi Sonuçları	44
Tablo 3 : Cinsiyet Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumlarının t Testi Sonuçları	46
Tablo 4 : Sosyoekonomik Düzey Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumlarının t Testi Sonuçları	47
Tablo 5 : Annenin Yaşayıp Yaşamadığı Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumlarının t Testi Sonuçları.....	49
Tablo 6 : Babanın Yaşayıp Yaşamadığı Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumlarının t Testi Sonuçları.....	50
Tablo 7 : Gelecekte İyi Bir Anne Baba Olup Olamayacağı Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumlarının Mann Whitney U-Testi Sonuçları	51
Tablo 8 : Gelecekte İyi Bir Eş Olup Olamayacağı Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumlarının Mann Whitney U-Testi Sonuçları	53
Tablo 9 : Anne Ya Da Babanın 2. Evlilik Yapıp Yapmadığı Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumlarının t Testi Sonuçları	54
Tablo 10 : Annenin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumlarının Kruskal Wallis Testi Sonuçları	55
Tablo 11 : Babanın Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumlarının Kruskal Wallis Testi Sonuçları	57

Tablo 12 : Yaşamaktan Mutlu Olma Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumlarının Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	58
Tablo 13 : Kendilerini Başarılı Görme Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumlarının t Testi Sonuçları.....	59
Tablo 14 : Yaş Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının t Testi Sonuçları.....	61
Tablo 15 : Cinsiyet Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının t Testi Sonuçları.....	62
Tablo 16 : Sosyoekonomik Düzey Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının t Testi Sonuçları.....	63
Tablo 17 : Annenin Yaşayıp Yaşamadığı Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının t Testi Sonuçları.....	64
Tablo 18 : Babanın Yaşayıp Yaşamadığı Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının t Testi Sonuçları.....	66
Tablo 19 : Anne Ya Da Babanın 2. Evlilik Yapıp Yapmadığı Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının t Testi Sonuçları	67
Tablo 20 : Gelecekte İyi Bir Anne Yaba Olup Olamayacağı Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının Whitney U Testi Sonuçları.....	68
Tablo 21 : Gelecekte İyi Bir Eş Olup Olamayacağı Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının Man Whitney U Testi Sonuçları.....	70
Tablo 22 : Annenin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	71

Tablo 23 : Babanın Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	72
Tablo 24 : Yaşamaktan Mutlu Olma Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının Kruskal Wallis Testi Sonuçları	73
Tablo 25 : Kendilerini Başarılı Görüp Görmediği Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının t Testi Sonuçları.....	74
Tablo 26 : Anne Baba Tutumu ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Alt Ölçeklerin Korelasyon Sonuçları	77

ÖZET

Bu araştırmada parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencilerinin anne baba tutum algıları ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları belirlemek ve çeşitli değişkenlere göre (cinsiyet, yaş, kardeş sahibi olup olmaması, sosyo-ekonomik durumu, anne ve babanın eğitim düzeyi, kendisini başarılı görüp görmeme vb.) ilişkisini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Araştırma örneklemini Kütahya’da parçalanmış aileye sahip 270 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmaya gönüllü olarak katılan öğrencilere verilen ölçekler, araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Örneklem kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemine göre seçilmiştir.

Veri toplama araçları olarak araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu (KBF), Kuzgun ve Eldeleklioğlu’nun (2005) Anne Baba Tutumları Ölçeği (ABTÖ) ve Hamamcı’nın (2002) İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Ölçeği (İBÇÖ) kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde SPSS 20.0 paket programı kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde bağımsız gruplar için t-testi, Mann Whitney U Testi, Kruskal Wallis Testi ve Pearson Momentler Korelasyon Katsayısından yararlanılmıştır.

Araştırmada demokratik, koruyucu ve otoriter anne baba tutumu ile cinsiyet ve yaşamaktan mutlu olma, yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okuma bilişsel çarpıtmaları ile kendini başarılı görme arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır. Demokratik anne baba tutumu ve yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtması arasında negatif, koruyucu anne baba tutumu ile yakınlıktan kaçınma ve gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtmaları arasında pozitif, otoriter anne baba tutumu ve yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtması arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Anne Baba Tutumu, İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma, Parçalanmış Aile

ABSTRACT

The objective of this study is to define the attitude perceptions of the university students having broken family about their parents, and cognitive distortions based on this relation considering the variable factors such as gender, age, socio-economical status, the educational level of the parents, having siblings or not or feeling themselves as a successful person or not etc.

The sample of the research consists of 270 university students who are in Kütahya, having broken families. Scale factors which are given to the volunteers are applied by the researcher. The sample of the research was chosen by convenience sampling method.

“Personal Information Form” prepared by researcher, “Parents Manner Scale” developed by Kuzgun and Eldeleklioğlu (2005), Interpersonal Cognitive Distortions Scale developed by Hamamcı (2002) has been distributed to the participants of the survey. The data has been analysed using SPSS 20.0 which is common for Social Sciences. In the evaluation of the data, T-test for the independent groups, Mann Whitney U Test, Kruskal Wallis Test and Pearson Moment Correlation Coefficients were used.

In this survey, it is confirmed that there is a specific meaningful difference between the democratic, conservative and authoritarian parent manner and the gender, happiness of life, avoidance of close relations, unrealistic relationship expectations and between the mind-reading cognitive distortions and the feeling successful. Moreover, there is a negative meaningful relationship between democratic parental attitude and distortion of avoidance from intimacypositive relationship between conservative parents manner and distortion of avoidance from intimacypositive relationship and unrealistic relationship expectations; and positive meaningful relationship between authoritarian parent manner and distortion of avoidance from intimacypositive relationship.

Key Words: Broken Family, Cognitive Distortions, Parental Attitudes

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Giriş bölümünde, araştırmanın problem durumuna, amacına ve önemine, problem cümlesi ve alt problemlerine, sayıtlılarına, sınırlılıklarına, tanımlarına ve kısaltmalarına yer verilmiştir.

1.1.Problem Durumu

Aile, çocuğun maddi manevi tüm gereksinimlerini karşılayarak onun fiziksel, zihinsel ve ruhsal gelişimini desteklemektedir. Kişilere, bir bütünün parçası olma duygusu kazandıran aile, üyelerine sorumluluk aşıl原因arak bireysellikten kurtarmaktadır. Ailenin parçalanması durumunda başta çocuk olmak üzere eşleri ve sonuç olarak toplumu olumsuz etkilemektedir (Şentürk, 2006). Günümüzde, içinde bulunulan sosyo-ekonomik ve kültürel değişmeler geleneksel aile yaşamını değiştirmektedir. Kadının çalışma hayatına girmesi aile içi rol ve görev paylaşımında değişikliği de beraberinde getirmiştir. Aile bütçesine katkı, ev içinde söz sahibi olma hakkını da sağlamakta, kadının hem iş hem de ev yaşamını bir arada götürmeye çalışması, eşinden gerekli desteği alamaması, aile içi çatışmalara ve ayrılmalara neden olmaktadır (Özağı, 2007).

Temeli sağlam, uyumlu ve dengeli ailelerin bile zaman içinde bu düzeni ortadan kaldıracak beklenmedik ve istenilmeyen durumlarla karşılaşma ihtimalleri bulunmaktadır (Şentürk, 2006). Birbirleriyle etkileşim içinde olan kişiliklerin oluşturduğu bir kurum olan ailede, bu kişiliklerden birinde ya da ilişkilerde oluşacak bir bozukluk aile sisteminin diğer yönlerini de bozmaktadır (Onur, 1995). Ebeveynlerden birinin evden ayrılması, boşanma veya ebeveynlerden birinin ölümü gibi nedenler aile dengesinin bozulmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla çocuğun sağlıklı bir aile ortamından ve bireyler arası ilişkilerden yoksun kalması, gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Parçalanmış ailede; anne, baba ve çocuk arasındaki duygusal etkileşimde azalma söz konusu olabilmektedir. Bu durum da çocuğun, yalnız duygusal yaşamını etkilemekle kalmaz, bedensel, toplumsal ve zihinsel gelişmesini de olumsuz yönde etkilemektedir (Yavuzer, 1997). Parçalanma

durumunun aile yapısına ve ilişkilerine etkileri parçalanma nedenlerine, zamanına, parçalanmanın geçici veya sürekli oluşuna ve diğer çeşitli etkenlere bağlıdır. Aile içi parçalanma kimi zaman doğal gelişimlerin, kimi zaman da bireylerin yanlış davranışlarının sonucunda gerçekleşebilmektedir (Özgüven, 2001). Parçalanmış aile; çekirdek aileyi oluşturan ebeveynlerden birinin boşanma, ölüm veya ayrı yaşama gibi nedenlerle diğerinden ayrılmasıyla ortaya çıkan bireyler grubudur (Yavuzer, 1997). Başka bir tanıma göre ise parçalanma; ölüm, boşanma gibi nedenlerle ailenin toplumsal işlevini yitirmesi durumudur. Parçalanmış aile; yalnızca ailenin olmadığı anlamına gelmez, sadece evde baba ya da anneden birisi vardır ve çocuklar hayatlarını bu kişiyle devam ettirirler (Yıldırım, 1992).

Bu araştırmanın problemi, parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencilerinin Psiko-Sosyal ve demografik özellikleri göz önüne alınarak Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma düzeylerini ortaya koymaktır.

1.2. Araştırmanın Problem Cümlesi

Parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencilerinin:

- a) Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Düzeyleri Psiko-Sosyal ve demografik özelliklerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir ve b) Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri ile İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? Şeklindedir.

1.3. Araştırmanın Alt Problemleri

Araştırmanın alt problemleri ise aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

1. Parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencilerinin,
2. Anne Baba tutumlarını algılama biçimleri,
3. İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma türleri,
4. Yaşı,
5. Cinsiyeti,

6. Ailenin sosyoekonomik düzeyi,
7. Kardeş sahibi olup-olmaması ve doğum sırası,
8. Anne ve ya babanın hayatta olup olmaması,
9. Anne babanın eğitim durumu,
10. Anne veya babanın 2. evlilik yapıp yapmadığı,
11. Anne ve babanın ayrıldığında, vefat ettiğinde veya boşandığında kaç yaşında olduğuna,
12. Yaşamaktan mutlu olup olmadığı,
13. Hayata bağlayan şeyin ne olduğu,
14. Bu zamana kadar en çok neyin eksikliğini hissettiği,
15. Hayatındaki olumsuzluklardan kimi, neyi sorumlu tuttuğu,
16. Gelecekte iyi bir eş olacağını düşünüp düşünmediği,
17. Gelecekte iyi bir anne ya da baba olacağını düşünüp düşünmediği ve
18. Kendisini başarılı görüp görmediğideğişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

1.4. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencilerinin anne baba tutum algılarını ve ilişkiler ile ilgili bilişsel çarpıtmalarını ortaya koymaktır.

Anne baba tutumlarını algılama biçimleri, ilişkiler ile ilgili bilişsel çarpıtma düzeylerinin, parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencisinin cinsiyetinin, kardeş sahibi olup-olmamasının sosyoekonomik durumunun etkisi olup olmadığını görmekte araştırmanın alt amaçlarındandır.

1.5. Araştırmanın Önemi

Ailede parçalanma tüm aile üyelerini etkileyen olumsuz bir deneyimdir. Boşanma ve diğer nedenlerle ailenin parçalanma sürecinden en fazla o aile ortamında büyüyen çocuklar etkilemektedir. Bu etki, aileden aileye değişmekle birlikte, anne babanın tutumları çocuğun ailenin parçalanmasından etkilenme düzeyini belirleyebilmektedir. Birçok ebeveyn ailenin parçalanma süreçlerinde ve sonrasında çocuklarına nasıl yaklaşmaları gerektiğini bilememektedirler. Literatüre

bakıldığında, Türkiye’de boşanma ile ilgili birçok araştırma yapıldığı görülmüş, ancak daha çok boşanma sonrasında çocuğun anne babasının davranışlarını nasıl algıladığını inceleyen az sayıda araştırma bulgusuna rastlanmıştır. Parçalanmış ailede büyüyen çocukların etkilendikleri yaşam olayları, bireyin sadece çocukluk yaşantısını değil onun yetişkinlik döneminde de varlığını sürdürebilmektedir.

Yapılan çalışmalar, araştırma deseni, ölçme aracı, örneklem türü, ele alınan gelişim dönemi ve benzeri bakımdan çok farklılık göstermektedir. Geçmiş çalışmalar ana baba tutum ve davranışlarının hem bağımlı hem de bağımsız değişken olarak ele alınmışlardır. Özellikle, bağımsız değişken olarak ele alındığı durumlarda, bu tutum ve davranışların etkisinin incelendiği bağımlı değişkenler akademik başarıdan, ruh sağlığına, aile içi ilişkilerden, değerler sistemine kadar çok geniş bir yelpazede ele alınmıştır.

Bu çalışmada parçalanmış ailelerden gelen üniversite öğrencilerinin ana baba tutumlarını nasıl algıladıkları hakkında bilgi edinilecek, bu durumun öğrencilerde ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtma düzeyleri ile ilişkisi araştırılacaktır.

1.6. Sayıtlar

Bu çalışmada alt problemleri çözmeye yönelik verilerin toplanması sürecinde ve değerlendirilmesinde, aşağıdaki sayıtların varlığı kabul edilmiştir

1. Araştırmada kullanılan ölçekleri, araştırmaya konu olan öğrenciler tarafından samimi ve doğru cevaplandıracakları varsayılmaktadır.
2. Kontrol edilemeyen değişkenlerin öğrenciler üzerindeki etkileri tüm öğrenciler için aynıdır.

1.7. Sınırlılıkları

Bu araştırma Kütahya ilinde öğrenimini gören olan parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencileri ile sınırlıdır.

1.8.Tanımlar

Genç Yetişkin: Genç yetişkinler, kimliği biçimlenmiş meslek edinmiş, anne babadan bağımsızlık kazanma, uzun vadeli eş seçimi gerçekleştirmiş bireylerdir. Levinson 1970’te, genç yetişkinliği 17- 40 yaş aralığı olarak belirtmiştir (Aktaran Çelen, 2007, Cavanaugh, Fields – Blanchard, 2002).

Parçalanmış Aile: Parçalanmış aile; çekirdek aileyi oluşturan ebeveynlerden birinin boşanma, ölüm veya ayrı yaşama gibi nedenlerle diğerinden ayrılmasıyla ortaya çıkan bireyler grubudur (Yavuzer, 1997).

Anne Baba Tutumu: Anne-Baba tutumları, çocuğun sosyalleşme sürecinde Anne babaların rolünü anlamak ve bu rolün çocuğun psiko-sosyal gelişimindeki etkilerini incelemek amacıyla ortaya atılmış bir kavramdır. Anne-babaların çocuk yetiştirmeye ilişkin tutum, inanç, davranış ve beklentileri olarak tanımlanan Anne-Baba tutumları her kültürde çocukların sosyalleşme süreçlerini açıklayan temel dinamik olarak kabul edilmektedir (Steinberg 1993).

Bilişsel Çarpıtma: Bilişsel modele göre, tüm psikolojik bozuklukların altında yatan ortak mekanizma, hastanın ruhsal durumunu ve davranışlarını etkileyen çarpıtılmış ya da işlevsel olmayan düşünceleridir. Bu düşüncelerin gerçekçi bir şekilde yeniden değerlendirilip, değiştirilmesi, duygularda ve davranışlarda düzelmelere yol açar (Beck, 2001).

1.9. Kısaltmalar

ABTÖ: Anne Baba Tutumları Ölçeği

İBÇÖ: İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Ölçeği

II. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. Ailede Parçalanma Ve Parçalanma Şekilleri

Aile içi parçalanma kimi zaman doğal gelişimlerin, kimi zaman da bireylerin yanlış davranışlarını sonunda gerçekleştirebilmektedir.

Aile içi parçalanma şekilleri şunlardır:

2.1.1. Ayrılma

Üyelerden birinin geçici ya da sürekli hastalığı ve sakatlığı; deprem, sel, yangın gibi doğal afetler; yoksulluk, işsizlik, terör, kan davası gibi toplumsal afetler sonucunda yapılan zorunlu göçler, ebeveynlerden birinin çalışma veya başka nedenlerle evden uzun süre ayrılması, ailenin parçalanmasına yol açmaktadır. Eşlerin geçimsizlik nedeniyle, boşanma olmaksızın evi terk etmesi de “ayrılık” şeklinde ailenin parçalanmasına sebep olmaktadır. Ayrılma, ayrılık durumunun oluşması açısından aslında tam anlamıyla bir parçalanma olmayan fakat sonuç bakımından ailenin fonksiyonlarını yerine getirmesini engellemektedir (Şentürk, 2006). Evi terk etmiş bir anne ya da baba geri dönünce, çocuk genellikle huzursuzluk ve özlemin sona ermesi nedeniyle mutluluk duymakta fakat çocuk aynı olayla karşılaşp karşılaşmayacağı konusunda tedirgin olmaktadır. Anne ya da babanın tekrar nedensiz yere evi terk edebileceğinden şüphe duymaktadır (Karatay, 1996).

2.1.2. Ölüm

Anne ya da babadan birinin ya da her ikisinin birden vefat etmesiyle çocukların sağ kalan ebeveynle yaşaması veya bir çocuk esirgeme kurumunun bakımına verilmesi söz konusu olabilmektedir. Eğer çocuk hem anne hem de babasını kaybetmiş ise etkisi çok daha büyük olmaktadır. Kendini dünyada yalnız hisseden çocuk durumu kabullenmekte yaşadığı zorluğun yanında başkalarının kendisinin bakımını da üstlenmesine alışmak zorunda kalmaktadır. Parçalanma nedeni olarak ölüm halinde çocuklar ölen ebeveynin tekrar dönmeyeceğine emin olduktan sonra kaybı kabullenir ve ölen ebeveyne ilişkin duygularını hayatta olan ebeveyne transfer etmektedirler (Özgüven, 2001). Ailede yaşanan ölüm; en sarsıcı ve en örseleyici yaşantıdır. Ebeveynlerinden birini kaybeden çocuk için ölümün ortaya

çıkardığı ruhsal sorunlar, çocukların yaşına göre önemli değişiklikler göstermektedir (Yörükoğlu, 1998).

2.1.3. Boşanma

Ailenin bölünmesine, dağılmasına yol açan, tüm bireyleri etkileyen bir olaydır. Boşanma evlilik bağının kopması, evliliğin geçersiz olması ve eşlerin fiziksel ve hukuki olarak evlilikle ilgili sorumluluklarının bitişi demektir (Erbek, 2004). Boşanma, kesin olarak belirlenen ve evlilik anlaşmasının sona erdiğini gösteren bir olgudur. Ruhsal açıdan boşanma ise, ailenin bölünmesine ya da tümüyle dağılmasına yol açan ve bütün aile bireylerini sarsan karmaşık bir olaydır (Göktürk, 2000). Boşanma durumu hiç bir toplum tarafından teşvik edilmemesine rağmen yine de her zaman var olan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyo-ekonomik ve kültürel düzey, evlilik rolleri, kadının çalışma yaşamına katılması, eşler arası iletişim, evlilikten beklentiler gibi boyutlarda ortaya çıkan değişikliklerin boşanmaların artmasında önemli bir rol oynadığı söylenebilir (Bilir ve Dabanlı, 1991; Arıkan, 1996). Bunun yanı sıra içinde bulunduğumuz dönemde toplumda boşanma olayına daha fazla hoşgörüyle yaklaşılmasının da bu artışta etkisi olduğu düşünülebilir (Yazıcıoğlu, 1995). Boşanmanın, hem çocuklar hem de ergenler üzerinde önemli etkileri vardır. Boşanma gibi sarsıcı bir olayla karşılaşan çocukların gelişimleri yavaşlayabilmekte, hatta durabilmektedir. Çocuk, olayın gerçekleştiği sırada içinde bulunduğu aşamada takılıp kalabilmekte veya önceden tamamlamış olduğu bir aşamaya geri dönebilmektedir. Çocukların enerjisi sınırlıdır ve çocuklar ihtiyaçlarının ihmal edilmesini tolere edememektedirler. Boşanma gibi stres yaratan olaylar devam ederse, en uyumlu çocuklar bile gelişimsel sorunlar yaşayabilmektedirler (Mangır ve Alisinanoğlu, 1993; Dönmezer, 1999).

Boşanmanın çocuğu etkilemesi, çocuğun boşanma anındaki yaşı, cinsiyeti, kişilik özellikleri, boşanmaya neden olan ailevi sorunların niteliği, çocuğun boşanmaya neden olan problemi algılama biçimi, çocuğun boşanma öncesinde ve sonrasında içinde bulunduğu ortamın özellikleri gibi faktörlere bağlıdır (Çağdaş ve Seçer, 2004).

2.2. Parçalanmış Aile Ve Boşanma

Boşanma, Türk Medeni Kanununa göre, eşlerden birisinin veya iki tarafın isteği sonucunda, hakim tarafından evliliğe son verilmesidir. Boşanmanın kanunumuzdaki nedenleri; zina, hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış, suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme, terk, akıl hastalığı ve evlilik birliğinin temelinden sarsılmasıdır (Oy, 2008).

Kadın ile erkek arasındaki yaşam birliği olarak tanımlanan evlilik, hiçbir uzlaşma sağlanamaması, eşler için tüm anlamını yitirmesi durumunda, evliliğin sonlandırılması bir çözüm yolu olarak gündeme gelebilmektedir. Boşanma, hukuki sorunlarla ilgili kanuni, çiftin birbirine yabancılaşmasıyla ilgili duygusal, para ve mal ile ilgili ekonomik, çocukların velayeti ile ilgili ebeveynlik, arkadaşlıklar ve sosyal faaliyetlerde meydana gelen değişikliklerle ilgili sosyal ve yeniden bağımsızlık kazanarak kendini bulma sorunlarıyla ilgili psikolojik boyutları olan bir olaydır (Bohannon 1970).

Boşanma, eşlerin ilişkilerini karşılıklı sevgi, saygı, bağlılık, güven ve yaşam boyu mutluluk beklentileri üstüne kurmaları ancak bu beklentilerin çeşitli nedenlerle karşılanamaması sonucunda evlilik birliğinin yasal olarak sonlandırılması ile ortaya çıkan bir olgudur (Sucu, 2007). Uyar’a (1999) göre boşanma ise, eşler arasındaki hukuki, duygusal ve cinsel birlikteliğin sona erdirilmesidir. Evliliğin yasal bağı mahkeme süreciyle sonlandırılmakta, duygusal bağın sona ermesi ise uzun zaman almaktadır. Toplumsal baskılar ya da bireylerden kaynaklanan sorunlar nedeniyle biten evliliklerde zamanla sınırlı olan yoğun bir stres söz konusu olmaktadır. Boşanma ile yalnızca “eş olma” durumu sona ermemekte, bu sonuç beraberinde çeşitli sosyal ve psikolojik sorunları getirmektedir. Boşanma ve evlilik, çok boyutlu ve karmaşık olgulardır. Boşanma sürecinin her insanda farklı etkileri ve zamanlaması olmakla birlikte, ortak bazı noktalar bulunmaktadır. Boşanma, her bireyde farklı seyreden bir kriz süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu süreçte ilk olarak ciddi anlamda boşanma düşüncesi başlar, daha sonra eşlerin çeşitli sorunlarla birlikte yaşadığı

ayrılıkla bu durum belirginleşir ve yeniden bir yaşam kurulması olasılığı ile sonuçlanır.

Arıkan'a (1992) göre evlilik ilişkisinin sonlanması yani boşanma, hukuki kurallar çerçevesinde yapılmış bir evliliğin, tarafların karı koca olarak hiçbir bağları kalmaksızın; varsa ortak çocukların hakları saklı kalmak üzere yargıç kararıyla sona erdirilmesi ve tarafların başkalarıyla yeniden evlenmelerine olanak veren hukuki bir işlem olarak tanımlanmaktadır.

2.3. Parçalanmış Ailede Çocuk

Çocuğun gelişimi üzerindeki etkilerinin öneminin tartışmasız kabul edildiği aile, her zaman bilinen tanımıyla yani evli ve bir arada yaşayan ebeveynler olarak karşımıza çıkmamaktadır. Farklı nedenlere bağlı olarak ailenin, kendi üyelerinin ihtiyaçlarını karşılayamaması, onun patolojik bir hal almasına neden olmaktadır (Şentürk, 2006). Ölüm, boşanma, geçici ve sürekli ayrılıklar sebebiyle bilinen aile şeklinden farklılaşan aileler, parçalanmış aile olarak adlandırılmaktadır. Ailenin bir takım faktörlerin etkisiyle parçalanması, onun fonksiyonlarını yerine getirmekte zorlanmasını da beraberinde getirmektedir (Şentürk, 2006).

Amato (1993), geleneksel olarak iki ebeveynin aynı evde yaşadığı, iki ebeveynli, aile yapısında yetişen çocuğun, boşanma sonrasında tek ebeveyn ile yetişen çocuğa göre daha iyi bir ortamda yetişeceğini belirtmektedir. Bu bakışa göre, hem anne hem de baba çocuk için duygusal destek, pratik yardım, bilgi, rehberlik ve denetleme gibi alanlarda önemli birer kaynak olmaktadır. Çocuğun evde her iki ebeveyni ile birlikte yaşamasının paylaşma, anlaşma ve uzlaşma gibi sosyal yetenekleri öğrenmesine yardımcı olduğu belirtmekle birlikte, tek ebeveynin çocukla birlikte yaşamamasının çocuğun sosyalleşmesinde sorunlara yol açabileceği ifade etmektedir.

Anne baba çocuk ilişkisi, temelde anne ve babanın tutumlarına bağlıdır. Çocuklarda uyum bozukluğuna yol açan birçok durumun, yeterli ve uygun olmayan ilk anne baba çocuk ilişkilerinin neden olduğu saptanmıştır (Yavuzer, 1994).

Boşanma ile son bulan ailenin çocuğu sosyalleştirici doğal bir çevreden yoksun kalmış olmaktadır. Boşanmanın çocuğu nitelik ve nicelik yönünden etkilemesi, kişilik özellikleri, yaşı, cinsiyeti, boşanmaya neden olan ailesel sorunun niteliği ve onun bu sorunu algılama biçimi, onun boşanma öncesi içinde bulunduğu ve boşanma sonrası içinde bulunacağı ortam vb. birçok etmene bağlı olmaktadır. Şüphesiz boşanmadan zarar görmeden çıkan çocuklar da vardır. Bu çocuklar, belki de yukarıdaki etmenlerin uyumlu biçimde bir araya gelmesi nedeniyle zarara uğramamışlardır. Hatta bazen boşanma çocuk için rahatlatıcı bile olabilmektedir. Çocuk özellikle boşanma öncesi aile içindeki huzursuzluk çekilmeyecek dereceye gelmiş ise ve boşanmadan sonra istikrarlı, güven verici, sakin bir ortama kavuşmuşsa kendini iyi hissetmektedir (Akyüz, E.). Boşanma, bireyleri varsa özellikle çocukları derinden etkileyen bir deneyim olarak karşımıza çıkar. Anne ve babaların boşanmaları sonucu çocukların yaşadığı geçişler, onlarda yüksek seviyede stres, kaygı ve öfkeye neden olmaktadır. Boşanan aile çocuklarının %20-25'i ciddi davranış problemleri gösterirken, anne ve babası bir arada olan çocuklarda bu oran %10'dur (Forgatch ve ark.1996, Hetherington ve Kelly 2002, Simons 1996).

2.3.1. Genç Yetişkinlik

Genç yetişkinlik, kimliği biçimlenmiş, meslek edinmiş, anne babadan bağımsızlık kazanma, uzun vadeli eş seçimi gerçekleştirmiş bireyler için tanımlanmış gelişim dönemidir. Levinson 1970'te, genç yetişkinliği 17- 40 yaş aralığında belirtmiştir (Akt: Çelen, 2007, Cavanaugh, Fields – Blanchard, 2002).

Ankay'a (1997) göre, genç yetişkinlikte birey, çocukluk ve ergenliği sona erdirerek, ekonomik ve duygusal yönden bağımsızlaşmaya başlamaktadır. Birey toplumda kendisine yer edinme mücadelesi göstermektedir. Bu dönemdeki yakın ilişkiler, yaşamını sürdüreceği bireyi bulma yönünden önem teşkil etmektedir (Akt: Eryılmaz, 2004).

Erikson (1984) genç yetişkinlikte, kimlik arayışından çıkan bireyin, kendi kimliğini diğer bireylerle kaynaştırmaya istekli olduğunu ifade etmektedir. Genç

yetişkin bu dönemde yakın ilişkiler kurmaya hazır olmaktadır. Benlik yitimi korkusu nedeniyle genç yetişkin yalnızlık yaşamaktan kaçınmakta, bu durumun sonucu olarak yakın ilişkiler kurmaya yönelmektedir (akt: Eryılmaz, 2004). Erikson, genç yetişkinlik dönemi başarılı bir şekilde atlatılırsa, kişide sadakat ve vefa duygularının oluşacağını vurgulamaktadır. Sadakat, bağlılık demektir. Kişi, kendisindeki kusur ve eksikliklere rağmen toplumun standartlarına uygun yaşamaktadır. Burada bahsedilen, körü körüne bir bağlılık değildir. Eğer kişi toplumunu seviyorsa, toplumun olabileceği en iyi halini görmek isteyecektir. Böylece kendisi de topluma katkı sağlayacak yerini bulacaktır (Boeree, 2006).

Gelişim Psikolojisi alanında oldukça yankı uyandıran, Arnett'in (2000) öne sürdüğü, ergenlik ile genç yetişkinlik arasında yer alan "Beliren Yetişkinlik" yaklaşımı da bu araştırmanın kuramsal çerçevesinde yer almaktadır. Beliren yetişkinlik, birçok olasılığın deneyimlendiği bir dönemdir. Bu dönem bireylerin yaşamlarında önemli değişiklikler yapmak için fırsatlarının olduğu ve beklentilerinin yüksek olduğu dönemdir. Arnett'e (2000) göre, beliren yetişkinliğin en belirgin özelliği bir deneme ve keşfetme dönemi olmasıdır. Beliren yetişkinlik, evlilik yaşını yirmili yaşların ortalarına ya da sonlarına ertelemek ve eğitim süresini uzatmak gibi deneyim edinmeyi ve keşfetmeyi kapsamaktadır. Beliren yetişkinlik gelişim döneminde, geleceğe yönelik umutlar yüksek olmaktadır. Birçok beliren yetişkinin yaşamında zorluklar ve sorunlar olmasına rağmen geleceğe bakışları umutludur ve bu yönde inançları yüksektir (Akt: Akça, 2012).

Yetiştirme yurdu deneyimi olan bireylere yönelik yapılmış çalışmalarda, yurt himayesinden ayrılan gençlerin bağımsız yaşamakta zorluk çektikleri ortaya konulmuştur (Jackson ve Martin, 1998). Yurt deneyimi olan bireylerin, yüksek sosyal statüye ulaşma konusunda başarısızlık yaşadıkları ve işsiz kalma oranlarının özellikle erkeklerde daha yüksek olduğu saptanmıştır (Viner ve Taylor, 2005). Quinton, Rutter ve Liddle (1994), genç yetişkin kadınların ise daha az sosyal oldukları ve ebeveynlik becerilerinin daha zayıf olduğunu saptamışlardır. Dolayısıyla yurt deneyimi olan yetişkinlerin, çocukluk döneminde bağlanma nesnesinden yoksun büyümeleri nedeniyle kendi çocukları için uygun bir bağlanma nesnesi oluşturma

becerilerinde sorun yaşadıkları üzerinde durulmuştur (Akt: Üstün, 2008, Hodges ve Tizard, 1989).

2.4. Tutum Kavramı

Tutum kavramına ilişkin literatürde birçok tanımlamalar yapılmıştır. Cüceloğlu (1996) tutumu; oldukça organize olmuş uzun süreli duygu, inanç ve davranış eğilimidir şeklinde tanımlamaktadır. Tutum; Ansiklopedik Psikoloji Sözlüğü' nde de bireyin insan, nesne, olay ve olgularla ilgili olarak düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan eğilim, tavır olarak ifade edilmektedir (Bakırcıoğlu, 2006).

Petty ve Cacioppo (1996) tutumları belirleyen temel kavramların “inançlar” ve “davranışlar” olduğunu belirtmektedirler. Morgan (1999); tutumların üç bileşeninden söz etmektedir; bunlar bir nesne ile ilgili olumlu ve olumsuz duyguların oluşturduğu duygusal, inançların oluşturduğu bilişsel, duygu ve inançlar uygun bir biçimde davranma eğiliminden oluşan davranışsal bileşenlerdir.

Tutumların temelinde iki önemli özellik yatar:

- Uzun sürelidirler.
- Bilişsel, duygusal ve davranışsal biçimleri içerirler. (Akt: Yaprak, B. 2007)

Bu özelliklerin gücü kendi aralarında ve tutumdan tutuma farklılık göstermektedir. Tutumlar şiddet derecesi, karmaşıklık, diğer tutumlarla ilişki, birimler arası tutarlılık ve tutumlar arası tutarlılık gibi özelliklere sahiptirler. Tutum davranışa tek başına ve doğrudan değil, ortamsal etkenlerle birlikte etki eder. Ortamsal engel kavramı, belirli bir tutumun ne zaman davranışa dönüşüp ne zaman dönüşmeyeceğini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Belirli bir davranışın görülmesi o davranışın altında yatan tutumun güç derecesiyle, ortam engelinin gücü arasındaki etkileşimin bir sonucu olup aynı zamanda alışkanlık ve beklenti gibi etkenlerin de etkisinde olmaktadır. Bireyin nesne, durum ya da kişi hakkında zihinsel, duygusal ve davranışsal anlamda ortaya koyduğu duruş, tutumunu yansıtmaktadır. Dolayısıyla da tutumun oluşması için, söz konusu üç öge arasında örgütsel ve anlamlı bir ilişki ve eşgüdüm olmak zorundadır (İnceoğlu, 2004).

2.4.1. Bilişsel Öge

Bir tutumun bilişsel bileşeni bireyin tutum nesnesine ilişkin düşünce, bilgi ve inançlarından oluşur. Bir tutum objesi hakkında sahip olunan bilgileri içerir (Aydın, 2001; Kağıtçıbaşı, 1988). Eğer bir şeye ilişkin olumsuz bir tutumunuz varsa, o şey hakkında olumsuz inanç veya inançlarınız da olacaktır. İnançlar tutumların duygusal yönlerine eşlik eden söze dökülmüş ifadelerdir (Morgan, 1989). Tekarslan, vd., (2000)'ne göre tutumun konusu ile ilgili bilgiler ne kadar gerçeklere dayanırsa, onunla ilgili tutumlar o kadar kalıcı olur. Bilgi değiştiğinde tutum da değişir.

2.4.2. Duygusal Öge

Bir tutumu, bir inanç, bir gerçek veya bir olgudan ayıran en önemli özellik, tutumun bir duygusal bileşene sahip olmasıdır. Duygusal bileşen bireyin tutum nesnesine ilişkin duygu ve değerlendirmelerinden oluşur. Bir nesneye ilişkin olumlu tutumu olan bir birey bu nesneyi olumlu olarak değerlendirecek ve bu nesneye karşı olumlu duygular besleyecektir. Buna karşı, olumsuz tutum içinde olduğu bir nesneyi ise olumsuz olarak değerlendirecek ve bu nesneye karşı olumsuz duygu besleyecektir (Aydın, 2001). Bu nesne bir insan, bir grup (öğrenciler, zenciler gibi), bir kurum (banka gibi), ya da soyut bir şey(eğitim, din gibi) olabilmektedir (Morgan, 1989).

2.4.3. Davranışsal Öge

Bireyin belli bir uyarıcı grubundaki tutum konusuna karşı davranış eğilimini yansıtır. Bu davranış eğilimleri sözler ya da diğer hareketlerden gözlemlenebilmektedir. Bunlar bireyin alışkanlıkları, normları ve söz konusu tutum nesnesi ile doğrudan ilişkili olmayan tutumlarının da etkisi altındadır. Duygusal ve bilişsel bileşenlere uygun olarak hareket etme eğilimini yansıtmaktadır (İnceoğlu, 2004).

Tutum ve davranışın tanımı, çalışılan alan ve deneğe göre değişmesine rağmen, genelde bir kimsenin ele alınan bir nesneye, bir duruma veya olaya karşı olan olumlu veya olumsuz tavrı olarak kabul edilir (Yaprak, 2007).

2.5. Tutumların Özellikleri

Tutumların bazı temel özellikleri vardır. Bu özellikler hem bir bütün olarak tutumların kendileri, hem de tek tek bileşenler (öğeler) için geçerlidir. Gerek bir bireyin çeşitli tutumları arasındaki, gerekse iki bireyin aynı konuya ilişkin tutumları arasındaki farklılıklar bu özelliklerden kaynaklanmaktadır (Aydın, 2001).

2.5.1. Güç Derecesi

Aydın'a (2001) göre birey birçok tutuma sahip olabilir. Ancak, bu tutumlar kuvvetleri açısından çoğu kez birbirlerinden farklılık gösterir. Bir tutumun bileşenlerinin (bilişsel, duygusal, davranışsal) güçleri de farklı olabilir. Her tutumun bir (şiddeti) gücü vardır. Bir tutumun gücü, her üç ögesinin (bilişsel, duygusal, davranışsal) gücünün toplamı olarak düşünülebilir. Örneğin, bireyin bir tutumunun bilişsel bileşeni oldukça kuvvetli, aynı tutumunun duygusal ve davranışsal bileşenlerinin görece olarak daha zayıf olması mümkün olmaktadır (Kağıtçıbaşı, 1988; Aydın, 2001).

2.5.2. Tutumun Yönü

Bütün tutumların bir yönü yada işareti vardır. Tutumun konusuna karşı ya olumlu (+) ya da olumsuz (-) bir tepki eğilimi söz konusudur. Tutum olumlu olunca, obje ya da olaya karşı olumlu duygular, değerlendirmeler ve eğilimler vardır. Dolayısı ile tutum objesine yaklaşma söz konusudur. Olumsuz yönde ise bunun tam tersi olur, tutum objesinden kaçma ya da tutum objesine zarar verme olası tepki eğilimlerindendir (Tekarslan, vd., 2000).

2.5.3. Karmaşıklık Derecesi

Scott, tutumların bir boyutu olarak kabul ettiği bilişsel karmaşıklığı bireyin tutum objesi hakkında sahip olduğu bilgi sayısı olarak tanımlamaktadır (Tekarslan, vd., 2000). Bir tutumun bileşenlerinin karmaşıklığı, bir tutum veya bileşeninin içerdiği unsurların sayı ve çeşitliliğine bağlı olmaktadır. İçerilen unsurların sayısı ve çeşiti arttıkça karmaşıklık derecesi de artacaktır. Gerek bir

bireyin farklı iki nesneye ilişkin tutumlarının bileşenleri, iki ayrı bireyin aynı nesneye ilişkin tutumlarının bileşenleri karmaşıklık açısından farklılık gösterebilmektedir. Bir tutumun karmaşıklık derecesi büyük ölçüde bileşenlerinin karmaşıklık dereceleri tarafından tayin edilmektedir. Bileşenleri karmaşık olan bir tutum, yalın bileşenlere sahip bir tutumdan daha karmaşık olacaktır. Ayrıca, bir tutumun karmaşıklık derecesi ile kuvveti arasında da bir ilişki vardır. Karmaşık tutumlar, genellikle, yalın tutumlardan daha kuvvetli olmaktadır (Aydın, 2001).

2.5.4. Öğeler (Bileşenler) Arası Tutarlılık

Tutumların bileşenleri (bilişsel, duygusal, davranışsal) genellikle birbirleriyle tutarlı olma eğilimi göstermektedir. Yani, bir bileşeni olumlu olan bir tutumun diğer iki bileşeni de genellikle olumludur; bir bileşeni olumsuz olan bir tutumun diğer iki bileşeni de genellikle olumsuz olmaktadır. Bununla birlikte; tutumlar bileşenleri arasında tutarlılığın derecesi açısından farklılık gösterebilmektedir. Bilişsel tutarlılık kuramları olarak adlandırılan bir dizi kurama göre, bileşenleri arasında tutarlılık bulunmayan tutumlar daha kolay değişmektedir. Bu kuramlar, buna bağlı olarak, bir bireyin bir tutumunu değiştirmenin en kestirme yolunun bu tutumun bileşenleri arasındaki bir tutarsızlık veya bir çelişki meydana getirmek olduğunu ileri sürmektedir (Aydın, 2001).

2.5.5. Diğer Tutumlarla İlişki ve Merkezilik

Bütün tutumlarda merkezilik vardır. Merkezi tutum bir grup tutumlar arasında en önemli olan tutumu ifade etmektedir. Bir grup tutumlar arasında bir merkezde diğerleri onun çevresinde toplanmıştır. Bir tutumun değiştirilmesi diğer tutumların da değişmesine neden olabilir ya da olmayabilir. Bu söz konusu tutumun ne kadar merkezi olduğuna bağlıdır (Tekarslan, vd., 2000). Bir bireyin değişik konulara ilişkin tutumları, diğer tutumlarıyla olan bağlantıları açısından da farklılıkları göstermektedir. Bazı tutumlar bireyin diğer birçok tutumuyla ilişki içindedir, bazılarının ise bağlantı içinde bulunduğu tutum sayısı oldukça azdır. Örneğin, bir bireyin bir futbol takımına karşı yüksek taraftarlığı, bu bireyin dini, politik, çocuk yetiştirme tarzı, doğum kontrolü, eğitim, vb. konulara ilişkin tutumlarıyla ilişki

içinde bulunması, yani onlardan etkilemesi ve onlar tarafından etkilenmesi oldukça azdır. Buna karşın, bu kişinin dini tutumları daha büyük bir olasılıkla sözü edilen konularla ilişki içinde olacağı gibi (Aydın, 2001), bu konuların belirleyicisi olacak ve merkezinde yer alacaktır.

2.6. Anne Baba Tutumları

Doğumdan erinlik dönemine kadar çocukların tutumları hemen hemen tamamen ana-babaları tarafından şekillendirilir. İlkokul çocukları çeşitli konulara ilişkin tutumlarını anlatırken sık sık anne yada babalarının söylediklerini örnek verirler (Morgan, 1989). Bu nedenle tutumların oluşmasında ve şekillenmesinde rol oynayan en önemli faktör ana-babadır. Özellikle doğumdan ilkököl çağına kadar geçen dönemde çocuk ana-babasının, kendisine çeşitli konularda bilgi verecek, kendisini ödüllendirecek veya cezalandıracak tek otorite kaynağı olarak görmektedir. Dolayısıyla, bu dönemde ana-baba çocuğun nelere ilişkin ve ne türde tutumlar geliştireceğini tayin eden tek faktör olarak belirlemektedir. Örneğin, üniversite öğrencilerinin % 50-60 arasında değişen bir oranının babalarıyla aynı politik görüşü tercih etmeleri, ana-babanın çocukların tutumlarını uzun süreli, hatta hayat boyu sürebilecek bir biçimde etkilediklerinin bir kanıtıdır (Aydın, 2001).

Davranışların oluşmasında çocuğun yaşamında uzun yıllar beraber yaşadığı aile bireylerinin, anne ve babasının rolü çok önemlidir. Öğrenmenin en temel ve belirgin yollarından birisi gözlem ve yaşantıları paylaşmaktan geçmektedir (Özer, 2003). Aile, gelişimin ilk evrelerinde çocuğun kişiliğinin şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Çocuk, yaşamının ilk yıllarında deneyim eksikliği nedeniyle ailesinin değer yargılarını benimsemekte, onları kendisine rehber edinmektedir (Aydın, 2002). Ana-baba, çocukların tutum oluşturmada etkili olan ilk kaynaktır. Çocuklar tutumlarının çoğunu evde ana-babalarının tutumlarını taklit ederek öğrenmektedir. Tutum oluşturma, öğrenme kuramı ve sosyal öğrenme kuramı ilkeleri çerçevesinde gerçekleşmektedir. Başkalarının dışı vurduğu tutumları benimseyerek kendi tutumumuz haline getirmekteyiz (Kağıtçıbaşı, 1999).

Her ana-baba bilerek ya da bilmeyerek çocuklarına karşı farklı tutumlarda davranabilmektedir. Bazı çocuklar çok sevimli, bazılarının baskı yapılmakta, bazıları istenmeyen çocuk olmakta ve bazılarının daha çok hoşgörü gösterilmektedir. Tüm bu tutum çeşitleri çocuğun hem ahlaki hem de sosyal gelişimlerini olumlu ya da olumsuz tarzlarında etkilemektedir. Ana-baba tutumlarının sağlıklı olması; büyük ölçüde onların kendi içlerinde barışık, dengeli, huzurlu ve birbirlerine karşı sevgi ve saygılı olmalarına bağlıdır. Bu ortamı, ana-babanın kendi çocukluklarında otoriter veya aşırı gevşek bir tutumla yetişmeleri, eşleriyle mutlu bir yaşantıya sahip olmamaları, geç yaşta çocuk sahibi olmaları ve ailenin sosyoekonomik durumunun iyi olmaması olumsuz etkileyebilmektedir (Yavuzer,1993).

Aile deneyimleri çocuk gelişiminde en önemli etkidir. Çocuğun hem stresli durumlarla karşılaşmasına hem de bu durumlarla başa çıkmayı öğrenmesine yardımcı olmaktadır. Aile içinde olan olaylar, onlara zorlu problemler yaratabilmekte ama aynı zamanda, aile bireylerine güçlü karakterde olmayı, zorluklara nasıl uyum sağlanacağını ve sonuçta onlarla nasıl başa çıkabileceğini öğrenmeye yardımcı olmaktadır. Daha da önemlisi, aile bireyleri tarafından sağlanan destek, başarı veya başarısızlığı önemli ölçüde etkileyebilmektedir (Brown ve Rhodes, 1991).

2.6.1. Anne Baba Tutumlarını Etkileyen Faktörler

- ❖ Anne Babanın Ruhsal Durumu
- ❖ Ailenin Sosyo-ekonomik Durumu
- ❖ Anne Babanın Eğitim Durumu
- ❖ Anne Babanın Beklentisi
- ❖ Annenin Çalışma Durumu
- ❖ Anne Babanın Kendi Yetiştirme Biçimi
- ❖ Anne Baba Arasındaki İlişki
- ❖ Kültürel Değerler
- ❖ Çocuğun Yaşı ve Doğum sırası
- ❖ Çocuğun Cinsiyeti

2.6.2. Anne Baba Tutumları İle İlgili Modeller

Gelişim psikolojisinde çocuk yetiştirme tutumlarıyla ilgili olarak yapılan çalışmalar çok eski tarihlere dayanmaktadır. Bu bölümde anne baba tutumu kavramı, Psikodinamik ve Davranışçı Model, Baumrind'in sınıflaması ve Maccoby ve Martin'in Modeli incelenmiştir (Yılmaz, 2000).

2.6.2.1. Psikodinamik Model

Psikanalitik kuramın kurucusu Freud, insan davranışlarını biyolojik temellere dayanarak açıklamıştır. Freud'a göre yaşamın ilk beş yılında kişiliğin temelleri oluşmaktadır (Arı, 2005). Bu dönemde çocukların çevreyle etkileşimleri ve yaşadıkları, yetişkinlikteki ruh sağlığı ve kişilik gelişimi için önem teşkil etmektedir. Bu nedenle Freud, yeni doğan bebeğin tümten öz sever olduğu görüşünü savunmuştur. Freud'a göre yeni doğmuş bebek tüm libido enerjisini kendi fizyolojik gereksinimlerini karşılamak ve rahatlığını sürdürebilmek amacıyla kullanmaktadır. Giderek kendisinin bakımını ve gereksinimlerini sağlayan bir diğer insanın, yani annesinin varlığını fark etmeye başlayan bebek öz sever libidosunu annesine yöneltmektedir. Böylece yaşamın ilk aylarındaki libido nesneye yönelik libidoya dönüşerek, bireyin kendi varlığının dışındaki insanlara ve nesnelere yönelmeye başlamaktadır. Özsever libido ve nesneye yönelik libido arasındaki uyumlu bir denge, bireyin sağlıklı gelişimi ve özellikle özsaygı duygusunun sürdürülebilmesi yönünden önem taşımaktadır (Geçtan, 1988).

2.6.2.2. Davranışçı Model

Öğrenme, bireyin olgunlaşma düzeyine göre, çevresiyle olan etkileşimi sonucunda, yeni davranışlar kazanması ya da eski davranışlarını değiştirmesi sürecidir. İnsanlar çevre ile etkileşimleri sonucunda bilgi, beceri, tutum ve değer kazanmaktadırlar. Öğrenmenin temelini bu yaşantılar oluşturmaktadır. Kişi, çevresinden sürekli olarak kendisine ulaşan verileri değerlendirmekte ve bunun sonucu olarak düşünsel, duyuşsal ya da davranışsal tepkilerde bulunmaktadır (Erözkan, 2007). Hepsi olmasa da çoğu tutumlar basit koşullanmalarla oluşmaktadır. Hoş olmayan bir durumda bulunduğumuzda, bu durumun uyandırdığı olumsuz

duygular o duruma ilişkin uyarıcılar için koşullu davranım haline gelmektedir. Koşullanmalar olumlu tutumlar da doğurabilmektedir. Olumlu, hoş çevre ve insanların olduğu yerlerde yaşamış ve vakit geçirmişsek, o çevre ve insanlara ilişkin tutumumuz olumlu olacaktır (Morgan,1989).

2.6.2.3. Baumrind'in Sınıflaması

Baumrind'in anne baba tutumu kavramı, bir ebeveyn olarak ebeveynin sahip olduğu değerler, inançlar ve göstermiş oldukları davranışlardır. Baumrind'in sınıflaması bu alana kuramsal bir temel oluşturmaktadır. Baumrind, anne baba tutumu ile ilgili dört boyut tanımlamıştır. Bunlar, ebeveynin kontrolü, ebeveyn çocuk etkileşiminde açıklık, olgunluk beklentisi ve bakım-destek şeklindedir.

Ebeveyn kontrolü boyutu, anne babaların çocuktan, koydukları kurallara uyma konusundaki beklentilerini ve çocuk üzerinde oluşturmaya çalıştıkları kontrolü ifade etmektedir. Ebeveyn-çocuk ilişkilerinde açıklık boyutu, anne babaların çocuklarının fikirlerine ne kadar saygılı olduklarını ve koydukları sınırların nedenlerini ne oranda açıkladıklarını göstermektedir. Olgunluk beklentisi boyutu, ebeveynlerin çocuklarını zihinsel, duygusal ve sosyal alanlarda başarılı olmaları için ne oranda teşvik ettiklerini ifade etmektedir. Bakım-destek boyutu ise, anne babaların çocuklarına gösterdikleri kabul, yakın ilgi ve gereksinimlerine karşı duyarlı olmalarını göstermektedir. Duyarlılık; anne babanın beklentilerinin, çocuğun gelişim ve kişilik özelliklerine, beceri ve yeteneklerine uygun olmasıdır (Baumrind, 1971).

Baumrind (1971), ana baba tutumlarını, yukarıda bahsedilen boyutlar çerçevesinde sıralamaktadır. Baumrind'e göre ebeveynlerin çoğu bu tutumlardan birini daha baskın bir şekilde sergilemektedirler.

Otoriter ebeveynler, koydukları kurallara çocuklarının uymasını ve koşulsuz itaat etmesini beklemektedirler. Bu tür ailelerde çocuklar kurallara uymadığında onlara ceza uygulanmakta ve ebeveynler çocuklarıyla pek fazla görüş alışverişinde bulunmamakta, daha çok çocuklarından söylediği her şeyi sorgulamadan kabul etmesini beklemektedirler.

Demokratik ebeveynler, çocuklarından olgun davranış beklemekte ve aynı zamanda gerekli olduğunda kurallara uymasını istemektedirler. Sıcak ve ilgilidirler, sabırlı ve duyarlı bir şekilde çocuklarını dinlemekte, aile içinde verilecek olan kararlarda çocuklarının görüşlerini almaktadırlar. Bu tür ailelerde çocuk yetiştirmede akılcı ve demokratik bir yaklaşım izlenirken, hem ebeveynin hem de çocuğun hakları dikkate alınmaktadır.

İzin verici ebeveynler çocuklarına çok fazla özgürlük vermektedirler. Çocuklarını hiçbir şekilde kontrol etmemekte ve bazen de ihmale varan bir hoşgörü ile davranmaktadırlar. Aynı zamanda çocuklarına karşı sıcak ve sevecendirler ve çocuklarının her konuda kararlarını kendilerinin vermelerine sınır getirmemektedirler. Bu tür ebeveynlerin çocukları yemek yeme, yatma, televizyon izleme ve oynamak için dışarı çıkma gibi konularda karar vermede özgür olmaktadır (Yılmaz, 2000).

2.6.2.4. Maccoby ve Martin'in İki Boyutlu Açıklaması

Baumrind'in yaklaşımını temel alan daha sonraki araştırmacılar ise ebeveynlik tarzlarını sıcak ilgi (ya da kabul) ve kontrol (ya da disiplin) olarak isimlendirilen iki temel boyutun kesişmesinden ortaya çıkan dört temel kategoride ele alınmasının daha doğru olacağını ileri sürmüşlerdir (örn., Darling ve Steinberg, 1993; Maccoby ve Martin, 1983; Steinberg, Mounts, Lamborn ve Dornbusch, 1991). Dört kategori iki temel boyutun yüksek ve düşük düzeylerinin farklı bileşimleri olarak tanımlanmıştır. Boyut düzeyinde sınıflamada demokratik dengeli (yüksek sıcak ilgi ve yüksek kontrol) ve yetkeci (düşük sıcak ilgi ve yüksek kontrol) çocuk yetiştirme tarzları Baumrind'in demokratik dengeli ve yetkeci tarzına karşılık gelmektedir. Bu modelde Baumrind'in izin verici ana-babalık tarzı iki farklı kategoride tanımlanmaktadır. Yüksek düzeyde sıcak ilgi ve düşük düzeyde kontrolün birlikte görülmesi izin verici- şımartan yetiştirme tarzı olarak tanımlanırken, hem sıcak ilginin hem de kontrolün düşük düzeyde olduğu tutum ihmalkar çocuk yetiştirme tarzı olarak tanımlanmıştır. Şımartan ailelerde tutarsız disiplin ve kararsızlık yaygın olarak gözlenmektedir. Ebeveynler genellikle tek yönlü duyarsız iletişimde bulunmakta ve çocuğun gerçekçi olmayan isteklerine sınır

koyamamaktadırlar. En olumsuz ve riskli anne ve babalık olarak kabul edilen ihmalkar tarzda ise ebeveynler tam anlamıyla ilgisiz davranmaktadırlar. Disiplin ya hiç yoktur ya da tutarsızdır ve aile bireyleri çatışma ve münakaşayı bir problem çözme stratejisi olarak kullanmaktadırlar (Akt: Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010).

Ana baba duyarlılığı, ana babanın çocuğun gereksinimlerine kabul edici ve destekleyici bir biçimde karşılık verme derecesi olarak kabul edilmektedir. Ana baba talepkarlığı ise ana babanın çocuktan olgun ve sorumlu davranışlar bekleme derecesidir. Ana babalar her iki özellik açısından farklılık göstermektedirler. Bazıları sıcak ve kabul edici iken, diğerleri umursamaz ve reddedicidir; bazıları çocuklarından çok şey talep ederken, diğerleri çocuklarına serbestlik tanıyarak çok az şey istemektedir (Steinberg, 2007).

Genellikle Batı ülkelerinde yapılan çok sayıda araştırmada demokratik-dengeli tarzın başta olumlu kendini düzenleme becerisi olmak üzere, öz yeterlik algısı, özsaygı, sorumluluk duygusu, akademik başarı gibi olumlu sonuçlarla, otoriter yetiştirme tarzının ise olumsuz sonuçlarla ilişkili olduğu bulunmuştur (örn., Buri, Louiselle, Misukanis ve Mueller, 1988; Spera, 2005; Steinberg, Dornbusch, Brown, 1992). Demokratik dengeli tarz psikolojik ve davranışsal problemlerle olumsuz yönde, yetkeci tarzın ise sorumluluktan kaçma, yüksek stres yaşama gibi problemlerle olumlu yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (örn., Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbusch 1991; Wenar, 1994). İzin verici tarz anne babalık ise kendini düzenleme becerisi, bencillik, sorumluluktan kaçma, doyumsuzluk ve aşırı ilgi bekleme gibi sonuçlarla; ihmalkar çocuk yetiştirme tarzının ise olumsuz ya da dağınık kimlik geliştirme, alkol, uyuşturucu kullanımı ve suç yatkınlığı gibi sorunlarla ilişkili bulunmuştur (bkz., Hoeve, Dubas, Eichelsheim, van der Laan, Smeenk ve Gerris, 2009; Lamborn ve ark., 1991).

Son yıllarda Barber ve arkadaşları, demokratik dengeli ve yetkeci ana babalıkta yüksek düzeyde olduğu kabul edilen disiplin (kontrol) boyutu yerine davranışsal ve psikolojik kontrol kavramını ortaya atmışlardır (Barber, 1996; Barber,

Maughan ve Olsen., 2005). Davranışsal kontrol ebeveynlerin çocuğun davranışlarını gözlemleyerek ve düzenleyici kurallar koyarak denetleme ve kontrol girişimi olarak tanımlanabilmektedir. Çocuğun davranışlarını izleme, onun hakkında bilgi sahibi olma ve disiplinde tutarlılık davranışsal kontrolün en temel özellikleridir. Psikolojik kontrol ise bir anlamda çocuğun ne hissedeceğini ve düşüneceğini kontrol etme isteği olarak tanımlanabilmektedir. Çok boyutlu bir ebeveyn davranışı olan psikolojik kontrol genellikle aşırı müdahale, suçluluk yaratma, sevgiyi geri çekme ve disiplin amaçlı aşırı mesafeli davranma gibi ebeveyn davranışlarını kapsar. Davranışsal kontrol, genellikle olumlu davranışsal ve gelişimsel sonuçlarla ilişkili iken psikolojik kontrolün başta içselleştirme davranışı olmak üzere olumsuz sonuçlarla ilişkili olduğu bulunmuştur (Akt:Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010; Barber, Olsen ve Shagle, 1994; Öztürk, Kmdap ve Sayil,2006).

2.7. Anne Baba Tutumları Ve Çocuğun Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri

Annenin tutumu yaşamın ilk yıllarında çocukta temel güven duygusunun gelişmesinde çok önemli bir faktördür. Eğer çocuk, özellikle annenin kendini sevmeye, koruma ve gereksiz yere terk etmemesi duygusunu yaşarsa kendine güven duygusu geliştirmeye başlamakta, bu da çocuğun kendine ve dış dünyaya güvenmesi anlamına gelmektedir (Akt: Çetin, 2008; Erikson,1984,). Anne babanın daha sonraki yıllarda da yanlış tutumları çocukların gelişimini olumsuz etkilemektedir. Özellikle, Erikson'un “özerklik - kuşku” ve “utanç ve girişim - suçluluk duygusu” adını verdiği evrelerinde olduğu gibi, çocuğun ürkek, korkak, çekingen olması, kolay arkadaş edinmemesi, baskı altına alınması, büyüme ve kişilik gelişiminde çok önemli rolleri olan ana babasının tutumlarından kaynaklanabilmektedir (Akt. Çetin, 2008).

2.8. İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar

Kuramsal çerçevenin bu kısmında bilişsel çarpıtmalara neden olan bilişsel yaklaşımlara yer verilmiştir.

2.8.1. Bilişsel Davranışçı Yaklaşımlar

Bilişsel-Davranışçı terapi, son 20 yıldır psikoterapi alanında en yaygın kullanılan akımlardan birisidir. Bu terapi yaklaşımı özellikle hali hazırda kullanılıyor olan psikoterapi ekollerinin eksikliklerine cevap verme ihtiyacından doğmuştur. Psikoterapide düşünceler, beklentiler ve inançların ya da kişinin bakış açısının önemi eskiden beri bilinmekle beraber son 20 yılda bilişsel öğeler bir kuram çerçevesinde ele alınmış ve buna bağlı olarak geliştirilen bilişsel davranışçı teknikler sistematik olarak ortaya konmuştur. 1960'lardan sonra öğrenme ilkeleri, özellikle klasik ve edimsel koşullanmaya dayalı davranışçı teknikleri kullanılmış ancak, bu tekniklerin her türlü öğrenmeyi açıklamadığı görülmüştür. Bunun üzerine, sosyal öğrenme kuramcılar gözlem yoluyla öğrenmenin ve bilişsel psikolojide kavramsal öğrenmenin önemini vurgulamışlardır (Savaşır, Soygüt ve Kabakçı, 2003).

Bilişsel terapistler, inançların erken çocukluk döneminde başlayıp, yaşam boyunca gelişimini sürdürdüğünü kabul ederler. Erken çocukluk deneyimleri kişinin kendisi ve dünya hakkındaki temel inançlarını yönlendirmektedir. Normal olarak erken çocukluk döneminde ebeveyninden sevgi ve destek gören bireyler, yetişkinlik dönemlerinde kendilerini 'sevilen' ve 'yeterli' biri olarak görmektedirler. Yetişkinlik dönemlerinde psikolojik olarak işlevsel olmayan kişiler, psikolojik olarak sağlıklı kişilerin tersine, çocukluktan itibaren yaşadıkları olumsuz deneyimler nedeniyle 'yetersizlik' ve 'sevilmeme' şeklindeki olumsuz inançları geliştirmektedirler. Bu gelişimsel deneyimler, kritik olaylar ve travmatik yaşantılar, bireylerin inanç sistemini etkilemektedir. Örneğin bir öğretmen tarafından küçük düşürülmek gibi olumsuz tecrübeler, "Başkaları ne der?" "Ya yaptıklarımı başkaları beğenmezse" gibi durumsal inançların gelişmesine sebep olur. Bu inançlar da bireyin olumsuz bilişsel şemalar oluşturmaya temel olmaktadır (Sharf, 2000).

Bilişsel çarpıtmalar, bilişsel yaklaşımlar çerçevesinde açıklanmaktadır. Bilişsel yaklaşımın odağını bireyin düşünceleri oluşturmaktadır. Bu nedenle, bilişsel yaklaşımın içinde değişik terapi yöntemleri olmakla birlikte, engelleyici duygu durum bozukluklarının ve kişinin kendine zarar verici davranışlarının altında yanlış düşüncelerin olduğu tümünde belirtilmektedir. Bu çerçevede bilişsel terapilerin

birçoğu, danışanların zarar verici düşüncelerinin farkına varmasını ve bunların yerine daha uygun olanları koymasını sağlamak amacı üzerine temellendirilmektedir (Burger, 2006). Bu terapiler içerisinde Albert Ellis'in "Akılcı – Duygusal Terapi" si, Beck' in "Bilişsel Terapisi", Donald Meichenbaum' un "Bilişsel – Davranışsal Değişme Terapisi" ve Arnold Lazarus' un " Çok Boyutlu Terapi" sini saymak mümkündür (Beck, 2001).

2.8.2. Albert Ellis'in Akılcı-Duygusal-Davranışçı Terapi Modeli

Albert Ellis tarafından 1950'lerde geliştirilen akılcı duygusal kuramın temel varsayımı, insanların yaşadığı olayları yorumlama biçimlerinin yaşadıkları psikolojik zorlukların oluşumunu belirlediği yönünde olmuştur. Ellis bu görüşün devamında; düşüncelerin, duyguların ve davranışların önemli ölçüde birbirlerini etkilediği ve karşılıklı bir neden sonuç ilişkisi içinde olduklarını vurgulamıştır (Corey, 2008).

İşlevsel olmayan inançlar, işlevsel olmayan duyguları da beraberinde getirerek, bu duyguların bireyleri hoş olmayan durumla meşgul etmesine neden olmakta ve durumu değiştirme yönünde etkili bir şey yapmalarını da engellemektedir. İnsanlar, kendileri için belirledikleri hedeflerde, özellikle başarısızlık ve reddedilme gibi olaylarla engellendikleri taktirde rahatsızlık duyma, engellenme, üzüntü, pişmanlık ve hoşnutsuzluk gibi duyguların yanı sıra, hiddetlenme, paniğe kapılma, depresyon ve değersizlik gibi işlevsel olmayan olumsuz duygularla da tepki vermeyi seçebilirler (Türküm, 1999). Terapötik süreçte danışanlar öğrenilmiş olan irrasyonel düşünceleri tanır ve onları tartışmayı; etkili olmayan düşünce biçimleri yerine etkili ve gerçekçi düşünce yollarını nasıl oluşturabileceklerini öğrenirler. Sonuç olarak da durumlar karşısında gösterdikleri duygusal tepkilerini değiştirmiş olmaktadır (Corey, 1996).

Ellis, insanların akılcı olmayan bir biçimde düşünmeye ilişkin güçlü bir eğilimleri olduğunu belirtmektedir ve bu akılcı olmayan düşünceleri de şöyle sıralamıştır (Akt: Filiz Yurtal, 2001):

1. Yetişkin insanlar için, toplumda önemli olan kişiler tarafından sevilmesi ve onaylanması şiddetli bir gereksinimdir.
2. İnsan kesinlikle önemli konularda yeterli tam ve başarılı olmalıdır. Aksi takdirde yetersiz ve değersizdir.
3. İnsanlar kesinlikle saygılı ve kurallara uygun biçimde davranmalıdır. Eğer bu şekilde hareket etmezlerse, lanetli kötü insanlardır.
4. İnsanın olmasını çok istediği şeylerin olmaması, berbat ve korkunç bir durumdur.
5. Duygusal rahatsızlığa çoğunlukla dış olaylar sebep olur. İnsanların işlevsel olmayan duygu ve davranışlarını artırma ya da azaltma yeteneği yoktur.
6. Bazı şeyler tehlikeli veya korku verici olabilir, kişi sürekli olarak bununla ilgilenmeli ve onların olma ihtimali üzerinde durmalıdır.
7. Belirli zorluklar ve sorumluluklardan kaçmak onlarla yüzleşmekten daha kolaydır.
8. Kişi başkalarına bağımlı olmalıdır, başkalarına ihtiyacı vardır, yoksa yaşamını sürdüremez.
9. Kişinin geçmişi, şimdiki davranışının önemli belirleyicisidir. Daha önce bazı şeyler kişinin yaşamını güçlü etkilemişse, benzer şekilde etkisini sürdürecektir.
10. Başka insanların rahatsızlıkları korkunç bir şeydir. Kişi onlar için üzüntü duymalıdır.
11. İnsan problemleri için değişmez bir doğru, kesin ve mükemmel bir çözüm vardır. Bu mükemmel çözümün bulunmaması korkunç bir durumdur.

Ellis akıldışı düşüncelerin temelinde şu üç düşünce sisteminin olduğunu söylemektedir: “1. İyi bir insan olmalıyım ve başka insanların onayını kazanmalıyım, aksi halde değersiz olurum. 2. Başkaları, bana, benim istediğim şekilde düşünceli ve kibar davranmalı, aksi halde ayıplanmalı ve cezalandırılmalı. 3. Hayat bana istediklerimi kolayca ve çabuk vermeli, istemediklerimi ise vermemeli.” (Dökmen, 1998).

2.8.3.Beck’in Bilişsel Terapi Modeli

Bilişsel terapinin başlangıcı Beck’in 1960’larda depresif hastalarla çalışmasına dayanır. Beck, bilişsel terapiyi çeşitli psikiyatrik bozuklukların

tedavisinde kullanılan, kısa süreli, şimdiki zaman yönelimli ve yapılandırılmış bir yaklaşım olarak tanımlamaktadır.

A. Beck'e göre "Anlamlar, bilgide -düşünce ya da imgede- saklıdır. Bu bilgi bazen basit bir çağrışımda bazen de 'harika' veya 'korkunç' gibi değer yargılarımızdadır. Genel bir gözlem olarak söylenebilir ki duygularımız kimi zaman dış durumla hiç de alakalı olmayabilmektedir. Sonuçta bir durumu fazlası ile çarpıtıyorsak, duygusal cevabımız da durumun asıl faktörlerinden çok bizim çarpıtmalarımızla ilgili olacaktır." (Beck, 2005).

A. Beck'e göre işlevsel olmayan duygu ve davranışları değiştirmenin en doğrudan yolu yanlış ve işlevsel olmayan düşünce biçimini değiştirmektir. Beck'in bilişsel terapi modeli, danışanlara, bu bozuk ve işlevsel olmayan bilişleri nasıl tanımlayabileceklerini göstermekte; danışanların duygular, davranışlar, hatta çevresel olaylar üzerinde bilişlerin etkisini fark etmelerini sağlamaktadır. Beck, düşünce süreçlerinin davranışın belirleyicileri olduğunu; insanların nasıl hissettiklerinin ve gerçekte ne yaptıklarının büyük ölçüde subjektif durum değerlendirmelerinden etkilendiğini belirtmektedir (Corey, 2008).

"Bilişsel model öncelikle hastanın duygu ve düşüncelerinin tahlilinden elde edilen gözlem raporlarının oluşumunu sağlamaktadır. İkinci olarak düşüncelerin duygularla ilişkisini ortaya koymaktadır. Üçüncü olarak da ne tür düşüncelerden hangi duyguların doğduğuna dair genellemeler yapılmaktadır" (Beck, 2005).

Bir olay gerçekleşirken zihnin bir kısmı olaya yönelmişken zihnin bir başka düzeyinde kısa sürelerle bazı değerlendirici düşünceler geçmektedir. Çok kısa süreli, hızlı, kendiliğinden beliren, mantıkla ilişkili olmayan bu düşünceler otomatik düşünce olarak adlandırılmaktadır (Beck, 2001). En yüzeydeki zihinsel ürün olan otomatik düşünceler belli durumlara özgü olup zihinde imajlar ya da sözcüklerle yer almaktadır. Otomatik düşünceler, zihnin günlük aktivitesi içinde kendiliğinden ortaya çıkan, sıklıkla fark edilmeyen, belli duygulara eşlik eden, çok hızlı akan ve uçuşan, yaşanan duruma özgü, sözel ya da imgesel yapılardır (Köroğlu ve Türkçapar, 2009). Bilincin en üst düzeyinde yer almaktadırlar. Otomatik düşünceler genellikle

objektif kanıtlarla tersi ispatlanabilecekken çarpıtılmış olanlardır ve geçerlikten uzaktırlar. Daha az yaygın olmakla beraber bazı otomatik düşünceler doğru olabilirken işlevselliklerini yitirmiş olabilirler ve yine kişilerin hayatlarını zorlaştırabilmektedirler (Beck, 2001).

2.8.4. Bilişsel Çarpıtmalar

Bireylerin, insanlar, olaylar ve çevre hakkındaki önemli inançları ve sayıltıları bilişsel şemalarını oluşturmaktadır (Sharf, 2000). Bilişsel terapide önemli bir yeri olan şemalar, başlangıcı çocukluk döneminde olan, yaşam boyu gelişen, oldukça değişmez ve kalıcı özelliklerdir ve sürekli olarak bilişsel çarpıtmalarla desteklenmektedir. Bilişsel şemalar bireye olayları algılamak anlam çerçeveleri sağlar. İnsanlar arası ilişki büyük ölçüde ortak şemalara dayanmaktadır. Bilgiyi bellekte saklayabilmek, farklı duyu organlarından gelen bilgileri birleştirmek, birbiriyle ilişkili bilgileri hatırlayabilmek şemalar yardımıyla olmaktadır (Savaşır, Söğüt ve Kabakçı, 2003).

Bilişsel çarpıtma, kişinin kendisini ve dış dünyasını algılamasındaki gerçekçi olmayan değerlendirmeleri, otomatik düşünceleri ve bunlarla birlikte yaşadığı duygusal, düşünsel ve davranışsal sorunları açıklamaktadır (Fair, 1986).

Otomatik düşünceler her zaman yanlış olmasa da, çoğunun gerçek olma ihtimali düşüktür. Bu durumun sebebi genellikle tutarlı bir biçimde varlık gösteren ve bilişsel çarpıtmalar olarak adlandırılan algıdaki sistematik mantık hatalarıdır (Freeman, Dattilo, 1992). Beck'in, bilişsel bozukluklar olarak adlandırdığı bu sistematik mantık hataları aşağıda sıralanmıştır: Bireylerin önemli inançları ya da şemaları bilişsel çarpıtmalara yol açmaktadır. Erken çocukluk dönemlerinde bilgiyi işleme sürecinde görülen hatalar, oluşan bilişsel şemaları desteklemektedir. Bilişsel çarpıtmalar da bilgiyi işleme sürecinin yanlış veya etkisiz olduğu zamanlarda ortaya çıkmaktadır (Sharf, 2000).

Beck'e göre (2001) hastalar genellikle düşüncelerinde tutarlı biçimde bazı hatalar yaparlar. Bu hatalar genellikle, bilişsel süreçlerinde olumsuzluklar yönündeki sistematik bir yanlılıktan kaynaklanmaktadır. Bilişsel hatalar olarak da bilinen bilişsel çarpıtmalar ya da düşüncelerimizdeki tipik hatalar aşağıda verilmiştir (Beck, 2001; Sharf, 2000; Patterson ve Watkins, 1996) .

Düşüncelerde sıklıkla kullanılan tipik hatalar şunlardır (Beck, 2001):

1. Ya Hep Ya Hiç Tarzı Düşünme: Herhangi bir durumu, bir süreç içerisinde değerlendirmek yerine sadece iki kategoride ele almak. Örnek: "Eğer tam bir başarı elde etmediysem, başarısız oldum demektir"
2. Olumluyu Geçersiz Kılmak: Kendi kendinize olumlu işlerin, yaşantıların ya da özelliklerin geçerli olmadığını söylemek. Örnek: O projede başarılı oldum, ama bu benim yeterli olduğum anlamına gelmez. Sadece şansım yaver gitti.
3. Aşırı Büyütme/Küçültme: Kendini, belli bir durumu ya da bir başkasını değerlendirirken, mantıksız bir şekilde olumsuzlukları büyütüp, olumluları küçültmek. Örnek: "Sınavlarda ortalama notlar alırsam, bu yetersiz olduğum anlamındadır, yüksek notlar alıyor olmam demek, zeki olduğum anlamına gelmez."
4. Etiketleme: Eldeki kanıtlar dikkate alınsa, daha az acı çekme ihtimali olduğu halde bu kanıtları göz ardı ederek, kendinize ve diğerine toptan, yargılayıcı, olumsuz sıfatlar yakıştırmak. Örnek: "Ben bir hiçim.", "Beş para etmeyen biridir."
5. Zihinsel Süzgeç (Seçici Soyutlama): Resmin tümünü görmeye çalışmak yerine, gereksiz yere olumsuz bir ayrıntı üzerinde odaklaşmak. Örnek: "Bir tane bile olsa olumsuz bir puan almak isimi iyi yapmıyorum demektir."

6. Zihin Okumak: Olası başka nedenleri araştırmaya hiç gerek duymadan karsımızdakinin ne düşündüğünü bildiğimize inanmak. Örnek: “Benim aptal olduğumu düşünüyor.”
7. Aşırı Genelleme: O andaki durumun çok ötesine taşınan genel bir değerlendirme yapmak. Örnek: “Toplantıda kendimi kötü hissettiğime göre, insanlarla arkadaşlık kurma yeteneğim yok.”
8. Kişiselleştirme: Farklı nedenleri olabileceğini hiç dikkate almadan, diğerlerinin olumsuz davranışlarının nedenini kendine yüklemek. Örnek: “Tamirci benim yüzümden öyle ters davrandı.”
9. “Meli- malı” Cümleler: kendinizin ve diğerlerinin nasıl davranmaları gerektiğine ilişkin kesin kurallara sahip olmak; bu kurallar yerine getirilmediğinde ise her şeyin ne kadar kötü gideceğine ilişkin abartılı beklentiler içine girmek. Örnek: “Her zaman en iyisini yapmalıyım. Hata yapmam korkunç olur.”

Bu olumsuz bilişsel çarpıtmalar sürekli olarak ortaya çıkarsa psikolojik stres ve düzensizliklere yol açabilmektedir. Kariyerleri, romantik ve sosyal yaşamları hakkında planlar yapabilmeleri için bireyler ne yaptıklarını gözlemlemeli ve olası sonuçları değerlendirmelidir. Bilişsel çarpıtmaların sürekli olarak ortaya çıkması bireylerin bu planları yapmasını zorlaştırmakta ve depresyon, endişe ve diğer olumsuz yaşantıları geçirmesine neden olmaktadır. Bilişsel terapinin amaçlarından biri hastaların bilişsel çarpıtmalarını bulmak ve düşünce yapılarında değişiklik yapmaktır (Sharf,2000).

2.9. İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar ve Evlilik Doyumu

Araştırma konusunun diğer boyutunu oluşturan kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar, yukarıda belirtilen genel anlamdaki bilişsel çarpıtmalardan

tamamen farklı olmamakla birlikte bireyin kişisel ilişkilerine yönelik işlevsel olmayan inançlarını içermektedir.

Kişilerarası ilişkilerle ilgili davranışsal esnekliği azaltan ve duygusal güçlüklerle yol açan abartılı, akılcı olmayan ve mükemmeliyetçi düşünceler bireyin ilişkilerinde nasıl davranacağını etkilemekte ve bu tür düşünceler kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ya da ilişkilerle ilgili akılcı olmayan inançlar olarak tanımlanmaktadır (DiGiuseppe ve Zee, 1986: 24, Ellis, 1986: 15). İşlevsel olmayan ilişki inançlarının özellikle üzüntü verici yaşantılar, ilişkinin sonlanıp sonlanmaması ve kişilerin ilişki doyumu üzerinde derin bir etkiye sahip olduğu belirtilmektedir (Möller ve Merwe, 1997: 270). Bireylerin her türlü ilişkilerine genelleyecekleri, ‘İlişki kurduğum herkesin tüm duygu ve düşüncelerini benimle paylaşmasını isterim.’ ya da ‘İnsanların gözünden ne düşündüğünü ve nasıl hissettiğini anlayabilirim.’ gibi bilişsel çarpıtmalara sahip olabilirler (Hamamcı ve Büyüköztürk, 2003: 107).

Hamamcı ve Büyüköztürk (2002) geliştirdikleri ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ölçeğinde, bilişsel çarpıtmaları üç boyutta ele almışlardır. Bunlar aşağıda sıralanmaktadır.

Yakınlıktan kaçınma, insanların başkalarına karşı olumsuz bakış açısını, eğer ilişkilerde yakın olunursa bunun doğuracağı olumsuz sonuçları göstermekte ve bu nedenle ilişkilerde yakınlık kurulmaması gerektiğini vurgulamaktadır

Gerçekçi olmayan ilişki beklentisi, kişilerin ilişkilerinde hem kendi davranışlarına hem de başkalarının davranışlarına ilişkin yüksek beklenti ve standartları ifade etmektedir.

Zihin okuma, kişilerarası ilişkilerde duygu ve düşüncelerin gerçekçi olmayan bir şekilde tahmin edilmesini içermektedir.

Bireylerin ilişkileri üzerinde etkili olduğu kabul edilen ilişki inançlarının bazıları eşler arasındaki ilişkilere odaklıyken, bazıları da aile içi ilişkilere odaklıdır (Hamamcı, 2002).

Sullivan ve Schwebel (1995), yaptıkları bir çalışmada genç yetişkinlerin ilişki beklentilerini ilişkiye dair akılcı olmayan inançlarını ve ilişkilerindeki doyumlarını incelemişlerdir. Araştırmacıların, çıkma davranışından nişanlılık dönemine ve evlenmeye doğru gidildikçe ilişki doyumunun artacağı şeklindeki bir beklenti ile yaptıkları bu çalışmada, katılımcıların da aynı beklenti ile davrandıklarını görmüşlerdir. Ayrıca, daha düşük seviyede akılcı olmayan inançlara sahip olan katılımcıların, kendileri gibi olmayan akranlarına göre ilişkilerini daha doyumlu buldukları da ortaya çıkmıştır.

Hamamcı (2005) tarafından Türkiye’de yapılan bir çalışmada, yakınlıktan kaçınma ile ilgili olan işlevsel olmayan inançların, erkeklerin evlilik uyumu ile orta düzeyde negatif yönde, evlilik doyumu ile ise düşük seviyede ve negatif yönde ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Kadınlarda ise, zihin okuma inançlarının evlilik doyumu ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür.

2.10. Konuya İlişkin Araştırmalar

2.10.1. Parçalanmış Aileye İlişkin Araştırmalar

Dingiltepe’nin (2009) parçalanmış ve tam aileye sahip ergenlerin yaşam doyumu düzeyleri ile yaşam kalite düzeylerinin karşılaştırıldığı çalışmanın örneklemi 186 öğrenci parçalanmış aileye, 193 aile ise tam aileye sahip olan ergenlerden oluşmaktadır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, parçalanmış aileye sahip ergenlerin yaşam doyumları ve fiziksel alan dışında tüm üç alanda (psikolojik, sosyal ilişkiler ve çevre yaşam kalitesi) yaşam kalitelerinin tam aileye sahip ergenlere oranla anlamlı bir biçimde farklılaştıklarını göstermiştir.

Şentürk’ün (2006) yaptığı çalışmada parçalanmış aile çocuk ilişkisinin sebep olduğu sosyal problemler (Malatya uygulaması) ele alınmıştır. Araştırma, iki bölümden meydana gelmektedir. Araştırmanın birinci bölümünde, aile kavramına ait

teorik bilgiler verilerek, parçalanmaya neden olan faktörlere yer verilmiştir. İkinci bölümde ise, uygulamadan elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Uygulamaya 280 parçalanmış aile çocuğu, 280 de tüm aileye sahip çocuk olmak üzere toplam 560 çocuk dahil edilmiştir.

Karatay'ın (1996) devlet koruması altındaki çocukların aile yapısı: Parçalanmış aile üzerine betimsel çalışma isimli çalışmasında devlet koruması altındaki bağımlı ya da korumaya muhtaç çocukların aile yapısındaki çözülme sürecini incelemiştir. Çalışmanın başında korunmaya muhtaç çocuklar sorununu, öncelikle bağımlı ve daha sonra parçalamış aile ve en sonunda da bağımlı çocuk sorunu yaratan bağımlılık sorununa bağlı olarak tanımlayan bir girişim bulunmaktadır. İlk bölümde, korunmaya muhtaç anlamında bağımlı çocukların ailenin bağlaşıma sürecinin sonunda, yani aile birliğinin parçalandığı ve tek ebeveynli aile olgusu ortaya çıktığında görülmektedir. Bu aşamada terk edilmiş veya boşanmış ve ekonomik yoksunluk içine girmiş eş için çocukların bakım ve yetiştirilmesi esas sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Araştırmada temel amaç ekonomik yoksulluk temelli bağımlılıkla başlayan, daha sonra parçalanan ve eşlerin çocuklarını kurum balamı verme karar ile sonuçlanan ailenin parçalanma sürecinin betimlenmesidir. Bu nedenle, bu süreçte ortaya çıkan tek ebeveynli ve bağımlı çocukları olan ailelerin ayırıcı özelliklerini belirlemek diğer temel hedef olarak ortaya çıkmaktadır. Halen kurum bakımı altında bulunan 100 çocuk ebeveyni ile görüşülerek elde edilen bilgilere dayanılarak, bu ailelerin toplumsal kökenleri, göç nedenleri ve örüntüleri, İstanbul'daki yerleşim ve iş koşulları ve aile içi sorunları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın sonuçları şu şekilde özetlenmiştir: Yoksulluk parçalanmış ailelerde bağımlılaşmanın temel belirleyicidir. İkincisi, aile bütünlüğünün çözülmesi ile eşlerin kendi yakın akraba çevreleri ile olan ilişkilerinde zayıflama görülmektedir. Bu nedenle bu kişiler dışlanarak, yakın akrabalarından destek görememektedirler. Son olarak da, kadın ve erkeklerin parçalanma sürecinin hemen tüm aşamalarında süreçten farklı düzeylerde etkilendikleri gözlenmiştir.

2.10.2. Anne Baba Tutumları İle İlgili Araştırmalar

Dinçer'in (2008) yaptığı çalışmada alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki liselerin ikinci sınıfına devam eden ergenlerin algılanan anne baba tutumlarını ve arkadaşlık ilişkilerini incelemek, ergenlerin anne baba tutumlarını algılamalarında ve arkadaşlık ilişkilerinde bazı değişkenlerin etkili olup olmadığını belirlemek, alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki ergenlerin anne baba tutumlarını algılamaları ile arkadaşlık ilişkileri arasındaki ilişkiyi saptamak amaçlanmıştır. Araştırmaya 300 ergen katılmış olup araştırma sonucunda sosyo-ekonomik düzeyin algılanan anne baba tutumlarını ve ergenlerin arkadaşlık ilişkilerini etkilediği ve alt sosyo-ekonomik düzeyde bağlılık boyutu ile anne babanın otoriter ve demokratik olarak algılanması arasında, üst sosyo-ekonomik düzeyde bağlılık boyutu ile annenin otoriter ve demokratik olarak algılanması arasında, alt sosyo-ekonomik düzeyde de güven ve özdeşim boyutu ile babanın otoriter ve demokratik olarak algılanması arasında ilişki bulunduğu ortaya konmuştur.

Tire'nin (2011) çalışmasında ön ergenlerde olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçilik ile algılanan anne baba tutumları arasındaki ilişkileri incelenmiş ve anne baba tutumları açısından olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçiliğin nasıl farklılaştığı belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemi 726 ön ergenden oluşmuştur. Anne baba tutumları, cinsiyet, anne baba öğrenim düzeyi ve ön ergenlerin eğitim gördükleri okul türüne göre ön ergenlerin olumsuz mükemmeliyetçilik düzeylerinde farklılaşma olup olmadığı incelendiğinde, cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşmanın olduğu ve bu farklılığın kız ön ergenler aleyhine olduğu görülmüştür. Ancak, algıladıkları anne baba tutumlarına, eğitim gördükleri okul türüne ve anne babalarının öğrenim düzeylerine göre olumsuz mükemmeliyetçilik puanlarında anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmektedir.

Düzgün (2003) çalışmasında lise öğrencilerinin psikolojik belirtileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmanın örneklemi lise ikinci sınıftaki 448 öğrenciden oluşmuştur. Araştırmada öğrencilerin hostilete, somatizasyon, depresyon, anksiyete ve olumsuz benlik belirtisi üzerine ana baba tutumunun önemli etkisi bulunduğu ortaya çıkmıştır. Otoriter ana-baba tutumu

öğrencilerin belirti düzeyini pozitif yönden etkilerken, demokratik ana-baba tutumunun negatif yönden etkilediği sonucuna varılmıştır. İlgisiz ana-baba tutumunun ise belirtiler üzerindeki etkisi istatistiksel yönden anlamlı bulunmamıştır.

Oğuz ve Sezer, üniversite öğrencilerinin kendilerini değerlendirmelerine ilişkin anne baba tutumları ve bazı demografik değişkenler arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmaya 726 kişi katılmıştır. Öğrencilerin kendilik değerini belirlemek için “Sosyal Karşılaştırma Ölçeği”, algılanan anne ve baba tutumlarının ölçümü için “Ana Baba Tutum Ölçeği” ve kendilerine ilişkin bilgiler için “Kişisel Bilgi Formu” uygulanmıştır. Verilerin analizinde nonparametrik istatistiksel tekniklerden Mann-Whitney U Testi ve Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır. Sonuçlar cinsiyet, yaşanılan yer, sınıf düzeyi, düşük düzeyde demokratik, yüksek düzeyde koruyucu/istekçi ile orta ve yüksek düzeyde otoriter anne baba tutumu ile kendilik değeri arasında anlamlı fark olduğunu göstermektedir.

2.10.3. İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Araştırma Örnekleri

Güven’in (2005) “İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ve Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Evlilik Doyumu İle İlişkisi” adlı çalışmada çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan evli bireyler ve ev hanımları gönüllü olarak katılmışlardır. Araştırmaya katılan bireylerin katılım esnasında eşleri ile beraber yaşıyor olmaları kriter olarak alınmıştır. Katılımcı grubun tamamı 305 kişidir. 151’i kadın,154’ü erkektir. Grubun yaş ortalaması 34,7 evlilik süresi ortalaması ise 10,6’dır. Araştırma grubundaki bireylerin evlilik doyumlarını belirlemek amacıyla Evlilik Yaşam Ölçeği, İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma kapsamında alınan değişkenlerden, evlilikte problem çözme becerilerinin evlilik doyumunu birinci sırada, gerçekçi olmayan ilişki beklentilerine ilişkin bilişsel çarpıtmaların ise ikinci sırada yordadığı, incelenen diğer değişkenlerden demografik değişkenler (yaş ve cinsiyet), yakınlıktan kaçınma ve zihin okumanın ise evlilik doyumunu yordamada bir katkısının olmadığı ortaya çıkmıştır.

Turan (2010) üniversite öğrencilerinin ilişkilere yönelik bilişsel çarpıtmalarını yordamada yalnızlık, benlik saygısı, yaş, cinsiyet ve romantik ilişki yaşama durumunun rolünü incelenmiştir. Araştırma grubunu 970 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Araştırma grubuna İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği, UCLA Yalnızlık Ölçeği, Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri ve Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre; benlik saygısı ve yalnızlık değişkenlerinin ilişkiler ile ilgili bilişsel çarpıtmada önemli faktörler olduğu, ancak cinsiyet, yaş ve romantik ilişki yaşama durumunun önemli faktörler olmadığı ortaya çıkmıştır. İlişkilerin yönü incelendiğinde; benlik saygısı düzeyi düştükçe ilişkiler ile ilgili bilişsel çarpıtma düzeyinin önemli bir biçimde arttığı, yalnızlık düzeyi düştükçe ilişkiler ile ilgili bilişsel çarpıtma düzeyinin önemli bir biçimde azaldığı görülmektedir.

Kılınç'ın (2005) çalışmasında kız ve erkek lise öğrencilerinin yalnızlık düzeylerine göre kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalarının farklılığını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma grubunu 9. ve 10. sınıf öğrencilerinden 429 kişi oluşturmaktadır. Araştırma grubuna UCLA Yalnızlık Ölçeği, İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre Öğrencilerin yakınlıktan kaçınma çarpıtmalarının yalnızlık düzeylerine ve cinsiyetlerine göre farklılaştığı belirlenmiştir. Gerçekçi olmayan ilişki beklentisi boyutunda ise yalnızlık düzeyleri ve cinsiyete göre farklılık bulunamamıştır. Son olarak kız öğrencilerin ve beklentilerin tersine yalnız olmayan bireylerin daha çok zihin okuma çarpıtmasına sahip oldukları belirlenmiştir.

III. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde, araştırma modeli, araştırma grubu ve veri toplama araçları ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırma genel tarama modelinde olup betimseldir. Tarama modeli geçmişte ya da halen var olan durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi durumları içinde ve var olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karaşar,2000). Araştırmada parçalanmış aileye sahip öğrencilerin anne baba tutum algı düzeyleri ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları ve bazı psikososyal değişkenlere göre farklılaşma olup olmadığı incelenmiştir.

3.2.Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Kütahya ilinde parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencileri oluşturmaktadır.

Örneklem, belli bir evrenden, belli kurallara göre seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliği kabul edilen küçük kümedir. Araştırmalar, çoğunlukla kümeler üzerinde yapılır. Alınan sonuçlar ilgili evrene genellenir (Karasar, 1982).

Bu araştırmanın örnekleme kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemine göre seçilmiştir. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi araştırmaya hız kazandıran bir yöntem olup araştırmacı, yakın ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçebilmektedir. Bu örnekleme yöntemi çoğu zaman araştırmacının diğer örnekleme yöntemini kullanma olanağının olmadığı durumlarda kullanılmaktadır (Fraenkel ve Wallen,1990).

Örneklem grubu Kütahya ilinde bulunan parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencileri arasından amaçsal örnekleme yoluyla oluşturulmuştur. Kütahya’da

üniversite öğrencisi olan ve araştırmaya katılmaya gönüllü katılımcılara verilmiş olan ölçekler katılımcılar tarafından doldurulmuştur. Araştırmaya parçalanmış aileye sahip 181'i kız 89'u erkek olmak üzere toplam 270 üniversite öğrencisi katılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, Anne Baba Tutumları Ölçeği, ilişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Ölçeği ve araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu olmak üzere 3 adet veri toplama aracı kullanılmış olup veri toplama araçlarıyla ilgili ayrıntılı bilgiye aşağıda değinilmiştir.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencilerinin yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, yaşamaktan mutlu olup olmadıkları, kendilerini başarılı görüp görmedikleri gelecekte iyi bir anne ya da baba olacaklarını düşünüp düşünmedikleri, kendilerini başarılı görüp görmedikleri, gibi çeşitli sorular araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

3.3.2. Anne Baba Tutumları Ölçeği (Abtö)

Araştırmada; ergenler ve yetişkinler için anne babalarının tutumlarını ölçmek amacıyla Kuzgun ve Eldeleklioğlu (2005) tarafından geliştirilen “Anne Baba Tutumları Ölçeği” kullanılmıştır. Anne Baba Tutumları Ölçeği üç alt ölçekten oluşturulmuştur. Demokratik tutumları ölçen 15 madde, Koruyucu-İstekçi tutumları ölçen 15 madde ve Otoriter tutumları ölçen 10 maddeden olmak üzere toplam 40 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, “Hiç uygun değil”, “Pek uygun değil”, “Biraz uygun”, “Çok uygun”, “Tamamen uygun” ifadelerine göre işaretlenmektedir. Ölçekte cevaplayanlardan, her bir ifadenin kendisi için ne derece doğru olduğunu ve ifadeyi, kendilerini en yakın olan ebeveynini düşünerek yanıtlaması istenmektedir. Bu şekilde yanıtlanan maddeler “Hiç uygun değil” karşılığı 1, “Pek uygun değil” karşılığı 2, “Biraz uygun” karşılığı 3, “Çok uygun” karşılığı 4, “Tamamen uygun” karşılığı 5 olarak değerlendirilmiştir. Ana baba tutumları ölçeğinin güvenilirliğini belirlemek için, önce ölçeği oluşturan alt ölçeklerin iç tutarlılık katsayıları (Cronbach Alpha) hesaplanmıştır. Sonra ölçeğin kararlı bir ölçme yapıp yapmadığı testin tekrarı

yöntemi ile belirlenmiştir. Ana Baba Tutumları Ölçeği' ne ilişkin iç tutarlılık ve kararlılık katsayıları; Demokratik Tutum için İç Tutarlılık Katsayısı 0,89, Kararlılık Katsayısı 0,92.; Koruyucu/İstekçi Tutum için İç Tutarlılık Katsayısı 0,82, Kararlılık Katsayısı 0,75.; Otoriter Tutum için İç Tutarlılık Katsayısı 0,78, Kararlılık Katsayısı 0,79 olarak belirlenmiştir (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005).

3.3.3. İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği

Ölçek, bireylerin kişiler arası ilişkilerinde sahip oldukları bilişsel çarpıtmaları, belli kişilerle sınırlandırmaksızın değerlendirmek amacıyla Hamamcı (2002) tarafından geliştirilmiştir. 19 maddeden oluşan 5'li dereceleme tipi bu ölçekten alınabilecek en yüksek puan 95, en düşük puan 19'dur. Yüksek puan, bireylerin yakın ilişkilere yönelik bilişsel çarpıtmalara sahip olduklarını göstermektedir (Hamamcı, 2002; Hamamcı ve Büyüköztürk, 2003).

Ölçeğin faktör yapısını incelemek amacıyla temel bileşenler analizi (TBA) kullanılmıştır. Analiz sonuçları ölçeğin tek faktörlü değil çok faktörlü bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Ölçek, 'Yakınlıktan Kaçınma', 'Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi' ve 'Zihin Okuma' olmak üzere birbirinden bağımsız üç faktör içermektedir. Faktörler, içlerinde yer alan ifadelerin içerikleri dikkate alınarak adlandırılmışlardır. Buna göre, Yakınlıktan Kaçınma olarak adlandırılan birinci faktör, 8 maddeden oluşmaktadır (1., 2., 3., 4.,10.,12., 13. ve 19. maddeler) ve insanların başkalarına karşı olumsuz bakış açısını, eğer ilişkilerde yakın olunursa bunun doğuracağı olumsuz sonuçları göstermekte ve bu nedenle ilişkilerde yakınlık kurulmaması gerektiğini vurgulamaktadır. 'Gerçekçi Olmayan ilişki Beklentisi' olarak adlandırılan ikinci faktör de 8 maddeden oluşmaktadır (5., 9., 11., 14., 15., 16., 17. ve 18. maddeler) Bu faktör, kişilerin ilişkilerinde hem kendi davranışlarına hem de başkalarının davranışlarına ilişkin yüksek beklenti ve standartlarını göstermektedir. Üçüncü faktör ' Zihin Okuma' olarak adlandırılmıştır ve üç maddeden oluşmaktadır (6., 7. ve 8. maddeler). Bu faktörde, başkalarının ne düşündüğünü ve hissettiğini bildiğini varsayan zihin okuma hatasını içeren ifadelerden oluşmaktadır (Hamamcı ve Büyüköztürk, 2003)

3.4.Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanması aşamasında, ilk olarak araştırmada kullanılacak ölçekleri geliştiren kişilerden gerekli izinler alınmıştır. Araştırma kapsamında örnekleme dahil olan üniversiteye devam eden parçalanmış aileye sahip öğrencilerine anket formu elden verilmiştir. Uygulamaya geçilmeden önce, araştırmaya katılacak olan öğrencilere araştırmanın amacı ve veri toplama araçlarının nasıl cevaplandırılacağı konularında gerekli açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca, öğrencilerin uygulama sırasında sordukları sorular da araştırmacı tarafından cevaplandırılmıştır. Öğrencilerin cevaplarının gizli tutulacağı, kişisel bir değerlendirme yapılmayacağı ve sadece bu araştırma kapsamında kullanılacağı belirtilerek, onlardan içten ve doğru cevaplar vermeleri istenmiştir. Uygulamada gönüllülük esas alınmıştır

3.5. Veri Çözümleme Teknikleri

Araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizi SPSS for Windows 20.0 programı ile yapılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde bağımsız gruplar için t-testi, Mann-Whitney U Testi, Kruskal Wallis Testi, Pearson Momentler Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır.

IV. BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda denencelere ve araştırmanın ana problemine ilişkin toplanan verilerin istatistiksel işlemleri sonucunda elde edilen bulgular sunulmuştur.

Verilerin normal dağılıma uygunluk gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kolmogorov Smirnov testi kullanılmış 2, 3, 4, 5, 6, 9, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 25 numaralı tablolarda gösterilen karşılaştırmalarda $p>0.05$ bulunmuş ve parametrik testler uygulanmış 7, 8, 10, 11, 12, 20, 21, 22, 23, 24 numaralı tablolarda ise $p<0.05$ bulunmuş normal dağılıma uygunluk göstermediği için nonparametrik testler uygulanmıştır. Bağımsız gruplar için t-testi analizinin yapılabilmesi için her iki grubun puanlarının varyanslarının homojen olması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2007).

Bu bölümde araştırmaya katılan parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencilerinin sosyo demografik özelliklerine ilişkin bulguları yer almaktadır.

4.1. Bireylerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Bu bölümde araştırmaya katılan parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencilerinin sosyo demografik özellikleri yer almaktadır.

Tablo 1
Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Özellikleri

Özellikler	Sayı	Yüzde
Yaş Grubu		
18 yaş ve altı	25	9.30
19-21 yaş	177	65.60
22-24 yaş	60	22.20
25-27 yaş	6	2.20
28 yaş	2	0.7
Yaş Ortalaması	$\bar{X}= 20.57\pm1.82$	
Cinsiyet		
Kız	181	67.00
Erkek	89	33.00
Sosyo-Ekonomik Düzey		
Alt	55	20.40
Orta	215	79.60
Kardeş Sayısı		
Tek kardeş	27	10.00
2-4 kardeş	161	59.60
4-5 kardeş	52	19.3
6 kardeş ve üstü	30	11.1
Kardeş Sayısı Ortalaması	$\bar{X}= 3.26\pm1.89$	
Doğum Sırası		
İlk çocuk	101	37.40
2. - 3. Çocuk	126	46.70
4. – 5. Çocuk	24	8.90
6. çocuk ve üstü	19	7.00
Ortalama Doğum Sırası	$\bar{X}= 2.39\pm1.83$	
Annenin Sağ Olma Durumu		
Evet	232	85.90
Hayır	38	14.10
Babanın Sağ Olma Durumu		
Evet	152	56.30
Hayır	118	43.70

Annenin Öğrenim Durumu		
Okur-yazar değil	40	14.80
İlkokul	156	57.80
Ortaokul	31	11.50
Lise ve üzeri	43	15.09
Babanın Öğrenim Durumu		
Okur-yazar değil	9	3.30
İlkokul	132	48.90
Ortaokul	51	18.90
Lise ve üzeri	78	28.90
Anne-Babanın Birlikte Yaşamama Nedeni		
Ölüm	130	48.10
Ayrılma	15	5.60
Boşanma	125	46.30
Anne-Babanın İkinci Evlilik Yapma Durumu		
Evet	97	35.90
Hayır	173	64.10
Anne-Babanın Ayrılma/Boşanma/Vefat Durumunda Kişinin Yaş Durumu		
0-5 yaş	67	24.80
6-11 yaş	80	29.60
12-17 yaş	88	32.60
18 yaş ve üstü	35	13.00
Yaşamaktan Mutlu Olma Durumu		
Evet	194	71.90
Hayır	14	5.20
Bazen	62	23.00
Hayata Bağlayan En Önemli Neden		
Aile	168	62.20
İdealler	35	13.00
Akrabalar	2	0.70
İnançlar	59	21.9
Diğer	6	2.20

Eksikliği Hissedilen En Önemli Faktör		
Para	35	13.0
Aile	46	17.0
Mutlu bir ev ortamı	48	17.8
Sevgi	11	4.1
Yardımlaşma	3	1.1
Mutluluk	10	3.7
Güven	33	12.2
Hepsi	3	1.1
Hiçbiri	81	30.0
Hayattaki Olumsuzlukların En Önemli Nedeni		
Hayatından memnun	107	39.6
Kendisi	44	16.3
Anne ve babası	34	12.6
Şanssızlığı	59	21.9
Diğer	26	9.6
Gelecekte İyi Bir Eş Olacağını Düşünme Durumu		
Evet	255	94.4
Hayır	15	5.6
Gelecekte İyi Anne-Baba Olacağını Düşünme Durumu		
Evet	260	96.3
Hayır	10	3.7
Kendisini Başarılı Görme Durumu		
Sık sık	121	44.8
Bazen ve Hiç	149	55.2
Toplam	270	100.0

Araştırma kapsamına alınan parçalanmış aileye sahip bireylerin sosyo demografik özellikleri Tablo 1’de görülmektedir. Katılımcıların %54.1’i 20 yaş ve altı, %45.9’u 21 yaş ve üstü yaş grubundadır. Araştırmaya katılan bireylerin yaş ortalaması ise 20.57 ± 1.82 (min-max: 17-28)’dir. Katılımcıların %67.0’ı kadın, %33.0’ı erkektir. Sosyo ekonomik düzeylerine bakıldığında katılımcıların %20.40’ı alt sosyo ekonomik düzeyde, %79.6’sı orta sosyoekonomik düzeydedir. Katılımcıların kardeş sayıları % 10.0’ı tek çocuk, %59.60’ı 2-4 çocuk, %19.3’ü 4-5 kardeş, %11.1’i 6 kardeş ve üstüdür. Kardeş sayısı ortalaması 3.26 ± 1.89 (min-max: 1-12)’dur. Katılımcıların doğum sıralarına bakıldığında %37.40’ı ilk çocuk,

%46.70'i 2.ve 3. çocuk, %8.90'ı 4.ve 5. çocuk, %7.0'ı 6. çocuk ve üstüdür. Doğum sırası ortalaması 2.39 ± 1.83 (min-max: 1-12)'dür. Bireylerin %85.90'ı annesi sağ, %14.10'u annesi vefat etmiştir. Katılımcıların %56.30'unun babası sağ, %43.70'inin babası vefat etmiştir. Annenin eğitim durumlarına bakıldığında %14.80'i okur yazar değil, %57.80'i ilkokul mezunu, %11.50'si ortaokul mezunu, %15.90'ı lise ve üzeri mezunudur. Babanın eğitim durumuna bakıldığında ise %3.30'u okur yazar değil, %48.90'ı ilkokul mezunu, %18.90'ı ortaokul mezunu, %28.90'ı lise ve üzeri mezunudur. Katılımcıların anne ve babasının birlikte yaşamama nedenine bakıldığında %48.10'unun ölüm, %5.60'ının ayrılma, 46.30'unun ise boşanmadır. Katılımcıların %35.90'ının anne veya babası 2. Bir evlilik yapmış, 64.10'unun anne veya babası 2. bir evlilik yapmamıştır. Katılımcıların aileleri parçalandığında %24.80'i 0-5 yaş aralığında, %29.60'ı 6-11 yaş aralığında, %32.60'ı 12-17 yaş aralığında, %13.0'ı 18 yaş ve üstündedir. Katılımcıların %71.90'ı yaşamaktan mutlu, %5.20'si mutsuz, %23.0'ı ise bazen mutludur.

4.2. Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumlarının Özellikleri Ve Bunları Etkileyen Faktörler

Bu bölümde araştırmaya katılan parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencilerinin algılanan anne-baba tutumlarına ait özellikler ve bunları etkileyen faktörlere ilişkin bulguları yer almaktadır.

Tablo 2

Yaş Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumlarının t Testi Sonuçları

	Yaş	N	$\bar{x}$	Ss	t	p
Demokratik	20 yaş ve altı	146	57.34	13.25	-1.29	0.20
	21 yaş ve üstü	124	59.34	11.98		
Koruyucu	20 yaş ve altı	146	36.77	9.30	0.99	0.32
	21 yaş ve üstü	124	35.64	9.35		
Otoriter	20 yaş ve altı	146	20.82	9.70	1.03	0.30
	21 yaş ve üstü	124	19.77	6.26		

Tablo 2 incelendiğinde parçalanmış aileye sahip 20 yaş ve altı üniversite öğrencilerinin demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanları ortalaması $\bar{X}=57.34\pm13.25$, 21 yaş ve üstü üniversite öğrencilerinin demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanları ortalaması $\bar{X}=59.34\pm11.98$ 'dir. İki grubun demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= -1.29$, $p>0.05$).

Parçalanmış aileye sahip 20 yaş ve altı öğrencilerinin koruyucu olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=36.77\pm9.30$, 21 yaş ve üstü öğrencilerinin koruyucu olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=35.64\pm9.35$ 'dir. İki grubun koruyucu olarak algılanan anne baba tutum puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= 0.99$, $p>0.05$).

20 yaş ve altı üniversite öğrencilerinin otoriter olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=20.82\pm9.70$, 21 yaş ve üstü öğrencileri otoriter olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=19.77\pm6.26$ 'dir. İki grubun otoriter olarak algılanan anne baba tutum puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= 1.03$, $p>0.05$).

Tablo 3
Cinsiyet Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin
Algılanan Anne-Baba Tutumlarının t Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	Ss	t	p
Demokratik	Kadın	181	60.63	11.18		
	Erkek	89	53.43	14.23	4.54	0.00
Koruyucu	Kadın	181	35.03	8.52		
	Erkek	89	38.72	10.40	-3.10	0.00
Otoriter	Kadın	181	19.18	8.27		
	Erkek	89	22.71	7.90	-3.35	0.00

Tablo 3 incelendiğinde parçalanmış aileye sahip kadın üniversite öğrencilerinin demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanları ortalaması $\bar{X}=60.63\pm 11.18$, erkek üniversite öğrencilerinin demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanları ortalaması $\bar{X}=53.43\pm 14.23$ 'dür. İki grubun demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($t= 4.54$, $p<0.05$). Bunun sonucunda kız öğrencilerin, demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanlarının erkek öğrencilere göre yüksek olduğu belirlenmiştir.

Parçalanmış aileye sahip kadın öğrencilerinin koruyucu olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=35.03\pm 8.52$, erkek öğrencilerinin koruyucu olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=38.72\pm 10.40$ 'dır. İki grubun koruyucu olarak algılanan anne baba tutum puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($t= -3.10$, $p<0.05$). Bunun sonucunda erkek öğrencilerin, koruyucu olarak algılanan anne baba tutumu puanlarının kadın öğrencilere göre yüksek olduğu belirlenmiştir.

Kadın üniversite öğrencilerinin otoriter olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=19.18\pm 8.27$, erkek öğrencilerin otoriter olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=22.71\pm 7.90$ 'dır. İki grubun otoriter olarak algılanan anne baba tutum puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($t= -3.35$, $p<0.05$). Bunun sonucunda erkek öğrencilerin, otoriter olarak algılanan anne baba tutumu puanlarının kadın öğrencilere göre yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4
Sosyoekonomik Düzey Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumlarının t Testi Sonuçları

	Sosyoekonomik Düzey	N	$\bar{x}$	Ss	t	p
Demokratik	Alt	55	55.07	12.78		
	Orta	215	59.07	12.58	-2.10	0.04
Koruyucu	Alt	55	39.36	9.54		
	Orta	215	35.45	9.12	2.81	0.00
Otoriter	Alt	55	22.67	8.73		
	Orta	215	19.74	8.11	2.35	0.02

Tablo 4 incelendiğinde parçalanmış aileye sahip alt sosyo-ekonomik düzeyde olan üniversite öğrencilerinin demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanları ortalaması $\bar{X}=55.07\pm 12.78$, orta sosyo-ekonomik düzeyde olan üniversite öğrencilerinin demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanları ortalaması $\bar{X}=59.07\pm 12.58$ 'dir. İki grubun demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($t= -2.10$, $p<0.05$). Bunun sonucunda orta sosyo-ekonomik düzeyde olan öğrencilerin,

demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanlarının alt sosyo-ekonomik düzeyde olan öğrencilere göre yüksek olduğu belirlenmiştir.

Parçalanmış aileye sahip alt sosyo-ekonomik düzeyde olan öğrencilerinin koruyucu olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=39.36\pm9.54$, orta sosyo-ekonomik düzeyde olan öğrencilerinin koruyucu olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=35.45\pm9.12$ 'dir. İki grubun koruyucu olarak algılanan anne baba tutum puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($t= 2.81$, $p<0.05$). Bunun sonucunda alt sosyo-ekonomik düzeyde olan öğrencilerin, koruyucu olarak algılanan anne baba tutumu puanlarının orta sosyo-ekonomik düzeyde olan öğrencilere göre yüksek olduğu belirlenmiştir.

Alt sosyo-ekonomik düzeyde olan üniversite öğrencilerinin otoriter olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=22.67\pm8.73$, orta sosyo-ekonomik düzeyde olan öğrencilerin otoriter olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=19.74\pm8.11$ 'dir. İki grubun otoriter olarak algılanan anne baba tutum puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($t= 2.35$, $p<0.05$). Bunun sonucunda alt sosyo-ekonomik düzeyde olan öğrencilerin, otoriter olarak algılanan anne baba tutumu puanlarının orta sosyo-ekonomik düzeyde olan öğrencilere göre yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5
Annenin Yaşayıp Yaşamadığı Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip
Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumlarının t Testi Sonuçları

	Annenin Yaşayıp Yaşamadığı	N	$\bar{x}$	Ss	t	p
Demokratik	Sağ	232	58.80	12.90		
	Ölü	38	55.00	11.09	1.71	0.09
Koruyucu	Sağ	232	35.91	9.15		
	Ölü	38	38.32	10.20	-1.48	0.14
Otoriter	Sağ	232	20.00	8.48		
	Ölü	38	22.37	6.89	-1.63	0.10

Tablo 5 incelendiğinde parçalanmış aileye sahip annesi hayatta olan üniversite öğrencilerinin demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanları ortalaması $\bar{X}= 58.80 \pm 12.90$, annesi hayatta olmayan üniversite öğrencilerinin demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanları ortalaması $\bar{X}=55.00 \pm 11.09$ 'dur. İki grubun demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= 1.71$, $p>0.05$).

Parçalanmış aileye sahip annesi hayatta olan öğrencilerinin koruyucu olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=35.91 \pm 9.15$, annesi hayatta olmayan öğrencilerin koruyucu olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=38.32 \pm 10.20$ 'dir. İki grubun koruyucu olarak algılanan anne baba tutum puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= -1.48$, $p>0.05$).

Annesi hayatta olan üniversite öğrencilerinin otoriter olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=20.00\pm 8.48$, annesi hayatta olmayan öğrencilerin otoriter olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=22.37\pm 6.89$ 'dur. İki grubun otoriter olarak algılanan anne baba tutum puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= -1.63$, $p>0.05$)

Tablo 6

Babanın Yaşayıp Yaşamadığı Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumlarının t Testi Sonuçları

	Babanın Yaşayıp Yaşamadığı	N	$\bar{x}$	Ss	t	p
Demokratik	Sağ	152	55.61	14.06		
	Ölü	118	61.67	9.74	-3.10	0.00
Koruyucu	Sağ	152	35.87	9.65		
	Ölü	118	36.75	8.89	-0.77	0.44
Otoriter	Sağ	152	20.45	7.74		
	Ölü	118	20.19	9.00	0.25	0.80

Tablo 6 incelendiğinde parçalanmış aileye sahip babası hayatta olan üniversite öğrencilerinin demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanları ortalaması $\bar{X}=55.61\pm 14.06$, babası hayatta olmayan üniversite öğrencilerinin demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanları ortalaması $\bar{X}=61.67\pm 9.74$ 'dür. İki grubun demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($t= -3.10$, $p<0.05$). Bunun sonucunda babası hayatta olmayan üniversite öğrencilerin, demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanlarının babası hayatta olan öğrencilere göre yüksek olduğu belirlenmiştir.

Parçalanmış aileye sahip babası hayatta olan öğrencilerinin koruyucu olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=35.87\pm9.65$, babası hayatta olmayan öğrencilerin koruyucu olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=36.75\pm8.89$ 'dur. İki grubun koruyucu olarak algılanan anne baba tutum puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= -0.77$, $p>0.05$).

Babası hayatta olan üniversite öğrencilerinin otoriter olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=20.45\pm7.74$, babası hayatta olmayan öğrencilerin otoriter olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=20.19\pm9.00$ 'dır. İki grubun otoriter olarak algılanan anne baba tutum puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= 0.25$, $p>0.05$).

Tablo 7
Gelecekte İyi Bir Anne Baba Olup Olamayacağı Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumlarının Mann Whitney U-Testi Sonuçları

	İyi Anne Baba Olma	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Demokratik	Evet	260	138.56	36024.50	505.50	0.01
	Hayır	10	56.05	560.50		
Koruyucu	Evet	260	133.23	34638.50	708.50	0.15
	Hayır	10	194.65	1946.50		
Otoriter	Evet	260	132.57	34467.50	537.50	0.02
	Hayır	10	211.75	2117.50		

Tablo 7 incelendiğinde parçalanmış aileye sahip gelecekte iyi anne-baba olacağını düşünen üniversite öğrencilerinin demokratik olarak algılanan anne baba

tutumu puanları ile gelecekte iyi anne-baba olamayacağını düşünen üniversite öğrencilerinin demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı Mann Whitney U testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($U= 505.50$, $p<0.05$). Demokratik olarak algılanan anne baba tutumunun, gelecekte iyi anne-baba olma değişkeninden etkilendiği belirlenmiştir.

Parçalanmış aileye sahip gelecekte iyi anne-baba olacağını düşünen öğrencilerin koruyucu olarak algılanan anne baba tutum puanları ile gelecekte iyi anne-baba olamayacağını düşünen öğrencilerin koruyucu olarak algılanan anne baba tutum puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı Mann Whitney U testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($U= 708.50$, $p>0.05$). Gelecekte iyi anne baba olma değişkeninin koruyucu olarak algılanan anne baba tutumundan etkilenmediği saptanmıştır.

Gelecekte iyi anne-baba olacağını düşünen üniversite öğrencilerinin otoriter olarak algılanan anne baba tutum puanları ile gelecekte iyi anne-baba olamayacağını düşünen öğrencilerin otoriter olarak algılanan anne baba tutum puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı Mann Whitney U testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($U= 537.50$, $p<0.05$). Otoriter olarak algılanan anne baba tutumunun, gelecekte iyi anne-baba olma değişkeninden etkilendiği belirlenmiştir.

Tablo 8
Gelecekte İyi Bir Eş Olup Olamayacağı Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye
Sahip Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumlarının Mann
Whitney U-Testi Sonuçları

	İyi Eş Olma	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Demokratik	Evet	255	138.21	35244.00	1221.00	0.19
	Hayır	15	89.40	1341.00		
Koruyucu	Evet	255	134.47	34290.50	1650.50	0.37
	Hayır	15	152.97	2294.50		
Otoriter	Evet	255	132.25	33723.00	1083.00	0.05
	Hayır	15	190.80	2862.00		

Tablo 8 incelendiğinde parçalanmış aileye sahip gelecekte iyi eş olacağını düşünen üniversite öğrencilerinin demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanları ile gelecekte iyi eş olamayacağını düşünen üniversite öğrencilerinin demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı Mann Whitney U testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır (U= 1221.00, $p>0.05$). Demokratik olarak algılanan anne baba tutumunun, gelecekte iyi eş olma değişkeninden etkilenmediği belirlenmiştir.

Parçalanmış aileye sahip gelecekte iyi eş olacağını düşünen öğrencilerin koruyucu olarak algılanan anne baba tutum puanları ile gelecekte iyi eş olamayacağını düşünen öğrencilerin koruyucu olarak algılanan anne baba tutum puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı Mann Whitney U testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır (U= 1650.50, $p>0.05$). Gelecekte iyi eş olma değişkeninin koruyucu olarak algılanan anne baba tutumundan etkilenmediği saptanmıştır.

Gelecekte iyi eş olacağını düşünen üniversite öğrencilerinin otoriter olarak algılanan anne baba tutum puanları ile gelecekte iyi eş olamayacağını düşünen öğrencilerin otoriter olarak algılanan anne baba tutum puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı Mann Whitney U testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($U= 1083.00$, $p<0.05$). Bunun sonucunda otoriter olarak algılanan anne baba tutumunun, gelecekte iyi eş olma değişkeninden etkilendiği belirlenmiştir.

Tablo 9
Anne Ya Da Babanın 2. Evlilik Yapıp Yapmadığı Değişkenine Göre
Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba
Tutumlarının t Testi Sonuçları

		N	$\bar{x}$	Ss	t	p
	2. Evlilik					
Demokratik	Evet	97	56.72	14.87		
	Hayır	173	59.12	11.26	-1.49	0.14
Koruyucu	Evet	97	36.26	10.17		
	Hayır	173	36.24	8.84	0.01	0.99
Otoriter	Evet	97	20.36	7.65		
	Hayır	173	20.33	8.67	0.03	0.98

Tablo 9 incelendiğinde parçalanmış aileye sahip annesi veya babası ikinci kez evlenen üniversite öğrencilerinin demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanları ortalaması $\bar{X}=56.72\pm14.87$, annesi veya babası ikinci kez evlenmeyen üniversite öğrencilerinin demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanları ortalaması $\bar{X}=59.12\pm11.26$ 'dır. İki grubun demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= -1.49$, $p>0.05$).

Parçalanmış aileye sahip annesi veya babası ikinci kez evlenen öğrencilerinin koruyucu olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=36.26\pm10.17$, annesi veya babası ikinci kez evlenmeyen öğrencilerin koruyucu olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=36.24\pm8.84$ 'dür. İki grubun koruyucu olarak algılanan anne baba tutum puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= 0.01, p>0.05$).

Annesi veya babası ikinci kez evlenen üniversite öğrencilerinin otoriter olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=20.36\pm7.65$, annesi veya babası ikinci kez evlenmeyen öğrencilerin otoriter olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=20.33\pm8.67$ 'dir. İki grubun otoriter olarak algılanan anne baba tutum puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= 0.03, p>0.05$).

Tablo 10

Annenin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumlarının Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Annenin Öğrenim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Demokratik	Okur-yazar değil	40	120.80	3	5.90	0.12
	İlkokul	156	131.37			
	Ortaokul	31	143.35			
	Lise ve üzeri	43	158.50			
Koruyucu	Okur-yazar değil	40	152.10	3	5.50	0.13
	İlkokul	156	138.01			
	Ortaokul	31	132.24			
	Lise ve üzeri	43	113.30			
Otoriter	Okur-yazar değil	40	155.95	3	8.31	0.04
	İlkokul	156	139.14			
	Ortaokul	31	106.39			
	Lise ve üzeri	43	124.26			

Tablo 10 incelendiğinde annenin öğrenim durumu değişkeni ile üniversite öğrencilerinin demokratik olarak algıladıkları anne baba tutumu puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı Kruskal-Wallis testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($X^2(3)= 5.90$, $p>0.05$).

Parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencilerinin koruyucu olarak algıladıkları anne baba tutumu puanları ile annenin öğrenim durumu değişkeni arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı Kruskal-Wallis testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($X^2(3)= 5.50$, $p>0.05$).

Annenin öğrenim durumu değişkeni ile üniversite öğrencilerinin otoriter olarak algıladıkları anne baba tutumu puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı Kruskal-Wallis testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($X^2(3)= 8.31$, $p<0.05$). Buna göre annenin öğrenim durumu okur-yazar olmayan üniversite öğrencilerinin, annenin öğrenim durumu ilköğretim, ortaokul, lise ve üzeri olan üniversite öğrencilerine göre daha yüksek otoriter tutuma sahip oldukları saptanmıştır.

Tablo 11
Babanın Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip
Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumlarının Kruskal Wallis
Testi Sonuçları

	Babanın Öğrenim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Demokratik	Okur-yazar değil	9	138.78	3	3.61	0.31
	İlkokul	132	127.97			
	Ortaokul	51	133.75			
	Lise ve üzeri	78	149.01			
Koruyucu	Okur-yazar değil	9	126.44	3	1.16	0.76
	İlkokul	132	138.32			
	Ortaokul	51	140.64			
	Lise ve üzeri	78	128.42			
Otoriter	Okur-yazar değil	9	116.17	3	3.65	0.30
	İlkokul	132	144.49			
	Ortaokul	51	129.27			
	Lise ve üzeri	78	126.58			

Tablo 11 incelendiğinde babanın öğrenim durumu değişkeni ile üniversite öğrencilerinin demokratik olarak algıladıkları anne baba tutumu puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı Kruskal-Wallis testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($X^2(3)= 3.61$, $p>0.05$).

Parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencilerinin koruyucu olarak algıladıkları anne baba tutumu puanları ile babanın öğrenim durumu değişkeni arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı Kruskal-Wallis testi ile kontrol edildiğinde

$\alpha=0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($X^2(3)=1.16$, $p>0.05$).

Babanın öğrenim durumu değişkeni ile üniversite öğrencilerinin otoriter olarak algıladıkları anne baba tutumu puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı Kruskal-Wallis testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($X^2(3)= 3.65$, $p>0.05$).

Tablo 12
Yaşamaktan Mutlu Olma Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip
Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumlarının Kruskal Wallis
Testi Sonuçları

	Yaşamaktan Mutlu Olma Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Demokratik	Evet	194	146.02	2	17.55	0.00
	Hayır	14	66.39			
	Bazen	62	118.19			
Koruyucu	Evet	194	129.10	2	6.52	0.04
	Hayır	14	177.71			
	Bazen	62	145.99			
Otoriter	Evet	194	127.86	2	9.01	0.01
	Hayır	14	184.07			
	Bazen	62	148.44			

Tablo 12 incelendiğinde yaşamaktan mutlu olma değişkeni ile üniversite öğrencilerinin demokratik olarak algıladıkları anne baba tutumu puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı Kruskal-Wallis testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($X^2(2)= 17.55$, $p<0.05$). Buna göre yaşamaktan mutlu olan üniversite öğrencilerinin, yaşamaktan bazen mutlu olan ve mutlu olmayan üniversite öğrencilerine göre daha yüksek demokratik tutuma sahip oldukları saptanmıştır.

Parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencilerinin koruyucu olarak algıladıkları anne baba tutumu puanları ile yaşamaktan mutlu olma durumu değişkeni arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı Kruskal-Wallis testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($X^2(2)=6.52$, $p<0.05$). Buna göre yaşamaktan mutlu olmayan üniversite öğrencilerinin, yaşamaktan mutlu olan ve bazen mutlu olan üniversite öğrencilerine göre daha yüksek koruyucu tutuma sahip oldukları saptanmıştır.

Yaşamaktan mutlu olma değişkeni ile üniversite öğrencilerinin otoriter olarak algıladıkları anne baba tutumu puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı Kruskal-Wallis testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($X^2(2)=9.01$, $p<0.05$). Yaşamaktan mutlu olmayan üniversite öğrencilerinin, yaşamaktan mutlu olan ve bazen mutlu olan üniversite öğrencilerine göre daha yüksek otoriter tutuma sahip oldukları saptanmıştır.

Tablo 13

Kendilerini Başarılı Görme Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumlarının t Testi Sonuçları

	Başarılı Görüp Görmediği	N	$\bar{x}$	Ss	t	p
Demokratik	Sık Sık	121	61.63	11.67	4.04	0.00
	Bazen ve Hiç	149	55.52	12.91		
Koruyucu	Sık Sık	121	36.02	9.92	-0.35	0.72
	Bazen ve Hiç	149	36.43	8.72		
Otoriter	Sık Sık	121	19.40	8.63	-1.69	0.09
	Bazen ve Hiç	149	21.11	7.98		

Tablo 13 incelendiğinde parçalanmış aileye sahip kendilerini sık sık başarılı gören üniversite öğrencilerinin demokratik olarak algılanan anne baba tutumu

puanları ortalaması $\bar{X}=61.63\pm11.67$, kendilerini bazen başarılı gören ve hiç başarılı görmeyen üniversite öğrencilerinin demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanları ortalaması $\bar{X}=55.52\pm12.91$ 'dir. İki grubun demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($t= 4.04$, $p<0.05$). Bunun sonucunda kendilerini sık sık başarılı gören üniversite öğrencilerin, demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanlarının kendilerini bazen başarılı gören ve hiç başarılı görmeyen öğrencilere göre yüksek olduğu belirlenmiştir.

Parçalanmış aileye sahip kendilerini sık sık başarılı gören üniversite öğrencilerinin koruyucu olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=36.02\pm9.92$, kendilerini bazen başarılı gören ve hiç başarılı görmeyen öğrencilerin koruyucu olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=36.43\pm8.72$ 'dir. İki grubun koruyucu olarak algılanan anne baba tutum puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= -0.35$, $p>0.05$).

Kendilerini sık sık başarılı gören üniversite öğrencilerinin otoriter olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=19.40\pm8.63$, kendilerini bazen başarılı gören ve hiç başarılı görmeyen öğrencilerin otoriter olarak algılanan anne baba tutum puanları ortalaması $\bar{X}=21.11\pm7.98$ 'dir. İki grubun otoriter olarak algılanan anne baba tutum puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= -1.69$, $p>0.05$).

4.3. Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının Özellikleri Ve Bunları Etkileyen Faktörler

Bu bölümde araştırmaya katılan parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencilerinin ilişkiler ile ilgili bilişsel çarpıtmalarına ait özellikler ve bunları etkileyen faktörlere ilişkin bulguları yer almaktadır.

Tablo 14
Yaş Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin
İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının t Testi Sonuçları

	Yaş	N	$\bar{x}$	Ss	t	p
Yakınlıktan Kaçınma	20 yaş ve altı	146	19.46	5.59	-0.72	0.47
	21 yaş ve üstü	124	19.95	5.78		
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	20 yaş ve altı	146	25.69	5.51	1.05	0.30
	21 yaş ve üstü	124	24.93	6.35		
Zihin Okuma	20 yaş ve altı	146	9.96	2.42	0.88	0.38
	21 yaş ve üstü	124	9.68	2.85		

Tablo 14 incelendiğinde parçalanmış aileye sahip 20 yaş ve altı üniversite öğrencilerinin yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=19.46\pm 5.59$, 21 yaş ve üstü üniversite öğrencilerinin yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=19.95\pm 5.78$ 'dir. İki grubun yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= -0.72$, $p>0.05$).

Parçalanmış aileye sahip 20 yaş ve altı öğrencilerinin gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=25.69\pm 5.51$, 21 yaş ve üstü öğrencilerinin gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=24.93\pm 6.35$ 'dir. İki grubun gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= 1.05$, $p>0.05$).

20 yaş ve altı üniversite öğrencilerinin zihin okuma bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=9.96\pm 2.42$, 21 yaş ve üstü öğrencileri zihin okuma bilişsel çarpıtma

puanları ortalaması $\bar{X}=9.68\pm2.85$ 'dir. İki grubun zihin okuma bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= 0.88$, $p>0.05$).

Tablo 15
Cinsiyet Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının t Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	Ss	t	p
Yakınlıktan Kaçınma	Kadın	181	19.16	5.19		
	Erkek	89	20.75	6.19	-2.22	0.03
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	Kadın	181	24.57	5.85		
	Erkek	89	26.91	5.75	-3.10	0.00
Zihin Okuma	Kadın	181	9.87	2.60		
	Erkek	89	9.73	2.67	0.44	0.66

Tablo 15 incelendiğinde parçalanmış aileye sahip kadın üniversite öğrencilerinin yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=19.16\pm5.19$, erkek üniversite öğrencilerinin yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=20.75\pm6.19$ 'dir. İki grubun yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($t= -2.22$, $p<0.05$). Bunun sonucunda erkek üniversite öğrencilerin, yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanlarının kadın öğrencilere göre yüksek olduğu belirlenmiştir.

Parçalanmış aileye sahip kadın öğrencilerinin gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=24.57\pm5.85$, erkek öğrencilerinin gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=26.91\pm5.75$ 'dir. İki grubun gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtma

puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($t= -3.10$, $p<0.05$). Bunun sonucunda erkek üniversite öğrencilerin, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtma puanlarının kadın öğrencilere göre yüksek olduğu belirlenmiştir.

Kadın üniversite öğrencilerinin zihin okuma bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=9.87\pm 2.60$, erkek öğrencilerin zihin okuma bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=9.73\pm 2.67$ 'dir. İki grubun zihin okuma bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= 0.44$, $p>0.05$).

Tablo 16

Sosyoekonomik Düzey Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının t Testi Sonuçları

	Sosyoekonomik Düzey	N	$\bar{x}$	Ss	t	p
Yakınlıktan Kaçınma	Alt	55	21.38	5.01		
	Orta	215	19.25	5.64	2.55	0.01
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	Alt	55	26.74	6.60		
	Orta	215	24.99	5.68	1.98	0.05
Zihin Okuma	Alt	55	10.25	2.72		
	Orta	215	9.72	2.59	1.35	0.18

Tablo 16 incelendiğinde parçalanmış aileye sahip alt sosyoekonomik düzey üniversite öğrencilerinin yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=21.38\pm 5.01$, orta sosyoekonomik düzey üniversite öğrencilerinin yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=19.25\pm 5.64$ 'dür. İki grubun yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir

fark olduğu saptanmıştır ($t= 2.55$, $p<0.05$). Bunun sonucunda alt sosyoekonomik düzey üniversite öğrencilerin, yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanlarının orta sosyoekonomik düzey öğrencilere göre yüksek olduğu belirlenmiştir.

Parçalanmış aileye sahip alt sosyoekonomik düzey öğrencilerinin gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=26.74\pm6.60$, orta sosyoekonomik düzey öğrencilerinin gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=24.99\pm5.68$ 'dir. İki grubun gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($t= 1.98$, $p<0.05$). Bunun sonucunda alt sosyoekonomik düzey üniversite öğrencilerin, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtma puanlarının orta sosyoekonomik düzey öğrencilere göre yüksek olduğu belirlenmiştir.

Alt sosyoekonomik düzey üniversite öğrencilerinin zihin okuma bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=10.25\pm2.72$, orta sosyoekonomik düzey öğrencilerin zihin okuma bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=9.72\pm2.59$ 'dur. İki grubun zihin okuma bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= 1.35$, $p>0.05$).

Tablo 17
Annenin Yaşayıp Yaşamadığı Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip
Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının t Testi
Sonuçları

	Annenin Yaşayıp Yaşamadığı	N	$\bar{x}$	Ss	t	p
Yakınlıktan Kaçınma	Sağ	232	19.79	5.77	0.78	0.43
	Ölü	38	19.03	4.20		
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	Sağ	232	25.35	5.95	0.06	0.95
	Ölü	38	25.29	5.76		
Zihin Okuma	Sağ	232	9.89	2.68	0.90	0.37
	Ölü	38	9.47	2.26		

Tablo 17 incelendiğinde parçalanmış aileye sahip annesi hayatta olan üniversite öğrencilerinin yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=19.79\pm5.77$, annesi hayatta olmayan üniversite öğrencilerinin yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=19.03\pm4.20$ 'dir. İki grubun yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= 0.78, p>0.05$).

Parçalanmış aileye sahip annesi hayatta olan öğrencilerin gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=25.35\pm5.95$, annesi hayatta olmayan üniversite öğrencilerinin gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=25.29\pm5.76$ 'dır. İki grubun gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= 0.06, p>0.05$).

Annesi hayatta olan üniversite öğrencilerinin zihin okuma bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=9.89\pm2.68$, annesi hayatta olmayan üniversite öğrencilerinin zihin okuma bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=9.47\pm2.26$ 'dır. İki grubun zihin okuma bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= 0.90, p>0.05$).

Tablo 18
Babanın Yaşayıp Yaşamadığı Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip
Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının t Testi
Sonuçları

	Babanın Yaşayıp Yaşamadığı	N	$\bar{x}$	Ss	t	p
Yakınlıktan Kaçınma	Sağ	152	19.94	5.81		
	Ölü	118	19.35	5.27	0.85	0.39
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	Sağ	152	25.24	5.59		
	Ölü	118	25.47	6.33	-0.32	0.75
Zihin Okuma	Sağ	152	9.72	2.56		
	Ölü	118	9.97	2.71	-0.80	0.42

Tablo 18 incelendiğinde parçalanmış aileye sahip babası hayatta olan üniversite öğrencilerinin yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=19.94\pm 5.81$, babası hayatta olmayan üniversite öğrencilerinin yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=19.35\pm 5.27$ 'dir. İki grubun yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= 0.85$, $p>0.05$).

Parçalanmış aileye sahip babası hayatta olan öğrencilerin gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=25.24\pm 5.59$, babası hayatta olmayan üniversite öğrencilerinin gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=25.47\pm 6.33$ 'dür. İki grubun gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= -0.32$, $p>0.05$).

Babası hayatta olan üniversite öğrencilerinin zihin okuma bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=9.72\pm 2.56$, babası hayatta olmayan üniversite öğrencilerinin zihin okuma bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=9.97\pm 2.71$ 'dir. İki grubun zihin okuma bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= -0.80$, $p>0.05$).

Tablo 19

**Anne Ya Da Babanın 2. Evlilik Yapıp Yapmadığı Değişkenine Göre
Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel
Çarpıtmalarının t Testi Sonuçları**

		N	$\bar{x}$	Ss	t	p
2. Evlilik						
Yakınlıktan Kaçınma	Evet	97	19.67	5.81		
	Hayır	173	19.69	5.46	-0.33	0.97
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	Evet	97	25.28	6.17		
	Hayır	173	25.38	5.78	-1.37	0.89
Zihin Okuma	Evet	97	9.62	2.65		
	Hayır	173	9.95	2.61	-0.10	0.32

Tablo 19 incelendiğinde parçalanmış aileye sahip annesi veya babası ikinci kez evlenen üniversite öğrencilerinin yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=19.67\pm 5.81$, annesi veya babası ikinci kez evlenmeyen üniversite öğrencilerinin yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=19.69\pm 5.46$ 'dır. İki grubun yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= -0.33$, $p>0.05$).

Parçalanmış aileye sahip annesi veya babası ikinci kez evlenen öğrencilerin gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=25.28\pm6.17$, annesi veya babası ikinci kez evlenmeyen üniversite öğrencilerinin gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=25.38\pm5.78$ 'dir. İki grubun gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= -1.37$, $p>0.05$).

Annesi veya babası ikinci kez evlenen üniversite öğrencilerinin zihin okuma bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=9.62\pm2.65$, annesi veya babası ikinci kez evlenmeyen üniversite öğrencilerinin zihin okuma bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=9.95\pm2.61$ 'dir. İki grubun zihin okuma bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= -0.10$, $p>0.05$).

Tablo 20

Gelecekte İyi Bir Anne Yaba Olup Olamayacağı Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının Whitney U Testi Sonuçları

	İyi Bir Anne Baba	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Yakınlıktan Kaçınma	Evet	260	133.19	34628.50	698.50	0.13
	Hayır	10	195.65	1956.50		
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	Evet	260	135.46	35219.00	1289.00	0.96
	Hayır	10	136.60	1366.00		
Zihin Okuma	Evet	260	136.51	35492.00	1038.00	0.28
	Hayır	10	109.30	1093.00		

Tablo 20 incelendiğinde parçalanmış aileye sahip, gelecekte iyi anne-baba olacağını düşünen üniversite öğrencilerinin yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları ile gelecekte iyi anne-baba olamayacağını düşünen üniversite öğrencilerinin yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı Mann Whitney U testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($U= 698.50, p>0.05$). Gelecekte iyi anne baba olma değişkeninin yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtmasından etkilenmediği saptanmıştır.

Parçalanmış aileye sahip gelecekte iyi anne-baba olacağını düşünen öğrencilerin gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtma puanları ile gelecekte iyi anne-baba olamayacağını düşünen öğrencilerin gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı Mann Whitney U testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($U= 1289.00, p>0.05$). Gelecekte iyi anne baba olma değişkeninin gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtmasından etkilenmediği saptanmıştır.

Gelecekte iyi anne-baba olacağını düşünen üniversite öğrencilerinin zihin okuma bilişsel çarpıtma puanları ile gelecekte iyi anne-baba olamayacağını düşünen öğrencilerin zihin okuma bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı Mann Whitney U testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($U= 1038.00, p>0.05$). Zihin okuma bilişsel çarpıtmasının, gelecekte iyi anne-baba olma değişkeninden etkilenmediği belirlenmiştir.

Tablo 21

Gelecekte İyi Bir Eş Olup Olamayacağı Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının Mann Whitney U Testi Sonuçları

	İyi Eş Olup Olamayacağı	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Yakınlıktan Kaçınma	Evet	255	133.31	33993.50	1353.50	0.57
	Hayır	15	172.77	2591.50		
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	Evet	255	136.99	34931.50	1533.50	0.20
	Hayır	15	110.23	1653.50		
Zihin Okuma	Evet	255	137.37	35028.50	1436.50	0.10
	Hayır	15	103.77	1556.50		

Tablo 21 incelendiğinde parçalanmış aileye sahip gelecekte iyi eş olacağını düşünen üniversite öğrencilerinin yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları ile gelecekte iyi eş olamayacağını düşünen üniversite öğrencilerinin yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı Mann Whitney U testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır (U= 1353.50, $p>0.05$). Yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtmaların, gelecekte iyi eş olma değişkeninden etkilenmediği belirlenmiştir.

Parçalanmış aileye sahip gelecekte iyi eş olacağını düşünen öğrencilerin gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtma puanları ile gelecekte iyi eş olamayacağını düşünen öğrencilerin gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı Mann Whitney U testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır (U= 1533.50, $p>0.05$). Gelecekte iyi eş olma değişkeninin gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtmasından etkilenmediği saptanmıştır.

Gelecekte iyi eş olacağını düşünen üniversite öğrencilerinin zihin okuma bilişsel çarpıtma puanları ile gelecekte iyi eş olamayacağını düşünen öğrencilerin zihin okuma bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı Mann Whitney U testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır (U= 1436.50, $p>0.05$). Bunun sonucunda zihin

okuma bilişsel çarpıtmasının, gelecekte iyi eş olma değişkeninden etkilenmediği belirlenmiştir.

Tablo 22
Annenin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip
Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının Kruskal
Wallis Testi Sonuçları

	Annenin Öğrenim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	X²	p
Yakınlıktan Kaçınma	Okur-yazar değil	40	160.14	3	7.49	0.06
	İlkokul	156	137.10			
	Ortaokul	31	116.84			
	Lise ve üzeri	43	120.24			
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	Okur-yazar değil	40	146.15	3	5.60	0.13
	İlkokul	156	138.35			
	Ortaokul	31	105.35			
	Lise ve üzeri	43	137.00			
Zihin Okuma	Okur-yazar değil	40	139.39	3	2.22	0.53
	İlkokul	156	133.02			
	Ortaokul	31	124.24			
	Lise ve üzeri	43	149.01			

Tablo 22 incelendiğinde annenin öğrenim durumu değişkeni ile üniversite öğrencilerinin yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı Kruskal-Wallis testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($X^2(3)= 7.49$, $p>0.05$).

Parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencilerinin gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ilişki bilişsel çarpıtma puanları ile annenin öğrenim durumu değişkeni arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı Kruskal-Wallis testi ile kontrol edildiğinde

$\alpha=0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($X^2(3)=5.60$, $p>0.05$).

Annenin öğrenim durumu değişkeni ile üniversite öğrencilerinin zihin okuma bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı Kruskal-Wallis testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($X^2(3)=2.22$, $p>0.05$).

Tablo 23

**Babanın Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip
Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının Kruskal
Wallis Testi Sonuçları**

	Babanın Öğrenim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Yakınlıktan Kaçınma	Okur-yazar değil	9	138.94	3	1.86	0.60
	İlkokul	132	140.65			
	Ortaokul	51	123.29			
	Lise ve üzeri	78	134.37			
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	Okur-yazar değil	9	121.33	3	7.20	0.07
	İlkokul	132	146.72			
	Ortaokul	51	136.52			
	Lise ve üzeri	78	117.48			
Zihin Okuma	Okur-yazar değil	9	100.72	3	4.94	0.18
	İlkokul	132	128.47			
	Ortaokul	51	143.04			
	Lise ve üzeri	78	146.48			

Tablo 23 incelendiğinde babanın öğrenim durumu değişkeni ile üniversite öğrencilerinin yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın

anlamli olup olmadigi Kruskal-Wallis testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($X^2(3)= 1.86, p>0.05$).

Parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencilerinin gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ilişki bilişsel çarpıtma puanları ile babanın öğrenim durumu değişkeni arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı Kruskal-Wallis testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($X^2(3)= 7.20, p>0.05$).

Babanın öğrenim durumu değişkeni ile üniversite öğrencilerinin zihin okuma bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı Kruskal-Wallis testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($X^2(3)= 4.94, p>0.05$).

Tablo 24
Yaşamaktan Mutlu Olma Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip
Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının Kruskal
Wallis Testi Sonuçları

	Yaşamaktan Mutlu Olma Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Yakınlıktan Kaçınma	Evet	194	120.93	2	26.55	0.00
	Hayır	14	202.21			
	Bazen	62	166.03			
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	Evet	194	130.68	2	4.21	0.12
	Hayır	14	124.25			
	Bazen	62	153.14			
Zihin Okuma	Evet	194	132.70	2	1.00	0.60
	Hayır	14	148.68			
	Bazen	62	141.30			

Tablo 24 incelendiğinde yaşamaktan mutlu olma değişkeni ile üniversite öğrencilerinin yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın

anlamli olup olmadigi Kruskal-Wallis testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($X^2(2)= 26.55, p<0.05$). Buna göre yaşamaktan mutlu olmayan üniversite öğrencilerinin, yaşamaktan mutlu olan ve yaşamaktan bazen mutlu olan üniversite öğrencilerine göre daha yüksek yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtmasına sahip oldukları saptanmıştır.

Parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencilerinin gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtma puanları ile yaşamaktan mutlu olma durumu değişkeni arasındaki farkın anlamlı olup olmadigi Kruskal-Wallis testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadigi saptanmıştır ($X^2(2)= 4.21, p>0.05$).

Yaşamaktan mutlu olma değişkeni ile üniversite öğrencilerinin zihin okuma bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadigi Kruskal-Wallis testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadigi saptanmıştır ($X^2(2)= 1.00, p>0.05$).

Tablo 25

Kendilerini Başarılı Görüp Görmediği Değişkenine Göre Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının t Testi Sonuçları

	Başarılı Görüp Görmediği	N	$\bar{x}$	Ss	t	p
Yakınlıktan	Sık Sık	121	18.97	5.07	-1.89	0.02
Kaçınma	Bazen ve Hiç	149	20.26	5.92		
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	Sık Sık	121	25.96	5.48	1.54	0.40
	Bazen ve Hiç	149	24.85	6.22		
Zihin Okuma	Sık Sık	121	10.66	2.26	4.89	0.07
	Bazen ve Hiç	149	9.15	2.71		

Tablo 25 incelendiğinde parçalanmış aileye sahip kendilerini sık sık başarılı gören üniversite öğrencilerinin yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=18.97\pm5.07$, kendilerini bazen başarılı gören ve hiç başarılı görmeyen üniversite öğrencilerinin yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=20.26\pm5.92$ 'dir. İki grubun yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($t= -1.89$, $p<0.05$). Bunun sonucunda kendilerini bazen başarılı gören ve hiç başarılı görmeyen üniversite öğrencilerin kendilerini sık sık başarılı gören üniversite öğrencilerine göre yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanlarının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Parçalanmış aileye sahip kendilerini sık sık başarılı gören üniversite öğrencilerinin gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=25.96\pm5.48$, kendilerini bazen başarılı gören ve hiç başarılı görmeyen öğrencilerin gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=24.85\pm6.22$ 'dir. İki grubun yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= 1.54$, $p>0.05$).

Kendilerini sık sık başarılı gören üniversite öğrencilerinin zihin okuma bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=10.66\pm2.26$, kendilerini bazen başarılı gören ve hiç başarılı görmeyen öğrencilerin zihin okuma bilişsel çarpıtma puanları ortalaması $\bar{X}=9.15\pm2.71$ 'dir. İki grubun zihin okuma bilişsel çarpıtma puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde $\alpha=0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($t= 4.89$, $p>0.05$).

4.4. Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği İle İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği Arasındaki İlişkilere Ait Özellikler

Bu bölümde araştırmaya katılan parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencilerinin araştırmanın alt problemlerine uygun olarak demokratik-koruyucu, demokratik-otoriter, demokratik-yakınlıktan kaçınma, demokratik-gerçekçi olmayan ilişki beklentisi, demokratik zihin okuma, koruyucu-otoriter, koruyucu-yakınlıktan kaçınma, koruyucu-gerçekçi olmayan ilişki beklentisi, koruyucu-zihin okuma, otoriter-yakınlıktan kaçınma, otoriter-gerçekçi olmayan ilişki beklentisi, otoriter-zihin okuma, yakınlıktan kaçınma-gerçekçi olmayan ilişki beklentisi, yakınlıktan kaçınma-zihin okuma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi-zihin okuma arasındaki ilişkiyi ölçmek üzere korelasyon analizi yapılmıştır. Analizden elde edilen bulgular Tablo 26’da gösterilmektedir.

Tablo 26
Anne Baba Tutumu ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Alt Ölçeklerin
Korelasyon Sonuçları

	Demokratik	Koruyucu	Otoriter	Yakınlıktan Kaçınma	Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	Zihin Okuma
Demokratik						
Pearson Korelasyon	1	-.302**	-.525**	-.356**	-.068	.161**
Sig. (2-tailed)		0.00	0.00	0.00	.268	.008
N	270	270	270	270	270	270
Koruyucu						
Pearson Korelasyon	-.302**	1	.441**	.317**	.244**	.080
Sig. (2-tailed)	0.00		0.00	0.00	.000	.188
N	270	270	270	270	270	270
Otoriter						
Pearson Korelasyon	-.525**	.441**	1	.319**	.131*	.033
Sig. (2-tailed)	0.00	0.00		0.00	.032	0.593
N	270	270	270	270	270	270
Yakınlıktan Kaçınma						
Pearson Korelasyon	-.356**	.317**	.319**	1	.211**	.184**
Sig. (2-tailed)	0.00	0.00	0.00		0.00	0.02
N	270	270	270	270	270	270
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi						
Pearson Korelasyon	-0.68	.244**	.131*	.211**	1	.292**
Sig. (2-tailed)	0.268	0.00	0.32	0.00		0.00
N	270	270	270	270	270	270
Zihin Okuma						
Pearson Korelasyon	.161**	.080	.033	.184**	.292**	1
Sig. (2-tailed)	.008	.188	0.593	0.02	0.00	
N	270	270	270	270	270	270

**p<.01

*p<.05

Tablo 26 incelendiğinde en yüksek düzeyde ilişkinin demokratik ve otoriter arasında olduğu görülmektedir ($r=-.525$, $p<.01$). Demokratik ve otoriter anne baba

tutumları arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Determinasyon katsayısı ($r^2=.275$) dikkate alındığında, otoriter anne baba tutumundaki toplam varyansın %27.5'inin demokratik anne baba tutumu ile ilişkili olduğu söylenebilir. Koruyucu ve otoriter anne baba tutumları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=.441$, $p<.01$). Otoriter anne baba tutumu, koruyucu anne baba tutumu düzeyinin %19.4'ünü açıklamaktadır. Demokratik anne baba tutumu ve yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtması arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r= -.319$, $p<.01$). Otoriter anne baba tutumu ve yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtması arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=.356$, $p<.01$). Koruyucu anne baba tutumu ve yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtması arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=.317$, $p<.01$). Gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okuma bilişsel çarpıtması arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=.292$, $p<.01$). Koruyucu anne baba tutumu ve gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtması arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=.244$, $p<.01$). Gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtmaları arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=.211$, $p<.01$). Yakınlıktan kaçınma ve zihin okuma bilişsel çarpıtmaları arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=.184$, $p<.01$). Demokratik anne baba tutumu ve zihin okuma bilişsel çarpıtması arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=.161$, $p<.01$).

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1.Sonuç Ve Tartışma

Bu çalışmada parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencilerinin anne baba tutum algılarını ve ilişkiler ile ilgili bilişsel çarpıtmalarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Anne baba tutumlarını algılama biçimleri, ilişkiler ile ilgili bilişsel çarpıtma düzeylerinin, parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencisinin cinsiyetinin, kardeş sahibi olup-olmamasının, sosyoekonomik durumunun etkisi olup olmadığını görmekte araştırmanın alt amaçlarındandır.

5.1.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerinin İncelenmesi

Araştırmaya katılan parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencilerinin yaş ortalamaları $\bar{X}=20.57\pm1.82$ (min-max:17-28) olup katılımcıların %65.60'ını 19-21 yaş aralığındaki üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Üniversite öğrencilerinin %67.00'nin kız öğrencilerden oluştuğu, %79.30'unun ise kendilerini orta sosyo ekonomik düzeyde değerlendirdiği belirlenmiştir. Öğrencilerin kardeş sayısı ortalamasının $\bar{X}=3.26\pm1.89$ (min-max: 1-12) olduğu ve %46.70'inin 2.-3. çocuk olduğu, %85.9'unun annesinin, %56.30'unun ise babasının sağ olduğu saptanmıştır. Annelerinin %25.20'sinin babalarının ise %40.80'inin ortaokul-lise mezunu olduğu belirlenmiştir. Bu durum ülkemizde kadınların eğitim durumunun erkeklere oranla daha düşük olduğunun göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencilerinin anne babalarının birlikte yaşamama nedeninin %48.10'unun ölüm sebebi ile olduğu, %35.90'ının 2. evlilik yapmadığı bulunmuştur. Anne babanın ayrılma-boşanma-ölüm durumunda öğrencilerin %32.60'ının 12-17 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde bu veri ile ilgili bulgulara rastlanmamıştır.

Araştırmaya katılanların %71.90'ının yaşamaktan mutlu olduğu, %62.20'sinin ailelerinin kendilerini hayata bağlayan en önemli neden olduğu, %34.80'nin hayatta eksikliğini hissettikleri en önemli faktörün aile ve mutlu bir ev ortamı olduğu, %21.9'unun ise hayattaki olumsuzlukların en önemli nedeni olarak

şanssız olmalarını gösterdikleri belirlenmiştir. Ailesel kaygı olarak tanımlanan anne babanın ölümü veya boşanmaları, çocuklarda görülen depresyonun en büyük nedeni olabilmektedir. Ebeveynini ölüm ve boşanma sonucu kaybeden veya onlardan uzaklaşan çocuk, çok derin bir kaygı içine düşmektedir. Kendini yalnızlığa terk edilmiş ve kenara itilmiş hissedен çocuk, yoğun bir mutsuzluk ve umutsuzluk yaşamaktadır. Boşanma ve ölüme bağlı olarak parçalanan ailenin çocukları, ekonomik, sosyal ve psikolojik birçok değişiklik ve bunlara uyum sağlama problemleriyle karşılaşmaktadır. Değişiklikleri hızlı yaşayan çocuklar, yeni rol ve ilişkileri; konum ve durumları çabucak kabullenip benimsemeleri kolay olmamaktadır. Duygusal anlamlardaki sorunları bir kenara atılsa bile bu durum değişikliklerine alışmak, kişiyi belirli bir noktadan sonra zora sokmaktadır. Uyumda karşılaşılan güçlük, sürekli bir nitelik kazandığında ise, depresyon kendini daha çok hissettirmektedir. Depresyon, çocukta en çok kendini mutsuz hissetme ve kendini bütün zevk ve eğlenceden mahrum bırakma şeklinde göstermektedir. Parçalanmış aile çocuğu, yaşamaktan mutlu olmamasına bağlı olarak kendini tüm zevk ve eğlenceden mahrum bırakmakta ve mutsuzluğu bu şekilde somutlaştırmaktadır. İçinde olduğu ruh halini, yaşadığı ruhsal problemleri kendi içine daha çok kapanarak, insan ve ilişkilerden daha çok uzaklaşarak ve insani özelliklere sınırlamalar getirerek bir yansıtma yoluna yönelmektedir. Çocukların depresyon düzeyini belirleyen yaşamaktan mutlu olamama ve kendini tüm zevk ve eğlencelerden mahrum bırakma davranışları, ailenin parçalanması kadar, içinde yaşanılan aile ortamının niteliğine göre de farklılık göstermektedir. Araştırma bulgularının literatür bulguları ile benzerlik göstermediği saptanmış bu durumda olumlu olarak değerlendirilmiştir.

Parçalanmış aileye sahip öğrencilerin %94.4'ünün kendilerini gelecekte iyi bir eş olarak düşündüğü, %96.3'ünün ise kendilerini iyi birer anne baba adayı olarak gördükleri saptanmıştır. Boşanma yoluyla parçalanmış aileye sahip çocukların, gelecekte iyi bir eş olamayacağı, evliliklerinde problemlerin olacağı ve bunlara bağlı olarak bu çocukların da evliliklerinin boşanmayla sonuçlanacağına ilişkin uygulamalı araştırmalar bulunmaktadır. Şentürk (2006)'ün "Parçalanmış Aile Çocuk İlişkisinin Sebep Olduğu Sosyal Problemler (Malatya Uygulaması)" adlı çalışmasında böyle bir sonuç elde edilmemiş, çocukların şimdiki düşünce ve tutumlarına bakarak gelecekle ilgili bir çıkarım yapmanın, sosyolojik gerçekle örtüşmediği, böyle bir genelleme

yapabilmek için boylamsal araştırmaların yapılması gerektiği belirtilmiştir. Araştırmada, hem parçalanmış aile çocukları, hem de anne babasıyla yaşayan çocukların büyük bir bölümünün evlilik ve eş konusuna büyük önem verdiği, parçalanmış aile ve olumsuz aile ortamına sahip çocuklar, “olması gereken” den hareket ederek, anne babasıyla yaşayan ve mutlu bir aile ortamına sahip olanlarsa, “olan” dan hareketle evlilik ve eş konusunda daha iyimser tahmin yapmakta ve bunlara dayalı ideal eş ve ebeveyn tanımı yaptığı belirtilmiştir. Parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencilerinin büyük bir bölümünün aile, eş ve evlilik konusundaki olumlu düşüncelerinin arkasında, aile kavramının toplumumuzda önemli bir değer olmayı sürdürmesi faktörünün olduğu düşünülmektedir. Türk toplumunda, aile kişi için büyük önem taşımaktadır. Anne babaların, çocuklarını evlendirmelerinin “murat” olarak değerlendirilmesi bunu en iyi şekilde açıklamaktadır.

Parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencilerinin %53.3’ünün kendilerini “bazen” başarılı olarak gördükleri tespit edilmiştir. Şentürk (2006)’ün “Parçalanmış Aile Çocuk İlişkisinin Sebep Olduğu Sosyal Problemler (Malatya Uygulaması)” adlı çalışmasında parçalanmış aile çocuklarının, kendilerini daha çok “bazen” başarılı gördüğü veya başarılı görmediği bulunmuştur. Bu durumun araştırma bulgularıyla paralellik gösterdiği saptanmıştır.

5.1.2. Parçalanmış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının Sosyo demografik Özelliklere Göre Değişimlerinin İncelenmesi

Araştırma kapsamına alınan parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencilerinin sosyo demografik özelliklerinin Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri ile İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarına ait özelliklerine ilişkin verilerin dağılımı yer almaktadır.

5.1.2.1. Yaş Değişkeni ile Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Araştırmada yaş değişkeni ile Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma arasında $\alpha=0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır.

Öğrencilerden 20 yaş ve altında olanların 57.34 ± 13.25 'i demokratik, 25.69 ± 5.51 'i gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtmasına sahip olduğu, 21 yaş ve üstünde olanların 59.34 ± 11.98 'nin demokratik, 24.93 ± 6.35 'nin gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtmasına sahip olduğu görülmektedir. Tutumların önemli bir bölümü hayatın ilk 20-25 yılı içinde oluşmakla birlikte, tutum oluşması yaşam boyunca devam eden bir süreçtir. (Aydın, 2001) Demokratik anne baba tutumu arzu edilen bir ebeveyn tutumudur. Araştırma kapsamına alınan üniversite öğrencilerinin çoğunluğu tarafından bu tutumun tercih edilmesi literatür ile paralellik göstermektedir.

Sinclair ve Nelson (1998), araştırmalarında boşanmanın, ergenlerin yakın ilişkilerine ve ilişki inançlarına etkisini incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, boşanmış aileden gelen ergenler, anne babalarının ilişkilerindeki uyumsuzluklar nedeniyle, uyuşmazlığın acı verici olduğuna ilişkin inançlar geliştirmekte ve bunun sonucunda da gerçekçi olmayan ilişki beklentilerine sahip olmaktadır. Araştırma sonuçları literatür ile paralellik göstermektedir.

5.1.2.2. Cinsiyet Değişkeni ile Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Araştırmada cinsiyet değişkeni ile demokratik, koruyucu ve otoriter anne baba tutumu ile yakınlıktan kaçınma ve gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtması arasında $\alpha=0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır.

Parçalanmış aileye sahip kız öğrencilerin 60.63 ± 11.18 'nin demokratik, 24.57 ± 5.85 'inin gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtmasına sahip olduğu, erkek öğrencilerin 53.43 ± 14.23 'ünün demokratik, 26.91 ± 5.75 'inin gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtmasına sahip olduğu tespit edilmiştir.

Kılınç'ın (2005) "Ergenlerin Yalnızlık Düzeyleri Ve Kişilerarası İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı çalışmasında, öğrencilerin cinsiyetine göre yakınlıktan kaçınma ve gerçekçi olmayan ilişki

beklentisi bilişsel çarpıtmalarının anlamlı farklılaşmadığı, zihin okuma bilişsel çarpıtmalarının anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur.

Thomas ve Fletcher, (2003) araştırmalarında, kadınların erkelerden daha fazla zihin okuduklarını bulmuşlardır.

Yılmaz'ın (2009) “Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayışları (Self-Compassion) İle Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı araştırmasında cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre anne baba tutumlarını demokratik algıladıkları bulunmuştur. Erkek öğrencilerin ise kız öğrencilere göre anne baba tutumlarını koruyucu ve otoriter algıladıkları saptanmıştır.

5.1.2.3. Sosyoekonomik Düzey Değişkeni ile Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Araştırmada sosyoekonomik düzey değişkeni ile demokratik, koruyucu ve otoriter anne baba tutumları ve yakınlıktan kaçınma ile gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtmaları arasında $\alpha=0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır.

Anne ve baba tutumlarının sağlıklı olması, büyük ölçüde onların kendi içlerinde barışık, dengeli, huzurlu ve birbirlerine karşı sevgi ve saygılı olmalarına bağlıdır. Bu ortamı olumsuz açıdan etkileyen faktörler arasında; ana babanın kendi çocukluk yıllarında baskılı veya aşırı gevşek bir eğitim içinde büyümeleri, bugünkü yaşamlarında eşleriyle iletişim kuran mutlu bir yaşantıya sahip bir birey olmamaları, geç yaşta çocuk sahibi olmaları ve ailenin sosyo- ekonomik koşullarının iyi olmaması sayılabilir (Yavuzer, 2001).

Toplumumuzda sosyo ekonomik düzey yükseldikçe anne babaların çocuklarına karşı olan olumsuz yaklaşımların azaldığı ve demokratik tutumun daha fazla yer aldığı, sosyo ekonomik düzey düştükçe ailelerin daha çok cezalandırıcı,

istismar ve ihmale varan olumsuz tutumlar uyguladıkları görülmektedir (Onur, 1999).

Araştırmalar alt ve üst sosyo ekonomik durumdaki ana babaların değerler açısından da farklı bir tutum içinde olduklarını göstermektedir. Sosyo ekonomik yönden üst kategoride yer alan ana babalar, alt kategoridekilere göre, otoriteye daha az değer vermekte; eşitliği, bağımsızlığı, merakı, yaratıcılığı, başarıyı ve sorun çözücü olmayı daha önemli görmektedirler. Çocukların doğuştan iyi olduklarına ve birbirlerinden farklı olabileceklerine inanmaktadırlar. Çocuklarıyla daha sık ve ayrıntılı konuşmakta, çocuğu daha az yatırım aracı olarak görmekte, cinsiyetiyle ilgili görüşlerinde de az farklılık belirlemektedir (Dönmezer, 1999) (Şanlı, 2007). Olanakların kısıtlı olduğu çevrede çocuğa karşı daha olumsuz yaklaşılmaktadır (Şanlı, 2007). ABD’de yapılan araştırmalarda, alt sosyo ekonomik seviyelerdeki ailelerde ana-babanın çocukları ile ilişkisinin katı ve otoriteye dayalı olduğu bulunmuştur. Buna karşılık orta sınıf ailelerde anne-baba çocuklarına karşı daha açık, esnek ve eşitlik ilkesine göre davranmaktadır. Alt sosyo ekonomik seviyedeki ailelerde çocuk, ebeveynin otoritesinden ve kızgınlığını ifade etmesinden korkmaktadır. Ailenin sosyo ekonomik seviyesi yükseldikçe ergenin aileye duyduğu güven arttığı halde, alt sosyo ekonomik seviyedeki ebeveyn, yanlış davranışta çocuğunu daha şiddetli cezalandırmakta ve nadiren çocuğunu övmektedir (Akt: Kulaksızoğlu, 2000).

Moore ve Pierce-Jones (1963), orta sosyo-ekonomik düzeyli anne babaların çocuklarının itaat etmelerini sağlamak amacıyla ödül ve övgü ya da sevginin sınırlandırılması tekniklerine başvurdıklarını; alt sosyo-ekonomik düzeyli anne babaların ise hakların sınırlandırılması ve fiziksel ceza uygulamalarına yöneldiklerini ortaya koymuşlardır. Ayrıca, orta sosyo-ekonomik düzeydeki babaların çocuklarıyla daha çok birlikte oldukları ve onlarla eğitsel etkinliklerde bulundukları; anne babayla çocuk arasında sıcak bir ilişki olduğu saptanmıştır (Akt: Dönmezer, 1999).

Demiriz ve Öğretir (2007) yaptıkları araştırmada alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarını incelemişlerdir. Alt sosyo-ekonomik

düzeydeki annelerin daha koruyucu, annelik rolünü daha fazla reddeden, aile içinde daha geçimsiz ve daha sıkı disiplin uyguladıkları görülmektedir. Çalışmayan annelerin çalışan ve emekli olan annelere göre daha fazla aşırı koruyucu ve sıkı disiplin tutum boyutuna sahip oldukları belirlenmiştir. Emekli olan annelerin çalışan ve çalışmayan annelere göre daha fazla rollünü reddetmesi ve geçimsizlik tutum boyutuna sahip oldukları belirlenmiştir.

Kozacıoğlu (1986), orta ve yüksek sosyo ekonomik seviyedeki annelerin eşitlik- paylaşma, çocuğa karşı demokratik tutum, çocuğa söz hakkı tanımak gibi kavramlara ön planda yer verdikleri belirtmektedir.

5.1.2.4. Kardeş Sayısı ve Doğum Sırası Değişkenleri İle Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri Ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Araştırmada kardeş sayısı ve doğum sırası değişkeni ile demokratik, koruyucu ve otoriter anne baba tutumları ile yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okuma bilişsel çarpıtmaları $\alpha=0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Yılmaz'ın (2009) “Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayışları (Self-Compassion) İle Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı araştırmasında demokratik ve koruyucu olarak algılanan anne baba tutumları ile üniversite öğrencilerinin kardeş sırası (İlk, Ortanca, Sonuncu) arasında anlamlı düzeyde fark bulunmuştur. Bulgulara göre ilk çocukların ortanca ve son çocuklara göre anne baba tutumlarını demokratik; sonuncu çocukların da ortanca çocuklara göre anne baba tutumlarını koruyucu algıladıkları saptanmıştır. Otoriter olarak algılanan anne baba tutumları ile üniversite öğrencilerinin kardeş sırası (İlk, Ortanca, Sonuncu) arasında ise anlamlı düzeyde fark bulunmamıştır.

Adler, ailedeki diğer çocukların varlığına ve bunun çocuğun gelişimi üzerindeki etkisine dikkat çeken ilk kuramcıdır. Adler'e göre, çocuğun diğer kardeşler arasındaki durumu, özellikle dünyaya geliş sırası açısından, kendine özgü

bazı sorunları da birlikte getirmektedir (Gençtan, 1993). Adler yaptığı çalışmalarda çocukların doğum sırasına göre en büyük çocuk, ikinci çocuk ve en küçük çocuğun nasıl etkilendiklerini çeşitli özelliklerle ortaya koymuştur. Buna göre: En büyük çocuk, ilk yıllarda ilgi merkezi ve her türlü desteği alırken, yeni gelen kardeşle birden bu durum bozulmaktadır. Yaşından ve büyük olmasından dolayı anne baba kendisinden, diğer kardeşlerden beklenenlerden daha fazlasını istemektir. Gücünden ve yeteneğinden dolayı, özellikle yaşamın ilk dönemlerinde kardeşlerinin doğal bir lideri olmaktadır. Anne babanın eleştirisi en çok ona yönelmekte, kendisinden bazen kardeşlerinden de sorumlu olması beklenmektedir. Çocukluk yıllarının bu örüntüsü sonradan bir yaşam biçimine dönüşme eğilimi de göstermektedir (Gençtan, 1993). Anne babalar ilk çocuklarını kendilerinin bir örneği, temsilcisi gibi yetiştirmek ve böyle görmek istemektedirler. İlk çocuklar başarıya fazlaca güdü, hırslı, kurallara uyan, organize yeteneği yüksek çocuklardır (Ülgen ve Fidan (2002). Buna göre organize edici ve kurallara uyma özelliğinden dolayı ilk çocuklar anne babayı demokratik algılama eğiliminde olmaktadır.

İkinci çocuk, kendisinden daha güçlü ve yetenekli büyük kardeş ile kendisinden sonra gelen kardeşin yarattığı ikili sorunlarla baş etmek zorunda kalmaktadır. Çocuk eğitimi konusunda anne baba, çoğu kez ikinci çocuklarına birinci çocuklarına oranla daha ılımlı davranmaktadırlar. Bundan dolayı, ikinci çocuğun otoriteyle fazla sorunu bulunmamaktadır (Gençtan, 1993).

En küçük çocuk, kendisinden sonra gelen bir kardeş olmadığı için, yarışmak ve annenin ilgisini paylaşmak zorunda kalmamaktadır. En küçük çocuk, bazen ailenin ilgisinin başka yönlere çevrildiği “geç” bir dönemde gelebilmekte ve “fazlalık” olarak karşılanabilmektedir. Ancak, çoğu kez ailenin oyuncak bebeği olmakta ve şımartılmaktadırlar. Çevresi onunla “sevimli küçük çocuk” olarak ilgilenmekte, onların gözünde her zaman çocuk kalmaktadır. Bu durum en küçük çocuğun ben-merkezci tutumlar geliştirmesine, kendisinden güçlü ve yetenekli kardeşlerinin varlığından kaynaklanan sürekli bir yetersizlik duygusu yaşamasına neden olabilmektedir (Gençtan, 1993)

5.1.2.5. Anne Ve Babanın Hayatta Olma Değişkeni ile Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Araştırmada babanın hayatta olma değişkeni ile demokratik anne baba tutumu $\alpha=0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı, anne ve babanın hayatta olma durumu ile koruyucu ve otoriter anne baba tutumları ve yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi, zihin okuma bilişsel çarpıtmaları arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır.

Ailenin bir takım faktörlerin etkisiyle parçalanması, onun fonksiyonlarını yerine getirmekte zorlanmasını beraberinde getirir. Ölüm ve boşanmayla ailenin parçalanması; çocuğu toplumsal hayata hazırlama, onu fiziksel, zihinsel ve ruhsal açıdan sağlıklı bir yetişkin haline getirme, toplumun arzu ettiği kişilik yapısı kazandırma ve içinde yaşadığı toplumun önceliklerini dikkate alarak yaşama olasılıklarını ortadan kaldırmaktadır. Bozulan veya parçalanan bir yuvanın en mutsuz üyeleri hiç kuşkusuz çocuklar olmaktadır. Çocuğun dünyası, annesine olan bağlılık ve babasına olan güven ve hayranlığın doğurduğu bir rahatlık ve mutluluk içinde oluşmakta ve gelişmektedir. Anne babanın varlığı ve bunlar arasındaki iyi iletişime dayalı gelişen ilişki, çocuğun fiziksel ve zihinsel yeteneklerinin gelişmesini sağlamaktadır. Kendini rahat ve güvenli bir aile ortamında hissedebilen çocuk, sosyal ve kültürel alanda başarılı olarak, yaşamın olumsuzlukları karşısında güçlü olabilir(Şentürk, 2006). Buna göre baba otoritesinin ağır bastığı ataerkil aile yapısına sahip toplumumuzda babanın hayatta olmamasının ailede olumsuzluklara yol açtığı düşünülmektedir.

5.1.2.6. Anne Ve Babanın Eğitim Düzeyi İle Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri Ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Araştırmada babanın eğitim düzeyi değişkeni ile demokratik, koruyucu, otoriter anne baba tutumları ve gerçekçi olmayan ilişki beklentisi, yakınlıktan kaçınma ve zihin okuma bilişsel çarpıtmaları $\alpha=0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır.

Annenin eğitim düzeyi değişkeni ile otoriter anne baba tutumu arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Annenin öğrenim durumu okur-yazar olmayan öğrencilerin, annenin öğrenim durumu ilkök, ortaokul, lise ve üzeri olan öğrencilere göre daha yüksek otoriter tutuma sahip oldukları saptanmıştır.

Annenin eğitim düzeyi değişkeni ile gerçekçi olmayan ilişki beklentisi, yakınlıktan kaçınma, zihin okuma bilişsel çarpıtmaları ile demokratik, koruyucu anne baba tutumu arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Yılmaz'ın (2009) "Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayışları (Self-Compassion) İle Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı çalışmasında anne baba tutumları alt boyutu olan demokratik anne baba tutumu ile annenin eğitim düzeyi arasında anlamlı düzeyde fark bulunmuştur. Annenin ve babanın eğitim düzeyi yükseldikçe demokratik tutumun arttığı görülmüştür. Annenin ve babanın eğitim düzeyi ile koruyucu ve otoriter algılanan anne baba tutumları arasında ise anlamlı fark bulunmamıştır.

Şanlı (2007) yaptığı çalışmada annenin eğitim seviyesi yükseldikçe koruyucu tutumun azaldığını saptamıştır. Araştırma bulgularına göre koruyucu anne tutumu puan ortalamaları üniversite ($\bar{X}=46.26$), Lise ($\bar{X}=41.46$) ve İlköğretim ($\bar{X}=35.62$) mezunlarına göre değişmektedir.

Demokratik anne baba tutumu ile annenin eğitim düzeyi arasında anlamlı; koruyucu ve otoriter algılanan anne baba tutumları arasındaki farkın ise anlamlı olmaması Kuzgun'a (1972) göre şu faktöre bağlanmaktadır: Demokratik tutum beğenilen bir tutumdur. Uygulama sırasında deneklerden elden geldiğince içten ve saydam cevaplar almaya çalışılmışsa da ana babasına sevgi ile bağlı olan deneklerin onları bilinçli ya da bilinçsiz olarak ideal ana babalar olarak görmek istemeleri mümkündür (Güneysu ve Bilir, 1991). Bu durumun da koruyucu ve otoriter anne baba tutum faktörlerini etkilediği belirtilmektedir.

5.1.2.7. Gelecekte İyi Eş Ve İyi Anne Baba Olma Değişkeni İle Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri Ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Araştırmada gelecekte iyi eş olma değişkeninin de otoriter anne baba tutumundan etkilendiği, demokratik, koruyucu anne baba tutumundan ve yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi, zihin okuma bilişsel çarpıtmalarından ise etkilenmediği bulunmuştur.

Gelecekte iyi anne baba olma değişkeninin demokratik ve otoriter anne baba tutumundan etkilendiği, koruyucu anne baba tutumundan ve yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi, zihin okuma bilişsel çarpıtmalarından ise etkilenmediği bulunmuştur.

İnsanın geleceğe yönelik bir takım amaçlarının, planlarının, beklentilerinin olması ve bunların gerçekleşmesi için çaba gösterilmesiyle birlikte yaşamayı, insanları sevmesi ve dünyaya karşı iyimser bakış açısına sahip olması, ruh sağlığının önemli bir ölçüsü olarak kabul edilmektedir. Bunun karşısında yaşama sevincini kaybederek, amaçsız, hedefsiz bir duruma gelinmesi, karamsarlığa kapılarak umutsuzluğa düşülmesi ise, ruhsal ve bedensel rahatsızlıkların kaynağıdır. Bunlar içerisindeki umut, insan için yaşam enerjisi anlamına gelmektedir. Kişinin umutlu olması, hayata, olaylara karşı iyimser olması, olumsuzluklar ve zorluklar karşısında yıkılmadan ayakta kalabilmesini sağlamaktadır. Umutsuzluk ise, hayatın olumsuzlukları karşısında kişinin yaşama katılacak cesareti göstermeyerek, yaşamdan kaçması sonucu oluşan bir olgudur.

İnsan yaşamında, seçme özgürlüğüne sahip olunmayacak şeylerin başında kişinin ailesi gelmektedir. Kişi, içine doğduğu ailesini belirleme yetkisi olmadan dünyaya gelmektedir. Elinde aileyi seçme yetkisi olmayan insanoğlunun, ailesi tarafından paradoksal olarak etkilenme durumları bulunmaktadır. İçine doğulan aile ve ailede yaşananlar, çocuğun yaşamını doğrudan etkilemektedir. Kişinin ait olduğu aile ve ailesinde yaşananların niteliği daha birçok şeyi önceden belirlediği gibi, evlilik ve aile kurma işlemlerini, evlilik ve aile kurumuna ait düşünceleri önceden

etkilemektedir. Eşlerin yaşadığı anlaşmazlık ve tartışma, çocukların uyumlu, mutlu ve düzenli aile ortamına yabancı ve uzak olmasına sebep olmaktadır. Mutlu olmayan bir çiftin, çocuklarına en büyük zararı, genellikle kendi sorunlarına saplanıp kalmaları nedeniyle, yerine getirmeleri gereken görev ve sorumlulukları karşılamamalarıdır. Çocuk hem ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk çekmekte, hem de kendisine evlilik ve aile yaşantısı noktasında rehber olacak ve ona yol gösterecek yetişkinlerden mahrum kalmaktadır (Salk, 1998). Denilebilir ki, evli bireylerin iyi bir eş olup olmasını belirleyen ilk çevre, çocuğun içine doğduğu ailesidir. Anne babası arasında sevgi ve saygıya dayalı uyumlu bir ilişkisi bulunan, mutlu bir yuvada büyüyen, etrafında iyi davranışları gören çocuklar veya gençler, büyük bir olasılıkla, ileride mutlu bir aile kurabilmektedir. Anne babası arasında sürekli tartışma ve geçimsizliğe bağlı olarak uyumsuz ilişkileri bulunan, mutsuz bir yuvada yetişen çocuk ya da gençler büyük bir olasılıkla mutsuz bir evliliğin mutsuz eşleri olmaya aday olmaktadır (Bilen, M.) Bu durum, “mutsuz evlilikler, gelecekteki mutsuz evlilikleri yaratır” şeklinde formüle edilmektedir. Evlilikle ilgili olumsuz duygular ve korkular, mutsuz çiftlerin çocuklarına geçmekte ve başarısız evliliklerin zincirleme şeklinde sürmesine neden olmaktadır.

Boşanma sonucuna kadar uzanan geçimsizlik ve tartışmanın hakim olduğu sağlıklı aile içi ilişkisine sahip çocuklar, yaşadıkları bu olumsuzları gelecekteki evlilik ve normal yaşantısına taşımaktadırlar. Wallerstein ve arkadaşları, boşanmış ailelerin çocuklarıyla yirmi beş yıl sonra görüşmeler yapmış ve boşanmanın yetişkinliğine kadar miras kalan etkilerini bulmuşlardır. Bu araştırmada, araştırmaya katılan ve çatışmanın az olduğu ailelerin çocukları dahi, yetişkinlik dönemlerindeki evlilik ilişkilerinde boşanmanın esine geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Parçalanmış aile ve geçimsizlik, iletişimsizlik dolu aileye sahip çocuklar kaybetmeye karşı oldukça hassas olduklarından, diğer çocuklara nazaran daha şüpheli olmakta ve ilişkilere karşı daha güvensiz yaklaşarak diyalog kurmakta güçlük çekmektedirler (Thayer, 2003).

Şentürk'ün (2006) “Parçalanmış Aile Çocuk İlişkisinin Sebep Olduğu Sosyal Problemler (Malatya Uygulaması)” adlı çalışmasında katılımcıların %90.7'si gelecekte iyi bir eş olacağını belirtmiştir.

Parçalanmış aileye sahip olmak veya bu ailelerde yaşamak, çocuğun ilerideki aile ve evlilik ilişkisini olumsuz etkilemektedir. Araştırmadan elde edilen sonuçlarda, çocukların mevcut aile yapı ve nitelikleriyle gelecekteki evlilik yaşantıları arasında bir ilişkinin kurulamayacağını göstermektedir

5.1.2.8. Kendisini Başarılı Görme Değişkeni İle Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri Ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Araştırmada kendisini başarılı görme değişkeni ile demokratik anne baba tutumu ve yakınlıktan kaçınma, zihin okuma bilişsel çarpıtmaları $\alpha=0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı, kendisini başarılı görme değişkeni ile koruyucu, otoriter anne baba tutumları ve gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtması arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur.

Kişi başarılı olduğunda, kendine yönelik olumlu düşünebilmekte; aynı şekilde kendisi hakkında olumlu düşünebildiği oranda başarılı olabilmektedir (Morgan, 1988).

Şentürk'ün (2006) araştırmasında katılımcıların içinde yaşanılan aile ortamının niteliği ile çocuğun kendini başarılı bulması arasındaki ilişki incelenmiş, sevgi ve saygının hâkim olduğu bir aile ortamına sahip olanların (%32.5) kendini sürekli tartışmanın olduğu bir aile ortamına sahip olanlardan (%15.8) daha sık başarılı gördüğü saptanmıştır. Bu oranın yurtda yaşayanlarda ise %5 olduğu bulunmuştur. Ailenin parçalanması ile çocuğun kendini başarılı görmesi arasındaki ilişkiye bakılmış, anne babası ile yaşayan tam aileye sahip çocukların, kendilerini %36.8 oranında sık olarak başarılı gördüğü, annesiyle birlikte yaşayan parçalanmış aile çocuklarının %24.4, akrabalarıyla yaşayan parçalanmış aile çocuğunun %12.2 oranında kendisini sık olarak başarılı gördüğü saptanmıştır. Babası, abla ve ağabeyi

ile yaşayanların ve yurttan kalanların ise kendilerini sık olarak başarılı görmediği bulunmuştur (Aydın, 1991).

Parçalanmış aile çocukları, kendilerini çoğunlukla “bazen başarılı” görmekte veya başarılı görmemektedir. Tam aileye sahip olanların, kendilerini başarılı görmeleri ailenin üyelerine sağladığı aidiyet duygusuyla açıklanabilir. Ailenin varlığı, çocuğa aidiyet duygusu vererek kendisi hakkında olumlu düşünceler kazanmasına neden olmaktadır. Bu duyguyu kazanmakta problemi olan çocuk, kendisi hakkında olumlu düşünmemekte ve kendisini başarılı bulmamaktadır.

5.1.2.9. Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri İle İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Demokratik anne baba tutumu ile yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtmaları arasında anlamlı ve negatif, zihin okuma bilişsel çarpıtmaları arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir.

Koruyucu anne baba tutumu ile yakınlıktan kaçınma ve gerçekçi olmayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtmaları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Otoriter anne baba tutumu ve yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtmaları arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

5.2.Öneriler

Bu çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda bazı öneriler sunulmaktadır.

Yapılan bu araştırmada ve konuyla ilgili yayınlarda bilişsel çarpıtmalarda anne baba tutumlarının etkisinin önemli olduğu görüldüğünden, ailelere etkili anne baba tutumları ile ilgili konularda bilgilendirici ve önleyici eğitimler verilmesi yararlı olabilir.

Eğitim kurumlarında eğitim görmekte olan her yaştan öğrenciye ve ailelerine okul psikolojik danışmanları ile bu alanda uzman ruh sağlığı uzmanları tarafından anne baba tutumları, parçalanmış aile, bilişsel çarpıtmalar gibi konularda eğitim programları, seminerler, konferanslar, bireysel psikolojik danışmanlık, aile danışmanlığı hizmetleri sunulması sağlanabilir.

Ailelere ve özellikle parçalanmış aileye sahip olanlara demokratik anne baba tutumunu geliştirmeye yönelik aile danışmanlığı yapılabilir.

Bu araştırmanın  rneklemi Kütahya il merkezinde bulunan 270 parçalanmış aileye sahip  niversite  ğrencisi ile sınırlıdır. Araştırmanın kapsamını genişletmek ve genellenebilir sonuçlara ulaşabilmek için farklı illerden, daha büyük bir örneklemin seçilebileceği düşünülmektedir.

Literatür incelendiğinde Anne Baba Tutumu ve Bilişsel çarpıtmaların bir arada çalışılmadığı bu konuda yeterince araştırma yapılmadığı görülmüştür. Yapılacak olan araştırmalarda bu iki konunun birlikte çalışılabileceği önerilir.

Anne Baba Tutumlarını inceleyen araştırmalarda okul öncesi ve ergenlerle olan çalışmaların çoğunlukta olduğu fakat yetişkinlerle yeterince araştırmanın yapılmadığı görülmüştür. Bu konuda çalışılacak araştırmaların örneklemlerinin yetişkinlerden oluşması tavsiye edilir.

KAYNAKÇA

- Akça, Z. K. (2012), “Genç Yetişkinlikte Algılanan Anne – Baba Tutumlarının, Kendini Toparlama Gücü Ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Amato, P. R. (1993), “Children's Adjustment To Divorce: Theories, Hypotheses and Empirical Support”, **Journal of Marriage and the Family**, 55 (1), 23-38.
- Arı, R. (2005). **Gelişim ve Öğrenme**. Ankara: Nobel Yayınları.
- Arıkan Ç. (1992). **Yoksulluk, evlilikte geçimsizlik ve boşanma**. Ankara: Şafak Matbaası
- Aydın, O. (2001). **Tutumlar**. (Editör: Enver Özkalp). **Davranış Bilimlerine Giriş**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Aydın, B. (2002). **Gelişim Psikolojisi**, İstanbul: SFN Baskı.
- Aydın, Mustafa: **Eğitim Yönetimi**, Hatipoğlu Yayınevi, Ankara, 1991
- Bakırcıoğlu, R. (2006). **Ansiklopedik Psikoloji Sözlüğü**, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Baumrind, D. (1971). “Harmonious Parents and Their Preschool Children”, **Developmental Psychology**, 4: 99-102.
- Beck, J. (2001). **Bilişsel Terapi Temel İlkeler Ve Ötesi**. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Bilen, Mürüvvet: **Sağlıklı İnsan İlişkileri**, Armoni Ltd., Ankara, Tarihsiz
- Bohannon P (1970) The six stations of divorce. **Divorce and after Paul Bohannon** (Ed), Garden City, New York, Doubleday and Company, Inc., s.33-62.

- Boeree, G. C. (2006). **Personality theories: Erik Erikson**. Shippensburg University Psychology Department. (2006), from <http://webspace.ship.edu/cgboer/erikson.html>.
- Brown, W. K.,& Rhodes W. A. (1991). Factors That Promote Invulnerability and Resiliency in At-Risk Children. W. A. Rhodes & W. K. Brown (Ed), **Why Some Children Succeed Despite the Odds** içinde (pp.171-177). New York: Praeger Publishers.
- Burger, J.M. (2006). **Kişilik**. (İ. D. Erguvan Sarıoğlu, Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları
- Corey, G. (2008). **Psikolojik danışma, psikoterapi kuram ve uygulamaları** (Çev. Tuncay Ergene). Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Corey, G. (1996). **Theory and practice of counselling and psychotherapy**. (5.bs)California: Brooks/Cole.
- Çelen, H. N. (2007). **Ergenlik ve Genç Yetişkinlik**, İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Çetin, C., N. (2008). İlköğretim Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Empatik Beceri Düzeylerinin Ana Baba Tutumları Ve Özsaygı Düzeyleri İle İlişkisi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı.
- Demiriz, S., Öğretir, A. D. (2007). **Alt Ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki 10 Yaş Çocuklarının Anne Tutumlarının İncelenmesi**. Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:15 No:1, s. 105-122.
- Dinçer, B. 2008, Alt Ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeyde Lise İkinci Sınıfa Devam Eden Ergenlerin Anne Baba Tutumlarını Algılamaları İle Arkadaşlık İlişkilerinin İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Anabilim Dalı
- Di Giuseppe, R. ve Zee, C. (1986). A Rational Emotive Theory Of Marital Dysfunctional Marital Therapy. Journal of Rational Emotive Therapy, 4: 22-37.
- Dingiltepe, T. 2009, “Parçalanmış ve tam aileye sahip ergenlerin yaşam doyum düzeyleri ile yaşam kalite düzeylerinin karşılaştırılması” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dökmen, Ü. (1998). **İletişim Çatışmaları ve Empati**. İstanbul: Sistem Yayınları.

Dönmezer, İ. (1999). **Ailede İletişim ve Etkileşim**. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Düzgün, Ş. 2003, “Öğrencilerin Psikolojik Belirtileri İle Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler” **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. 2.(2). 149-162

Erözkan, A. (2007). *Davranışçı Yaklaşımda Öğrenme*. (Editör: M. Engin Deniz). **Eğitim Psikolojisi**. Ankara: Maya Akademi Yayıncılık, 260-290.

Eryılmaz, A. (2004). Ergenlik ve Genç Yetişkinlik Döneminde Romantik Yakınlığı Başlatmada Algılanan Kontrol, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Fair, S.E. (1986). **Cognitive Content and Distortion Associated With Mood-Induced Depressive and Anxious States**. Arizona State University, Arizona.

Forgatch MS, Patterson GR, Ray JA (1996) Divorce and boys' adjustment problems: Two paths with a single model. Stress, coping, and resiliency in children and the family. EM Hetherington & EA Blechman (Ed), Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, s.67-105.

Fraenkel, J.R. ve Wallen, N.E. (1990). **How to Design and Evaluate Research in Education** McGraw-Hill Publishing Company.

Geçtan, E. (1988). **Çağdaş Yaşam Ve Normal dışı Davranışlar**. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Hamamcı, Z. (2002). Bilişsel Davranışçı Yaklaşımla Bütünleştirilmiş Psikodrama Uygulamasının Kişilerarası İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar ve Temel İnançlar Üzerine Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, ss. 44-46.

Hamamcı, Z. ve Büyüköztürk, Ş. (2003) İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ölçeği, ölçeğin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. **Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**.2. (25). 107-111.

Hamamcı, Z. (2005). Dysfunctional relationship belief in marital satisfaction and adjustment. *Social Behavior And Personality*.33. (4). 313- 328.

Haktanır, G., Aral, N., Ali Sinanoğlu, F., Baran, G., Başar, F., Köksal, A. ve Bulut, Ş., Türkiye’de Anne Baba Tutumu Araştırmalarına Genel Bakış, Cumhuriyet ve Çocuk (Ed. B.Onur), 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi, A.Ü. Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Ankara, 1999

Hoşcan, Ş. (2010). 9-12 Yaş Çocuklarının Evlilik Çatışması Algısı Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişkide Ebeveyn Tutumlarının Aracı Etkisinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gelişim Psikolojisi Anabilimdalı

İnceoğlu, M., 2004, Tutum, algı, iletişim, Elips yayınevi, 1. Baskı, 208 s.

Jackson, S. ve Martin, P.Y. (1998). Surviving the Care System: Education and Resilience. *Journal of Adolescence*, 21, 569-583.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). **İnsan Aile Kültürü**. İstanbul: Remzi Kitabevi

Kağıtçıbaşı, Ç. (1988). **İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojiye Giriş**. İstanbul: Evrim Basım Yayım.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni İnsan ve İnsanlar*, 10. Basım, İstanbul: Evrim Yayınevi.

Karasar, N. (2000). **Bilimsel Araştırma Teknikleri**. İstanbul, Nobel yayınevi.

Karatay, A. (1996). “Devlet Koruması Altındaki Çocukların Aile Yapısı: Parçalanmış Aile Üzerine Betimsel Çalışma”, *Doktora Tezi*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kılınç, H. (2005). “Ergenlerin Yalnızlık Düzeyleri Ve Kişilerarası İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Kozacıoğlu, G., “Çocukların Anksiyete Düzeyleri İle Annelerin Tutumları Arasındaki İlişki” İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fak. Yay. No. 3394 İstanbul, 1986, s. 16-17

Köroğlu, E. & Türkçapar, M. H. (Ed.) (2009). Psikoterapi yöntemleri: Kuramlar ve uygulama yöntemleri. Ankara: Hyb Yayınları.

Kulaksızoğlu, A. (2000). **Ergenlik Psikolojisi**. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Morgan, Clifford T. : **Psikolojiye Giriş Ders Kitabı**, (Çeviren: Komisyon), (Hazırlayan: Sibel Karakas), Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayını, Ankara, 1988.

Möller, T. A. ve Merwe, V.D. (1997). Irrational beliefs, interpersonal perception and marital adjustment. Journal of Rational Emotive and Cognitive Behavior Therapy. 15:269-279.

Nurdan, G. (2005). “İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ve Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Evlilik Doyumu İle İlişkisi” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Programı

Oğuz, V. ve Sezer, Ö.,(2010). “Üniversite Öğrencilerinde Kendilerini Değerlendirmelerinin Ana Baba Tutumları Ve Bazı Sosyo Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi” **Kastamonu Eğitim Dergisi** 18. (3). 743-758

Oy, O. (2008). Boşanma (1. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.

Özer, A. K. (2003). **Ben Değeri Tiryakiliği**, 4. Basım, İstanbul: Sistem Yayıncılık

Salk, Lee: **Çocuğun Duygusal Sorunları**, (Çeviren: Erzem Onur), Remzi Kitabevi, İstanbul, 1998.

Sanlı, D. (2007). **Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi**. Yüksek Lisans Tezi Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Savaşır,I., Soygüt, G. ve Kabakçı, E. (2003). Bilişsel Davranışlar Terapileri.(3. Baskı)Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

- Sharf, R. (1999). **Theories of Psychotherapy ve Counselling Concepts and Cases**. Second Edition. America: Brooks/Cole.
- Sinclair, S.L. & Nelson, E.S. (1998). The impact of parental divorce on college students' intimate relationships and relationship beliefs. **Journal of Divorce & Remarriage**, 29 (1/2), 103-129.
- Sucu, İ. (2007). Boşanmış Kadınların Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrası Toplumsal Kabulleri (Sakarya İli Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sullivan, B.F. ve Schwebel, A.I. (1995). Relationship belief and expectations of satisfaction in marital relationships: Implications for family practitioners [Abstract]. **Family Journal**. 3. (4). 298-305. Ulaşıldı September 30, Web: <http://search.epnet.com>.
- Steinberg, L. (1993), **Adolescence**. Third (3rd edition) Edition Mc. Graw Hill: New York. (325-326).
- Steinberg, L. (2007). **Ergenlik**. (Yayıma Hazırlayan: Figen Çok vd.) Ankara: İmge Kitapevi.
- Şentürk, Ü. (2006), "Parçalanmış Aile Çocuk İlişkisinin Sebep Olduğu Sosyal Problemler (Malatya Uygulaması)", *Doktora Tezi*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Malatya.
- Tekarslan, E., Kılınç, T., Şencan, H., Baysal, A.C. (2000). **Davranışın Sosyal Psikolojisi**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları.
- Thayer, Elizabeth S.; Zimmerman, Jeffrey: Ayrılanlar İçin Çocuk Bakımı, (Çeviren: Ümit Türkoğulları), Arkadaş Yayınları, Ankara, 2003.
- Tire, Y. (2011). "Ön Ergenlerde Olumlu Ve Olumsuz Mükemmeliyetçilik İle Algılanan Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Turan, A.F. (2010). "Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarını Yordamada Yalnızlık, Benlik Saygısı, Yaş, Cinsiyet Ve Romantik İlişki Yaşama

Durumunun Rolü” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri (Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık) Anabilim Dalı Eskişehir.

Türküm, S. (1999). Bilişsel – Davranışçı Yaklaşım Dayalı Grupta Psikolojik Danışmanın Bilişsel Çarpıtmalar ve İletişim Becerileri Üzerindeki Etkisi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 56.

Uyar, Ş. (1999). Boşanmış Bireylerin Evlilik Süreci Ve Bugüne İlişkin Psikolojik Sorunları Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Gülhane Askeri Tıp Akademisi.

Üstün, B. (2008). Yetiştirme Yurdu Deneyimi Olan Genç Yetişkinlerin Çocuklarının Duygusal Ve Davranışsal Sorunları. Yüksek Lisans Tezi Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yaprak, B. (2007). İlköğretim Öğrencilerinin Algıladıkları Anne-Baba Tutumunun Diskriminant Analiziyle Belirlenmesi ve Benlik Saygısı ile Olan İlişkisinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Uygulama. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Yönetmeliği Uyarınca İstatistik Anabilim Dalı Uygulamalı İstatistik Bilim Dalı.

Yavuzer, H. (1993). **Ana-Baba ve Çocuk**, 5. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (1994), **Çocuk Psikolojisi**, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Yavuzer, H. (2001), **Ana- Baba ve Çocuk**, 14. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul

Yılmaz, A. (2000). Eşler Arasındaki Uyum ve Çocuğun Algıladığı Anne-Baba Tutumu İle Çocukların, Ergenlerin, Gençlerin Akademik Başarıları ve Benlik Algıları Arasındaki İlişkiler. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yurtal, F. (2001). Akılcı olmayan inançların bazı değişkenlere göre incelenmesi. **Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi** 2. (15). 41-8.

EKLER

EK-1: Anne Baba Tutum Ölçeği Kullanım İzni

15-05-2013 14:00, kiymet ozsoy yazmış:

Değerli araştırmacı Doç. Dr. Jale Eldeleklioğlu;

Ben ve Danışmanım Yard. Doç. Dr. Hadiye Küçükkaragöz verdiğiniz izin için teşekkürlerimizi sunarız. Planlamış olduğum tezin başlığını değiştirmek durumunda kaldım. Yeni tez başlığım: "Parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencilerinin anne baba tutumlarını algılama biçimleri ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar" Bu tez başlığım için tekrar izniniz gerekli. Çok teşekkür ederim.

İyi çalışmalar.

31 Ocak 2013 11:54 tarihinde Jale Eldeleklioğlu

<eldelek@uludag.edu.tr [3]> yazdı:

Merhaba Kıymet,
Üniversite öğrencileri için Ana- Baba Tutum Ölçeğini kullanabilirsiniz.
Doç. Dr. Jale Eldeleklioğlu

EK-2: İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Ölçeği Kullanım İzni

Değerli araştırmacı Zeynep Hamamcı,

Dokuz Eylül Üniversitesi Aile Eğitimi ve Danışmanlığı bölümünde yüksek lisans öğrencisiyim. İzniniz olursa "Parçalanmış aileye sahip üniversite öğrencilerinde anne baba tutumu ve ilişkilerde bilişsel çarpıtmalar" konulu tezimde sizin ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ölçeğinizi kullanmak istiyorum. Ölçek ve ölçeğin değerlendirilmesi ile ilgili de yardımcı olursanız sevinirim.

İlginize teşekkürler.

Psk. Kıymet ÖZSOY

Zeynep.Hamamci <hamamci@gantep.edu.tr>

merhabalar ölçeği size yolluyorum

EK-3:Kişisel Bilgi Formu

Dokuz Eylül Üniversitesi Aile Eğitimi ve Danışmanlığı bölümünü yüksek lisans öğrencisi olarak bir araştırma yürütmekteyim. Bu araştırma kapsamında sizden bazı sorulara yanıt vermeniz istenmektedir. Sorular tamamen bilimsel amaçlar için kullanılacak ve sizlere yönelik olarak değerlendirilmeyecektir. Lütfen bütün soruları cevaplayınız. Eğer bir soruya hangi cevabı vereceğinizden emin olamazsanız, lütfen size en uygun görünen cevabı seçiniz.

Çalışmaya katıldığınız için teşekkür ederim.

1. Yaşınız?
2. Cinsiyetiniz? 1.() Kız 2.() Erkek
3. Ekonomik ve sosyal durumunuzu dikkate aldığınızda kendinizi hangi tabakada görürsünüz? 1.() Alt 2.() Orta 3.() Yüksek
4. Kaç kardeşsiniz?
5. Kaçınıcı çocuksunuz?
6. Anne: 1 () Sağ (yaşıyor) 2 () Öldü
7. Baba: 1 () Sağ (yaşıyor) 2 () Öldü
8. Annenin öğrenim durumu nedir ya da neydi?
1.Okuryazar değil() 2.İlkokul() 3.Ortaokul() 4.Lise() 5.Üniversite()
9. Babanın öğrenim durumu nedir ya da neydi?
1.Okuryazar değil() 2.İlkokul() 3.Ortaokul() 4.Lise() 5.Üniversite()
10. Anne ve babanın birlikte yaşamama nedeni nedir?
1.()Ölüm 2.()Ayrılma 3.()Boşanma
11. Anne ya da babanız 2. bir evlilik yaptı mı?
1.()Evet 2.()Hayır
12. Anne ve babanız ayrıldığında, vefat ettiğinde veya boşandığında siz kaç yaşındaydınız?
1.() 0 – 5 yaş 2.()6 – 11 yaş 3.()12- 17 yaş 4.()18 ve üstü yaş
13. Yaşamaktan mutlu musunuz?
1.() Evet 2.() Hayır 3.()Bazen

14. Sizi hayata bağlayan nedir? Önem sırasına göre 3 maddeyi sıralayınız.

1.() Ailem 2.() İdeallerim 3.() Akrabalarım 4.() İncamım 5.() Başka belirtiniz.....

15. Bu zamana kadar en çok neyin eksikliğini hissettiniz? Önem sırasına göre 3 maddeyi sıralayınız.

1. () Para 2. () Aile 3. () Mutlu bir ev ortamı 4. () Sevgi
5. () Yardımlaşma 6. () Mutluluk 7. () Güven 8.() Hepsi 9. () Hiçbiri

16. Hayatınızdaki olumsuzlukların sorumlusu olarak kimi, neyi görürsünüz? Önem sırasına göre 3 maddeye numara veriniz.

1. () Hayatımdan memnunum 2. () Kendimi 3. () Anne ve babamı
4. () Şanssızlığımı 5. () Başka belirtiniz.....

17. Gelecekte iyi bir eş olacağınızı düşünüyor musunuz?

1.() Evet 2.() Hayır

18. Gelecekte iyi bir anne ya da baba olacağınızı düşünüyor musunuz?

1.() Evet 2.() Hayır

19. Kendinizi başarılı görür müsünüz?

1.() Sık sık 2.() Bazen 3.() Hiç

EK-4: Anne Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)

Size, ana babaların çocuklarını hangi yöntemlerle eğittiğini, çocuklarına toplumsal davranışlar kazandırırken nasıl davrandığını ifade eden cümlelerden oluşan bir liste verilmiştir. Sizden istenen, bu cümleleri okuyup bunların annenizin ya da babanızın sizi eğitirken genellikle benimsediği davranışlara ne derecede benzediğini, onların tutumuna ne kadar uyduğunu düşünerek “Hiç Uygun Değil” ibaresinden “Tamamen Uygun” ibaresi arasında beşli dereceleme yaparak maddelerin karşısına seçeneklerden en uygun bulduğunuzu işaretlemenizdir.

A) Hiç uygun değil B) Pek uygun değil C) Biraz uygun D) Çok uygun E) Tamamen uygun

	Hiç Uygun değil	Pek uygun değil	Biraz Uygun	Çok Uygun	Tamamen Uygun
1. Bana her zaman güven duygusu vermiş ve beni sevdiğini hissettirmiştir.	1	2	3	4	5
2. Çok yönlü gelişmem için beni olanakları ölçüsünde desteklemiştir.	1	2	3	4	5
3. Her yaptığım işin olumlu yanlarını değil kusurlarını görmüş ve beni eleştirmiştir.	1	2	3	4	5
4. Her zaman başıma kötü bir şey gelecekmiş gibi beni koruyup kollamaya çalışır.	1	2	3	4	5
5. Aramızdaki ilişki ona içimi açmaya cesaret edemeyeceğim kadar resmidir.	1	2	3	4	5
6. Arkadaşlarımı eve çağırmama izin verir, geldiklerinde onlara iyi davranırdı.	1	2	3	4	5
7. Elinden geldiği kadar, her konuda benim fikrimi almaya özen gösterir.	1	2	3	4	5
8. Çevremizdeki çocuklarla beni karşılaştırır, onların benden daha iyi olduklarını söylerdi.	1	2	3	4	5
9. Bana hükmetmeye çalışır.	1	2	3	4	5
10. Bugün bile alışverişe çıkacağım zaman, kandırılacağımı düşünerek benimle gelmek ister.	1	2	3	4	5
11. Benden her zaman gücümün üstünde başarı beklemiştir.	1	2	3	4	5
12. Fiziksel ve duygusal olarak kendisine yakın olmak istediğim zaman soğuk ve itici davranırdı.	1	2	3	4	5
13. Sorunlarımı onunla rahatlıkla konuşabilirim.	1	2	3	4	5

	Hiç Uygun değil	Pek uygun değil	Biraz Uygun	Çok Uygun	Tamamen Uygun
14. Neden bazı şeyleri yapma ya da yapmamam gerektiğini bana açıklar.	1	2	3	4	5
15. Birlikte olduğumuz zamanlar ilişkimiz çok arkadaşçadır.	1	2	3	4	5
16. Kendi istediği mesleği seçmem konusunda beni zorlamıştır.	1	2	3	4	5
17. Sevmediğim yemekleri, bana yarayacağı düşüncesi ile zorla yedirirdi.	1	2	3	4	5
18. Sınavlarda hep üstün başarı göstermemi istemiştir.	1	2	3	4	5
19. Kendimi yönetebileceğim yaşlarda bile gittiği her yere beni de götürür, benim evde yalnız kalmamdan kaygılanırdı.	1	2	3	4	5
20. Evde bir konu tartışılırken görüşlerimi söylemem için beni teşvik eder.	1	2	3	4	5
21. Küçük yaşından itibaren ders çalışma ve okuma alışkanlığı kazanmam konusunda bana yardımcı olmuştur.	1	2	3	4	5
22. Küçüklüğümde bana yeterince vakit ayırır; parka, sinemaya götürmeyi ihmal etmezdi.	1	2	3	4	5
23. Benim gibi bir evladı olduğu için kendini bahtsız hissettiğini sanıyorum.	1	2	3	4	5
24. Okulda başarılı olmam konusunda beni zorlar, düşük not aldığımda beni cezalandırırdı.	1	2	3	4	5
25. Beni kendi emellerine ulaştırmak için bir araç olarak kullanırdı.	1	2	3	4	5
26. Beni daima yapabileceğimden fazlasını yapmaya zorlamıştır.	1	2	3	4	5
27. Paramı nerelere harcadığımı ayrıntılı bir biçimde denetler.	1	2	3	4	5
28. Her zaman, her işte kusursuz olmam gerektiği inancındadır.	1	2	3	4	5
29. Ona yakınlaşmak istediğimde daima bana sıcak bir şekilde karşılık verir.	1	2	3	4	5
30. Bana önemli ve değerli bir kişi olduğum inancını aşılamıştır.	1	2	3	4	5
31. Cinsellik konusunda karşılaştığım sorunları kendisine anlatmak istediğimde hep ilgisiz kalmıştır.	1	2	3	4	5
32. Benim iyiliğimi istediğini, benim için neyin iyi olduğunu ancak kendisinin bileceğini söyler.	1	2	3	4	5
33. Her zaman nerede olduğumu ve ne yaptığımı merak eder.	1	2	3	4	5
34. İyi bir iş yaptığımda beni övmekten çok daha iyisini yapmam gerektiğini söyler.	1	2	3	4	5
35. Cinsel konularda çok tutucu olduğu için onun yanında bu konulara ilgi göstermem.	1	2	3	4	5
36. Aile ile ilgili kararlar alınırken benim de fikrimi öğrenmek ister.	1	2	3	4	5
37. Beni olduğum gibi kabul etmiştir.	1	2	3	4	5

	Hiç Uygun değil	Pek uygun değil	Biraz Uygun	Çok Uygun	Tamamen Uygun
38. Başkalarına benden daha çok önem verir ve onlara daha nazik davranır.	1	2	3	4	5
39. Günlük olaylar hakkında anlattıklarımı ilgi ile dinler ve bana açıklayıcı cevaplar verir.	1	2	3	4	5
40. Benimle genellikle sert bir tonda ve emrederek konuşur.	1	2	3	4	5

EK-5: İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Ölçeği (İBÇÖ)

Bu ölçek, insanların kişiler arası ilişkilerle ilgili olarak benimsedikleri bazı düşünceleri içermektedir. Lütfen her cümleyi dikkatlice okuyup, bu düşüncelere ne derece katıldığınızı cevap kağıdında yazılı şıkları dikkate alarak belirtiniz. Okuduğunuz her bir ifade için tek bir işaretleme yapmaya özen gösteriniz. Her insanın kendine özgü bir kişisel görüşü bulunduğundan bu ifadelerin doğru ya da yanlış cevapları yoktur. İşaretlemenizi genel olarak nasıl düşündüğünüzü dikkate alarak yapınız.

		Hiç katılmıyorum	Çok az katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Oldukça katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1	İnsanlarla fazla samimi olmak genellikle sorun yaratır.	1	2	3	4	5
2	İnsanlar beni hiç anlamıyor.	1	2	3	4	5
3	Çevremdeki insanlara gerçek duygu ve düşüncelerimi ifade edersem onlar tarafından reddedileceğime inanıyorum	1	2	3	4	5
4	Bu hayatta gerçek dost yoktur.	1	2	3	4	5
5	İlişki kurduğum herkesin tüm duygu ve düşüncelerini benimle paylaşmasını isterim.	1	2	3	4	5
6	Bir insanın gözünden nasıl bir insan olduğunu anlarım.	1	2	3	4	5
7	Karşımdaki kişiler ifade etmeseler de onların ne düşündüğünü anlarım.	1	2	3	4	5
8	Karşımdaki kişi ben ifade etmesem de benim ne düşündüğümü anlayabilmelidir.	1	2	3	4	5
9	Kendimi iyi hissedebilmem için başkalarının benim hakkımdaki duygu ve düşünceleri olumlu olmalıdır.	1	2	3	4	5
10	İnsanlar verdiği sözleri yerine getirmezler.	1	2	3	4	5
11	Her zaman bir sosyal grupta yer almalıyım.	1	2	3	4	5
12	Sosyal ortamlarda insanların beni olduğum gibi kabul etmeyeceğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5
13	Çevremizdeki insanlara karşı sürekli tetikte olmakta yarar var.	1	2	3	4	5

		Hiç katılmıyorum	Çok az katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Oldukça katılıyorum	Tamamen katılıyorum
14	Çevremdeki insanları üzmemek için hep kendimden ödün veririm.	1	2	3	4	5
15	İlişkilerimde insanları hoşnut kılmak için onların istediği gibi davranmalıyım.	1	2	3	4	5
16	Her zaman çevremde birilerinin olmasını isterim.	1	2	3	4	5
17	İnsanların bana daima anlayışlı davranmasını isterim	1	2	3	4	5
18	İlişkilerde insanlar birbirlerinin tüm beklentilerini karşılamalıdır.	1	2	3	4	5
19	İnsanlarla ilişkileri yüzeysel tutmakta her zaman yarar vardır.	1	2	3	4	5